

Rafał Bodarski
Jerzy Marek

Pedagogika

**Materiały dydaktyczne dla słuchaczy Studiów
Podyplomowych dla Nauczycieli Przedmiotów Zawodowych**

Przewodnik dydaktyczny

Warszawa 2011

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Politechnika Warszawska
Wydział Samochodów i Maszyn Roboczych
Studia Podyplomowe dla Nauczycieli Przedmiotów Zawodowych
02-524 Warszawa, ul. Narbutta 84, tel 22 849 43 07, 22 234 83 48
ipbmvr.simr.pw.edu.pl/spin/, e-mail: sto@simr.pw.edu.pl

Opiniodawca: dr Leszek ROWICKI

Projekt okładki: Norbert SKUMIAŁ, Stefan TOMASZEK

Projekt układu graficznego tekstu: Grzegorz LINKIEWICZ

Skład tekstu: Janusz BONAROWSKI

Publikacja bezpłatna, przeznaczona dla słuchaczy Studiów Podyplomowych dla Nauczycieli Przedmiotów Zawodowych.

Copyright © Politechnika Warszawska, 2011.

Utwór w całości ani we fragmentach nie może być powielany ani rozpowszechniany za pomocą urządzeń elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych bez pisemnej zgody posiadacza praw autorskich.

ISBN 83-89709-25-4

Druk i oprawa: Drukarnia Expol P. Rybiński, J.Dąbek Spółka Jawna,
87-800 Włocławek, ul. Brzeska 4

Spis treści

Wstęp.....	7
Rozdział 1 – Moduł 1	
Pedagogika jako nauka – orientacje badawcze w Pedagogice.....	9
Rozdział 2 – Moduł 2	
Pedagogika i subdyscypliny z nią współdziałające	13
Rozdział 3 –Moduł 3	
Współczesne kategorie pojęciowe teorii wychowania	21
Rozdział 4 – Moduł 4	
Kształtowanie tożsamości jako kluczowego pojęcia w pedagogice i teorii wychowania	25
Rozdział 5 – Moduł 5	
Rola szkoły w procesie socjalizacji.....	29
Rozdział 6 – Moduł 6	
Rola i znaczenie środowiska społecznego ucznia	35
Rozdział 7 – Moduł 7	
Socjalizacyjny kontekst komunikacji w klasie szkolnej.....	41
Rozdział 8 – Moduł 8	
Społeczne mechanizmy wzbudzania motywacji edukacyjnej	49

Rozdział 9 – Moduł 9	
Trudności wychowawcze	
a zmiany społeczno - kulturowe.....	57
Rozdział 10 – Moduł 10	
Uwarunkowania agresji interpersonalnej	
w szkołach	63
Rozdział 11 – Moduł 11	
Sposoby radzenia sobie z agresywnymi	
zachowaniami uczniów i nauczycieli – modele	
wsparcia pedagogicznego	67
Rozdział 12 – Moduł 12	
Proces kształcenia dorosłych i jego	
uwarunkowania – elementy Andragogiki	73
Rozdział 13 – Moduł 13	
Motywacja edukacyjna uczniów dorosłych.....	81
Rozdział 14 – Moduł 14	
Cechy ucznia dorosłego – zróżnicowanie	
stylów uczenia się dorosłych	87
Rozdział 15 – Moduł 15	
Polski system oświatowy.....	93
Zajęcia 1 Polski system oświatowy	
– struktura, instytucje, zależności	94
Zajęcia 2 Polski system oświatowy	
– funkcje i zadania szkoły	102
Zajęcia 3 Instytucje współzależne	
i współpracujące ze szkolnictwem	106

Zajęcia 4 Regulacje prawne funkcjonowania oświaty w Polsce na podstawie ostatnich zmian ustawy oświatowej (kwiecień 2009).. 108

Rozdział 16 – Moduł 16

Przemiany polskiego systemu oświatowego. Polityka oświatowa i programy edukacyjne Unii Europejskiej..... 111

Zajęcia 1

Przemiany polskiego systemu oświatowego – zagadnienia bieżącej polityki oświatowej..... 112

Zajęcia 2

Przemiany polskiego systemu edukacyjnego – reformy szkolne, ich uwarunkowania i skutki 124

Zajęcia 3

Polityka oświatowa i programy edukacyjne Unii Europejskiej..... 127

Rozdział 17 – Moduł 17

Zmiana i innowacyjność w kształceniu – wykorzystanie działań projektowych. Zarządzanie zmianą w procesie edukacyjnym 137

Zajęcia 1

Zmiana i innowacyjność w kształceniu – wykorzystanie działań projektowych..... 138

Zajęcia 2

Zarządzanie zmianą w procesie edukacyjnym 141

Rozdział 18 – Moduł 18

Praca i awans zawodowy nauczyciela..... 145

Zajęcia 1

Rozwój zawodowy nauczyciela 146

Zajęcia 2

Ocena jakości pracy nauczyciela 160

Zajęcia 3

Indywidualne style pracy nauczycieli 163

Rozdział 19 – Moduł 19

Program szkolny 167

Zajęcia 1

**Program szkolny – ustalenia definicyjne,
składniki programu szkolnego 168**

Zajęcia 2

**Kompetencje kluczowe jako podstawa
budowania programu szkolnego 171**

Zajęcia 3

**Program szkolny i jego realizacja
w budowaniu społeczeństwa wiedzy 174**

Wstęp

Niniejsze materiały zostały opracowane w ramach realizacji Programu Rozwojowego Politechniki Warszawskiej finansowanego ze środków PROGRAMU OPERACYJNEGO KAPITAŁ LUDZKI. Przeznaczone są dla słuchaczy Studiów Podyplomowych dla Nauczycieli – Mechatronika maszyn i pojazdów, Komputerowo wspomagane projektowanie i wytwarzanie, Bezpieczeństwo człowieka w środowisku prac i ergonomia.

Swoim zakresem obejmują zagadnienia określone w programie studiów dla przedmiotu pt. „Dydaktyka przedmiotów zawodowych” opisanym w sylabusie opracowanym dla tego przedmiotu

Przewodnik metodyczny podzielony został na 19 modułów tematycznych, skonstruowanych według jednolitego schematu: 1. Temat, 2. Liczba godzin, 3. Cel ogólny, 4. Cele szczegółowe, 5. Pojęcia kluczowe, 6. Literatura, 7. Projektowany przebieg zajęć, 8. Zadania, 9. Materiał dla studentów.

Materiały uzupełniające i aktualizujące do przedmiotu będą udostępniane studentom za pośrednictwem systemu e-learning.

1

Pedagogika jako nauka – orientacje badawcze w Pedagogice

MODUŁ NR 1

- Cel ogólny:
Student zapozna się podstawowymi zagadnieniami dotyczącymi miejsca i roli pedagogiki w strukturze nauk społecznych
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 1

Temat:

Pedagogika jako nauka – orientacje badawcze w Pedagogice

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Student zapozna się podstawowymi zagadnieniami dotyczącymi miejsca i roli pedagogiki w strukturze nauk społecznych

Cele szczegółowe:

- Przedstawi rys historyczny pedagogiki
- Opisz rolę wychowania i nauczania w starożytnej Europie
- Zilustruj wybrane zagadnienia wychowania i kształcenia na przestrzeni dziejów od średniowiecza do XX wieku
- Scharakteryzuj rolę pedagogiki jako dyscypliny naukowej
- Opisz związki pedagogiki z innymi, pokrewnymi dziedzinami wiedzy
- Wskaż relację między pedagogiką a teorią wychowania

Pojęcia kluczowe:

Pedagogika ogólna; teoria wychowania; filozofia edukacji; cel wychowawczy; socjologia wychowania; psychologia rozwoju

Literatura:

Kwieciński Z., Śliwerski B., *Pedagogika*, Warszawa 2008, tom 1 s.74 – 182; tom 2, s. 16 – 18; 28 – 50

Kurdybacha Ł., (red.), *Historia wychowania*, Warszawa 1965, tom 1, s. 27 – 38

Wołoszyn S., *Źródła do dziejów wychowania i myśli pedagogicznej*, Kielce 1995, s. 313 – 320; 139 – 153; 236 - 238

Gutek G. L. *Filozoficzne i ideologiczne podstawy edukacji*, Gdańsk 2003

Rutkowiak J. (red.), *Odmiany myślenia o edukacji*, Kraków 1996

Kluczowe problemy edukacji w Europie; Raport I – Zawód nauczyciela w Europie: profil, wyzwania, kierunki zmian Eurydyce, 2002

Kruszewski K. i Konarzewski K. (red.) *Sztuka Nauczania t. 1 Czynności nauczyciela i t. 2 Szkoła*; Podręcznik akademicki; Warszawa: Wydawnictwo PWN 2005

Tarnowski J., *Jak wychowywać*, Warszawa 1993

Projektowany przebieg zajęć:

1. Wychowanie i nauczanie w starożytności
2. Rola szkół filozoficznych w kształtowaniu wzorów wychowania
3. Przedmiot pedagogiki – kluczowe pojęcia pedagogiki jako nauki
4. Pedagogika i jej związki z pokrewnymi subdyscyplinami
5. Rozwój badań nad pedagogiką jako nauką oraz badania nad teoriami pedagogicznymi
6. Omówienie typów teorii i ich roli w prowadzonych badaniach pedagogicznych
  - 6.1. ·konstruowanie teorii empirycznych i nieempirycznych
  - 6.2. ·prowadzenie badań optymalizacyjnych i badań normatywnych

Zadania:

Studenci opracowują wybrane tematy i przygotowują krótkie wystąpienie w postaci referatu w zespołach dwuosobowych

2

Pedagogika i subdyscypliny z nią współdziałające

MODUŁ NR 2

- Cel ogólny:
Zapoznanie z podstawowymi dyscyplinami wiedzy pedagogicznej i umiejscowieniem wśród nich teorii wychowania
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 2

Temat:

Pedagogika i subdyscypliny z nią współdziałające

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Zapoznanie z podstawowymi dyscyplinami wiedzy pedagogicznej i umiejscowieniem wśród nich teorii wychowania

Cele szczegółowe:

- Scharakteryzuje subdyscypliny wiedzy pedagogicznej
- Opisz związek i relacje wybranych dyscyplin wiedzy w pedagogice z teorią wychowania
- Określi istotę ujmowania teorii wychowania w różnych krajach

Pojęcia kluczowe:

psychologia pedagogiczna; socjologia wychowania; antropologia pedagogiczna; dydaktyki szczegółowe; refleksyjna nauka o wychowaniu

Literatura:

Znanięcki F. *Socjologia wychowania, tom 1*, Wychowujące społeczeństwo, s. 17

Gutek G. L. *Filozoficzne i ideologiczne podstawy edukacji*, Gdańsk 2003

Rutkowiak J. (red.), *Odmiany myślenia o edukacji*, Kraków 1996

Nalaskowski A., *Widnokreśli edukacji*, Kraków 2002

Tarnowski J., *Jak wychowywać*, Warszawa 1993

Witkowski L., *Edukacja wobec sporów o (po)nowoczesność*, Warszawa 1998

Projektowany przebieg zajęć:

1. Opisane subdyscyplin pedagogicznych

2. Omówienie dyscyplin pedagogicznych i ich związków z teorią wychowania
3. Scharakteryzowanie badań i rozważań nad teoriami wychowania w krajach Europy Zachodniej
4. Opisanie różnych punktów widzenia na pedagogikę i teorię wychowania jako dyscypliny oparte na założeniach normatywno-deskryptywnych

Źródło:

Cz. Kupisiewicz, Dydaktyka ogólna, Warszawa 2000

G. A. Ferguson, Y. Takane, Analiza statystyczna w psychologii i pedagogice, PWN 1999

K. Konarzewski, Jak uprawiać badania oświatowe. Metodologia praktyczna, WSiP 2000

Materiał dla słuchaczy:

Metody badań zjawisk pedagogicznych i dydaktycznych

1. Obserwacja;
2. Eksperyment pedagogiczny;
3. Wywiad;
4. Ankieta;
5. Analiza dokumentów pedagogicznych;
6. Analiza statystyczna – czyli opracowanie wyników badań;

Metody badań zjawisk dydaktycznych służą do wykrywania a następnie ustalania określonych prawidłowości oraz norm pracy pedagogicznej nauczyciela.

Przedmiot badań w pedagogice (z uwzględnieniem procesu dydaktycznego):

1. Analiza systemów dydaktycznych;
2. Cele nauczania i uczenia się;
3. Treści nauczania i uczenia się;

4. Procesy nauczania i uczenia się;
5. Zasady nauczania i uczenia się;
6. Metody nauczania i uczenia się;
7. Formy organizacyjne nauczania i uczenia się;
8. Środki nauczania i uczenia się;

Obserwacja

Zamierzone, planowe i systematyczne spostrzeganie zjawisk i procesów dydaktycznych w celu ujawnienia towarzyszących im zmian, oraz stwierdzenia zachodzących między nimi związków. W tej metodzie badacz nie manipuluje zmienną niezależną i nie ma nad nią kontroli, ponieważ występuje ona niezależnie od jego inicjatywy. Może jednak mierzyć zmienne za pomocą odpowiednich narzędzi. Ponieważ obserwacja nie zmienia przebiegu obserwowanego zjawiska, czy procesu zaliczana jest do tzw. metod biernych. Jednocześnie w innym ujęciu, jako wymagająca wielu dodatkowych czynności przygotowawczych warunkujących jej skuteczność jest „czynna”.

Rodzaje obserwacji

- **Bezpośrednia** – planowe gromadzenie spostrzeżeń przez osobę bezpośrednio obserwującą dany proces dydaktyczny w jego naturalnym przebiegu.
- **Uczestnicząca** – obserwator sam bierze udział w danym naturalnym przebiegu procesu dydaktycznego np. prowadzi klasę.
- **Pośrednia** – celowe, systematyczne postrzeganie zjawisk lub procesów utrwalonych za pomocą środków technicznych, stenogramu, protokołu itp.

Warunki skuteczności, poprawności i rzetelności metody obserwacji

1. Wyraźne sprecyzowanie jej celu.
2. Opracowanie odpowiedniego arkusza obserwacji, umożliwiającego planowe i systematyczne gromadzenie spostrzeżeń przez osobę obserwującą.
3. Utrwalenie wyników obserwacji na filmie, taśmie magnetofonowej, płycie cd, stenogramie lub innym nośniku zapisu, co umożliwi

liwia wielokrotne odtwarzanie i analizowanie obserwowanego zjawiska z różnych punktów widzenia.

4. Sprawozdania z przebiegu i wyników obserwacji powinny być:
  - Wierne;
  - Pełne;
  - Dokładne;
  - Bez zastępowania obserwowanych faktów interpretacjami;
5. Osoby, którym zlecono prowadzenie obserwacji np. rodziców, czy nauczycieli należy zapoznać:
  - Z końcowymi i etapowymi celami obserwacji;
  - Ze sposobem prowadzenia obserwacji;
  - Ze sposobem zdawania relacji z przebiegu i wyników sprawy

Eksperyment

W odróżnieniu od obserwacji eksperymen t służy do badania zjawisk i procesów celowo wywołanych , przebiegających w warunkach dokładnej kontroli ze strony badacza. Polega on na wywołaniu lub zmianie przebiegu zjawisk lub procesów dydaktycznych przez wprowadzenie do nich jakiegoś nowego czynnika i obserwowaniu powstałych pod jego wpływem skutków. Ten nowy czynnik stanowi w badaniu zmienną niezależną, a spowodowane przez niego zmiany są zmiennymi zależnymi. Istotą eksperymen tu jest:

- Możliwość manipulowania zmienną lub zmiennymi niezależnymi.
- Możliwość kontrolowania zmian powstałych w skutek tego manipulowania.
- Możliwość doboru osób do grup objętych badaniem.

Formy eksperymen tu pedagogicznego

1. Eksperyment laboratoryjny, w którym wywołuje się lub zmienia dany proces w sztuczny dla niego warunkach.

ROZDZIAŁ 2

2. Eksperyment naturalny, kiedy badamy dany proces w typowych, naturalnych dla niego warunkach.
3. Testy
  - Testy narzędzia do pomiaru zmiennych w badaniach prowadzonych z wykorzystaniem obserwacji i eksperymentu.
  - To formy kontroli wyników nauczania. Celem ich jest ocena rezultatów badań eksperymentalnych- (porównaj: jak sprawdziany, prace pisemne i ustne) Zalety badań testowych w porównaniu do innych sposobów kontroli i oceny nauczania.

Testy dydaktyczne służące dostarczaniu informacji na temat ogólnego poziomu podstawowych umiejętności i wiadomości uczniów.

Testy psychologiczne dostarczające informacji na temat ogólnego poziomu sprawności umysłowej uczniów, cech ich charakteru, przeżyć emocjonalnych, motywów postępowania itp.

Podział testów:

1. Testy umiejętności elementarnych:
  - czytanie;
  - pisanie;
  - najprostsze działania arytmetyczne;
2. Testy wiadomości i umiejętności:
  - szkoły podstawowej;
  - różnego typu szkół średnich;
  - uczelnie wyższe;

Testy profesjonalne spełniające kryteria standaryzacji, trafności rzetelności i normalizacji (testy zdolności, testy osobowości, testy inteligencji).

Testy nauczycielskie

Wywiad i ankieta

Posługujemy się nimi po to by uzyskać informacje, na temat tego, co dane osoby wiedzą na temat będących przedmiotem badań zjawisk i procesów oraz jak je określają.

Metody wywiadu i ankiety stosuje się często łącznie by wyeliminować ewentualne przypadkowe lub nieprawidłowe odpowiedzi.

Formy prowadzenia wywiadu:

- rozmowa swobodna – określona przez cel badawczy;
- rozmowa naprowadzana – nie ma formuły ściśleokreślonych pytań, badacz jedynie kieruje, naprowadza, badanego, na wcześniej przygotowane tematy.
- rozmowa kierowana – badacz posiada listę precyzyjnie sformułowanych pytań.

Ankieta

Jej celem jest zebranie pożądaných informacji od wybranych osób na podstawie drukowanej listy pytań – kwestionariusza ankiety.

Analiza dokumentacji pedagogicznej

Metoda badań stosowana w pedagogice i dydaktyce pozwalająca na wykorzystanie informacji zawartych w:

- programach nauczania;
- podręcznikach szkolnych;
- dziennikach lekcyjnych;
- arkuszach ocen;
- protokołach z zebrań rady pedagogicznej;
- notatkach nauczycieli;
- dokumentacji badań lekarskich;
- dokumentacji badań psychologicznych;

ROZDZIAŁ 2

- indywidualnych dziełach uczniów, takich jak: pracach pisemnych; pamiętnikach; innych pracach plastycznych;

Funkcje badań pedagogicznych:

- Funkcja deskryptywna - opisywanie analizowanej rzeczywistości.
- Funkcja eksplanacyjna - wyjaśnianie wykrywanych związków i zależności.
- Funkcja prognostyczna (predyktywna) – przewidywanie przebiegu zjawisk i procesów związanych z nauczaniem – uczeniem się.

Opracowano na podstawie: Kupisiewicz Cz. „Dydaktyka Ogólna”, GRAF PUNKT, Warszawa 2000

Zadania:

Studenci opracowują wybrane tematy i przygotowują krótkie wystąpienie w formie referatu w zespołach dwuosobowych

3

Współczesne kategorie pojęciowe teorii wychowania

MODUŁ NR 3

- Cel ogólny:
Zaznajomienie z nowymi kategoriami pojęciowymi w ramach teorii wychowania. Studenci będą mogli poznać społeczno – kulturowy wymiar współczesnej edukacji.
- Liczba godzin: 3

MODUŁ 3

Temat:

Współczesne kategorie pojęciowe teorii wychowania

Liczba godzin: 3

Cel ogólny:

Zaznajomienie z nowymi kategoriami pojęciowymi w ramach teorii wychowania. Studenci będą mogli poznać społeczno – kulturowy wymiar współczesnej edukacji.

Cele szczegółowe:

- Scharakteryzuje nowe kategorie pojęciowe we współczesnej teorii wychowania
- Opisz rolę i znaczenie pojęcia ambiwalencji w odniesieniu do teorii wychowania
- Omówi wartość i znaczenie różnych orientacji badawczych w teoriach wychowania
- Wskaże praktyczne implikacje wybranych orientacji badawczych teorii wychowania

Pojęcia kluczowe:

decentracja; teoria rozwoju; utylitaryzm wychowawczy; samowychowanie; ambiwalencja; ideologia

Literatura:

Adamski F., Człowiek, wychowanie, kultura. Wybór tekstów, Kraków 1993.

Neil A. S., *Summerhill*, tłum. B. Białecka, Katowice 1991.

Śliwerski B., Przekraczanie granic wychowania. Od „pedagogiki dziecka” do antypedagogiki, Łódź 1992.

Projektowany przebieg zajęć:

1. przedstawienie historycznego zarysu prac nad teoriami wychowania
2. omówienie związków teorii wychowania z praktyką wychowania
3. wskazanie rozróżnienia między „potoczna teorią wychowania” a teorią wychowania jako jedną z podstawowych nauk pedagogicznych
4. omówienie relacji między pedagogiką ogólną a teorią wychowania

Zadania :

Opisz relację między pedagogiką ogólną a teorią wychowania

Opracuj potoczną teorię wychowania w odniesieniu do jednej wybranej kategorii pedagogicznej np.: przymusu (albo) swobody w wychowaniu

4

Kształtowanie tożsamości jako kluczowego pojęcia w pedagogice i teorii wychowania

MODUŁ NR 4

- Cel ogólny:
Zapoznanie z definiowaniem pojęcia tożsamość w naukach pedagogicznych oraz zaznajomienie z kategoriami podmiotowość i samorealizacja w wychowaniu
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 4

Temat:

Kształtowanie tożsamości jako kluczowego pojęcia w pedagogice i teorii wychowania

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Zapoznanie z definiowaniem pojęcia tożsamość w naukach pedagogicznych oraz zaznajomienie z kategoriami podmiotowość i samorealizacja w wychowaniu

Cele szczegółowe:

- opisz pojęcie tożsamości
- wskaż implikacje między tożsamością a wychowaniem jako procesem budującym poczucie tożsamości człowieka
- Wskaż relację między pojęciem tożsamości, podmiotowości i samorealizacji

Pojęcia kluczowe:

Tożsamość; podmiotowość; samorealizacja

Literatura:

Piaget J., *Dokąd zmierza edukacja*, Warszawa 1977 s.77-99

Witkowski L., *Edukacja wobec sporów o (po)nowoczesność*, Warszawa 1997, s 141-144

Muszyński H., *Zarys teorii wychowania*, Warszawa 1977 s.59 – 101

Projektowany przebieg zajęć:

1. Charakterystyka pojęcia tożsamość – tożsamość a inne kategorie pojęciowe teorii wychowania
2. Kształtowanie tożsamości – sprawstwo; spójność JA; aktywność JA; ciągłość JA
3. Podmiotowość a tożsamość człowieka

KSZTAŁTOWANIE TOŻSAMOŚCI JAKO KLUCZOWEGO POJĘCIA W PEDAGOGICE
I TEORII WYCHOWANIA

4. Wpływ wychowania na budowanie poczucia własnej wartości i odrębności a tożsamość

Zadania :

Opisz rozumienie pojęcia tożsamości w naukach pedagogicznych

5

Rola szkoły w procesie socjalizacji

MODUŁ NR 5

- Cel ogólny:
Zapoznanie słuchaczy z pojęciem socjalizacja oraz wskazanie jej roli i znaczenia w wychowaniu człowieka
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 5

Temat:

Rola szkoły w procesie socjalizacji

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Zapoznanie słuchaczy z pojęciem socjalizacja oraz wskazanie jej roli i znaczenia w wychowaniu człowieka

Cele szczegółowe:

- Charakteryzuje miejsce i rolę socjalizacji w procesie wychowania człowieka
- wskaże znaczenie socjalizacji w kontekście edukacji szkolnej
- wymieni inne źródła mające wpływ na proces socjalizacji człowieka ujawniające się w obszarze nauki szkolnej
- opíše wpływ różnych przejawów tzw. kultury popularnej na proces socjalizacyjny szkoły
- scharakteryzuje znaczenie „kultu ciała i seksualności” w odniesieniu do socjalizacji młodego pokolenia

Pojęcia kluczowe:

Socjalizacja; konsumpcjonizm; kultura popularna; upozorowanie; kult ciała

Literatura:

Tillmann K., Teorie socjalizacji. Społeczność, instytucja, upodmiotowienie, Warszawa 1996

Janowski A., Pedagogika praktyczna. Zarys problematyki, zdrowy rozsądek, wyniki badań, Warszawa 2002 s.21-23

Projektowany przebieg zajęć:

1. omówienie roli i znaczenia socjalizacji w kontekście nauki szkolnej

2. Przedstawienie wpływu kultury na socjalizację i sferę wychowania
3. omówienie kultury „powszechnego konsumpcjonizmu”
4. Metafora „kultury typu instant” i jej wpływ na funkcjonowanie dzieci i młodzieży
5. Socjalizacyjny kontekst tzw. „szybkiego i krótkiego życia” a proces wychowawczy szkoły jako instytucji
6. Rekonstruowanie pojęcia wolności i swobody w perspektywie młodzieży szkolnej
7. „Upozorowanie życia” jako rezultat infantylicyzacji życia nastolatków
  - 7.1. Wpływ socjalizacji i szkoły na zjawisko fałszywej percepcji otoczenia przez młodzież
8. Zjawisko „desublimacji seksu” jako wyzwanie dla procesu socjalizacyjnego w szkole
9. Omówienie zagadnienia globalizacji kultury nastolatków

Zadania:

Przygotuj esej dotyczący zagadnienia wartości wśród młodzieży odwołując się do socjologicznego sformułowania pokolenie JP2.

Materiał dla słuchaczy:

Szkolne środowisko uczenia się

Środowisko szkolne uczenia się tworzą:

zasoby materialne

- architektura
- pomoc naukowa

zasoby ludzkie

- szkolna społeczność

Elementy środowiska szkolnego

1. Kultura organizacyjna szkoły
2. Wzorce porozumiewania się dominujące w klasie szkolnej

3. Ustalone zasady ładu i dyscypliny
4. Zespół bodźców stymulujących aktywność uczniów i podnoszących stopień ich gotowości do codziennego przyswajania wiedzy szkolnej

Kultura organizacyjna szkoły to:

- rytuały (harmonogram zajęć, zwyczaje, uroczystości)
- role (prawa i obowiązki nauczycieli, uczniów, pracowników szkoły)
- normy

Język i wzorce porozumiewania się w klasie szkolnej

Funkcje języka

komunikacyjna – porozumiewanie się

ekspresyjna – wyrażanie myśli, uczuć itp..

ideacyjna - wpływa na sposób myślenia, spostrzegania rzeczywistości

Wzorce porozumiewania się w klasie wpływają na rozwój poznawczy uczniów, kształtują reguły spostrzegania i porządkowania rzeczywistości

Badania wykazały, że inicjatywa komunikacyjna w klasie przypada w większości nauczycielom. Uczeń jest głównie odbiorcą.

Wg N.A. Flanders w typowej klasie:

68% czasu mówi nauczyciel

20% mówią uczniowie

12% upływa w ciszy bądź zawieszeniu

Dysproporcja wynika z tego, że to nauczyciel przede wszystkim ma prawo narzucania przebiegu interakcji, ponieważ zadaje pytania i wydaje polecenia oraz rezerwuje sobie prawo do oceniania tego co zostało powiedziane.

W świetle badań w szkole podstawowej nauczyciele zadają przeciętnie dwa pytania na minutę.

Ok. 60% pytań dotyczy przypominania informacji

Ok. 20% pobudza myślenie uczniów

pozostałe pytania są natury organizacyjnej

Wg badań Marii Cackowskiej:

50% wypowiedzi stanowią pytania

30%-50% polecenia

60%-80% pytań wymaga reprodukcji wiedzy

10%-35% pytań ma charakter problemowy

Aktywność uczniów zostaje na ogół zredukowana do słuchania i wykonywania zleconych zadań, a ich spontaniczne zachowanie jako przejaw braku subordynacji lub zakłócenie w procesie kształcenia.

Funkcjonowanie nauczyciela w roli odbiorcy podporządkowane jest idei kontrolowania i oceniania.

Najbardziej powszechne formy reagowania to:

Nagradzanie -

- stopnie – podstawowa forma nagradzania
- pochwały – wtórna forma nagradzania
- wypowiedzi nauczyciela
- zachowanie niewerbalne np.: uśmiech, przyjazny gest, serdeczny zwrot, wyrażenie żalu czy współczucia, okazywanie troski, zabiegi zmierzające do rozładowania napięcia lub strachu, uspokajanie, dodawanie odwagi i wiary we własne siły.

Karanie -

- nauczyciele rzadziej krytykują uczniów osiągających dobre wyniki kiedy nieprawidłowo odpowiadają
- częściej zwracają się do uczniów o wyższej niż przeciętna pozycja w klasie oraz do osób siedzących bliżej nich
- więcej przejawów dezaprobaty można zauważyć wobec chłopców

Ład i dyscyplina jako element kultury szkoły

Wytworem kultury organizacyjnej szkoły jest jej regulamin i zasady dotyczące dyscypliny.

Techniki zapobiegające pojawianiu się złego zachowania:

- czujność
- odpowiednie tempo i rytm pracy
- płynność
- podzielność uwagi
- trafne odczytywanie sygnałów
- pobudzanie czujności i zaangażowania uczniów

Czynności nauczyciela związane z utrzymywaniem ładu i dyscypliny w klasie szkolnej:

- działania prewencyjne
- działania interwencyjne
- działania demonstracyjne

Motywacyjne funkcje szkolnego środowiska uczenia się:

- Wzbudzanie dysonansu poznawczego
- Wzbudzanie procesu rekonstruowania wiedzy osobistej uczniów
- Wzbudzanie motywacji osiągnięć
- Społeczne mechanizmy wzbudzania motywacji

6

Rola i znaczenie środowiska społecznego ucznia

MODUŁ NR 6

- Cel ogólny:
Celem zajęć jest charakterystyka wpływu otoczenia społecznego na rozwój i wychowanie dzieci i młodzieży
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 6

Temat:

Rola i znaczenie środowiska społecznego ucznia

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Celem zajęć jest charakterystyka wpływu otoczenia społecznego na rozwój i wychowanie dzieci i młodzieży

Cele szczegółowe:

- Potrafi wymienić funkcje otoczenia społecznego i jego wpływ na rozwój i wychowanie dziecka
- Scharakteryzuje znaczenie wzorca osobowego i jego roli w wychowaniu
- Zanalizuje proces formowania się hierarchii wartości
- Wymieni normy i sankcje kształtujące postawę ucznia w szkole

Pojęcia kluczowe:

Wartości; normy społeczne; wzorzec osobowy; autorytet

Literatura:

Gogacz M., *Osoba zadaniem pedagogiki*, Warszawa 1997 s. 31 – 39; 95 – 131

Przeclawska A., (red.), *Relacje między ludźmi jako przedmiot badań pedagogicznych*, Warszawa 1993, s. 9 – 18; 157 – 169

Projektowany przebieg zajęć:

1. Omówienie znaczenia społecznego oddziaływania środowiska na proces formowania osobowości ucznia
2. Przedstawienie procesu budowania hierarchii wartości
3. Normy i role społeczne a krystalizowanie się postawy wobec zewnętrznych nośników wartości
4. Funkcje autorytetu

5. Kultura organizacyjna szkoły i jej społeczny kontekst
6. Tworzenie dobrej atmosfery w klasie i jej wpływ na społeczne funkcjonowanie ucznia

Zadania:

Opracuj model relacji między szkołą a rodzicami w kontekście tworzenia optymalnych warunków dla społecznego funkcjonowania ucznia

Materiał dla słuchaczy

Stan lękowy jest nieprzyjemny, doznajemy ogólnego niepokoju, czujemy napięcie, dochodzą do tego symptomy fizyczne, drżenie rąk, pocenie się, przyspieszony puls i oddech, bladość twarzy. Lęk z tymi symptomami powstaje po wydarzeniu, które zostało ocenione jako wydarzenie.

Lękliwy człowiek, który ma osiągnąć jakieś wyniki w sytuacji, gdzie dostrzega zagrożenie poczucia własnej wartości może stać się ofiarą swojego systemu przetwarzania informacji. Wzmógłony lęk źle wpływa na osiągnięcia w fazie uczenia się, jak i w fazie egzaminacyjnej.

Lęk pogarsza uczenie się i rozumienie a więc istnieje niebezpieczeństwo niedostatecznego przygotowania co przedkłada się na skutki podczas egzaminu. Lękliwy zużywa więcej czasu na przygotowanie do sprawdzianu, brakuje mu koniecznej koncentracji. Niedostatecznie przygotowany uczeń, boi się nieporozumień i dodatkowo przeżywa silny lęk podczas egzaminu. Tak, więc lęk jest przyczyną i skutkiem niedostatecznego przygotowania.

Lękliwi uczniowie są skłonni do silnego niepokoju a w trakcie nowych informacji umykają im istotne szczegóły, dlatego pomocne może być dla nich wytworzenie nawyku wielokrotnego czytania tekstów i powtarzania ich treści własnymi słowami, ale tylko wtedy, gdy będą pracować w warunkach braku ograniczeń czasowych. W trakcie lekcji, gdy nauczyciel często powtarza, robi przerwy, stawia pytania, które wymagają opracowywania materiału to lękliwi uczniowie osiągają korzyści.

Typowymi reakcjami na stres są:

- Uczucie duszności.
- Zawężenie uwagi do konkretnego zadania.
- Złość, nerwowość, lęk.

ROZDZIAŁ 6

- Stan silnego napięcia, prowadzący czasem do wybuchu lub agresywnego zachowania.
- Pobudzenie, nadruchliwość, niecierpliwość, przymus działania.
- Przygnębienie.
- Zniechęcenie.
- Apatia.
- Podwyższone ciśnienie, przyspieszone bicie serca.
- Potliwość dłoni i palpacja serca.
- Problemy z mięśniami, bóle lub napięcie, które prowadzą do nadciągnięcia mięśni, bóle głowy.
- Zawroty głowy i migreny.
- Zimne dłonie i stopy.
- Uczucie duszności, bóle klatki piersiowej.
- Problemy z żołądkiem i jelitami.

Dwa sposoby patrzenia na życie:

- optymistyczny
- pesymistyczny

OPTYMIŚCI

- najgorsze wydarzenia uważają za przejściowe przeszkody
- porażka dla nich jest tylko chwilowym niepowodzeniem
- lepiej radzą sobie w szkole, w pracy i na boisku
- cieszą się dobrym zdrowiem
- starzeją się łagodniej, dłużej żyją

PESYMIŚCI

- łatwo się poddają

- drobne niepowodzenie urasta w ich przekonaniu do rangi porażki życiowej
- uważają, że złe wydarzenia będą trwały długo, zważają na wszystkich ich działaniach
- obwiniają siebie za wszystkie niepowodzenia
- mają skłonność do depresji, często wpadają w apatię
- często chorują

U podłoża zjawiska pesymizmu leży bezradność.

Bezradność jest stanem, w którym nic z tego, co robimy, nie ma wpływu na to, co nam się przydarza.

„Bez względu na to, co robię, i tak nic nie zmienię”

Uczenie się bezradności następuje w wyniku długotrwałych doświadczeń, że nic, co się robi, nie ma wpływu na zmianę sytuacji, po co więc próbować cokolwiek. Jeśli wielokrotne próby zmiany, poprawy swojej sytuacji nie przynoszą żadnego efektu, człowiek uczy się, że nie warto się starać, bo i tak nic nie osiągnie, przestaje próbować, staje się bierny.

- Wyuczona bezradność jest poddaniem się, zaprzestaniem działania wynikającym z przekonania, że cokolwiek się zrobi, nie będzie to miało żadnego znaczenia.
- Styl wyjaśniania to sposób, w jaki zwykle tłumaczymy sobie dlaczego coś się wydarza. Optymistyczny styl wyjaśniania kładzie kres bezradności, natomiast pesymistyczny styl wyjaśniania jeszcze ją pogłębia.

Socjalizacyjny kontekst komunikacji w klasie szkolnej

MODUŁ NR 7

- Cel ogólny:
Student pozna specyfikę kreowania wizerunku szkoły, sposoby promocji placówki z wykorzystaniem Internetu
- Liczba godzin: 3

MODUŁ 7

Temat:

Socjalizacyjny kontekst komunikacji w klasie szkolnej

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Celem zajęć jest zaznajomienie słuchaczy z problemem wzorców porozumiewania się w klasie szkolnej

Cele szczegółowe:

- Zanalizuje proces porozumiewania się w klasie szkolnej
- Omówi funkcje języka w szkolnym środowisku uczenia się
- Wymieni zdania nauczyciela jako stymulatora zachowań komunikacyjnych ucznia
- Opíše formy przekazy informacji i ich znaczenie w egzekwowaniu norm i wartości

Pojęcia kluczowe:

Nagradzanie; karanie; komunikacja werbalna; komunikacja niewerbalna; słuchanie empatyczne; uwaga; ekspresja

Literatura:

Janowski A., Psychologia społeczna a zagadnienia wychowania, Warszawa 1980, s. 123 - 134

Newcomb T. M., Turner R. H., Converse P. E., *Psychologia społeczna. Studium interakcji ludzkich*, Warszawa 1970

Mieszalski S., Interakcje w klasie szkolnej. O społecznym funkcjonowaniu nauczyciela i uczniów w szkole podstawowej, Warszawa 1990

Retter H., *Komunikacja codzienna w pedagogice*, Gdańsk 2005, s. 25 - 64

Projektowany przebieg zajęć:

1. analiza pojęcia komunikacji interpersonalnej

2. omówienie roli komunikowania społecznego w erze globalizacji i jego wpływu na proces wychowania
3. przedstawienie wzorców komunikacji społecznej
4. analiza pojęcia dialogu i jego funkcji w procesie socjalizacji dzieci i młodzieży
5. charakterystyka empatii jako zachowania warunkującego optymalny proces prowadzenia dialogu wychowującego
6. wpływ nauczyciela i jego ekspresji werbalnej i pozawerbalnej na zachowanie uczniów zgodnie z normami szkolnymi

Zadania:

Opracować model relacji komunikacyjnych między uczniem a nauczycielem, który będzie odzwierciedleniem wybranej sytuacji trudnej (trudności wychowawczej)

Materiał dla słuchaczy

Pojęcie komunikacji

Komunikacja niewerbalna to wszelkie zamierzone i niezamierzone, pozasłowne przekazywanie informacji; to po prostu mowa naszego ciała. Może ona być wielkim sprzymierzeńcem lub przeciwnikiem negocjatora, dlatego należy poznać jej najważniejsze zasady i cechy.

Zadania:

Komunikacja niewerbalna spełnia następujące zadania:

1. wspomaga komunikację werbalną poprzez dodanie jej wyrazistości i czytelności,
2. funkcjonuje jako samodzielny środek przekazu,
3. zaprzecza komunikacji werbalnej.

Kody niewerbalne służą odzwierciedlaniu stosunku człowieka do jego otoczenia społecznego, samoreprezentacji (wysyłanie komunikatów o swoim statusie społecznym, ekonomicznym, osobowości, sympatiach politycznych oraz innych aspektach), odgrywają ważną rolę w rytuałach (powitanie, pożegnanie, honorowe wręczanie nagród) oraz podtrzymują komunikację werbalną, czynią ją bardziej kompletną.

Cechy

Ważną cechą komunikacji niewerbalnej jest to, że zachodzi często na poziomie podświadomości. Wiele osób zazwyczaj nie zdaje sobie sprawy, że oprócz przesyłania informacji w mowie, wysyła także różnego typu sygnały za pomocą swojego ciała. Sygnały te są nieodłącznym procesem komunikacji.

Jedną z cech komunikacji niewerbalnej jest także to, że w przeważającej części przekazuje informacje dotyczące sfery emocjonalnej nadawcy i odnosi się również do emocji osoby odbierającej sygnały.

Ilość informacji przekazywanych w różnych kanałach komunikacyjnych

W związku z tak istotną rolą „mowy ciała” w procesie komunikacji, warto zapamiętać jedną regułę. Jeżeli przekazujemy pewną informację o sobie – typu „jestem osobą zdecydowaną i pewną siebie” – to ta informacja powinna być przekazana również za pomocą kanału niewerbalnego, czyli winny temu towarzyszyć takie sygnały, jak pewny głos, otwarta postawa ciała, spojrzenie prosto w oczy rozmówcy itp. W procesie komunikacji liczy się bowiem spójność przekazu. W przeciwnym razie, jeśli ciało będzie wysyłało przekaz odwrotny do informacji zawartej w słowach to rozmówca nieświadomie zaufa komunikatowi niewerbalnemu. Brak spójności jest sygnałem ostrzegawczym dla otoczenia i nosi nazwę „podwójnego wiązania”.

Dystans to odległość pomiędzy partnerami interakcji, informuje nas o stosunkach wzajemnych między nimi. Skracanie dystansu, zbliżanie się do siebie jest znakiem zbliżania psychicznego, oddalanie się stanowi oznakę utraty kontaktu.

Kolejnym elementem komunikacji niewerbalnej jest postawa, czyli to, jakie pozycje przyjmuje ciało podczas stania lub siedzenia.

Nawet pobieżna obserwacja innych ludzi może pokazać, ile informacji niesie z sobą ułożenie ciała.

Postawa otwarta - polegająca na zwróceniu się całym ciałem na wprost, bez krzyżowania rąk i stóp - oznacza otwartość na kontakt i wymianę informacji, a także zainteresowanie rozmówcą i pewność siebie. Taka sugeruje uczciwość i brak symptomów świadczących o manipulowaniu drugim człowiekiem.

Jest przeciwieństwem postawy otwartej,

Jest postawa zamknięta. Przyjmują ją często osoby zdominowane. Może także wyrażać niepokój, niechęć do rozmowy lub unikanie bezpośredniego kontaktu lub konfrontacji. Charakteryzuje się np. pochylaniem całego ciała i skuleniem ramion, tak jakby ta osoba chciała ochronić się przed ciosem.

Postawa otwarta:

- Postawa wyprostowana
- Plecy wyprostowane
- Łopatki ściągnięte na plecach
- Głowa podniesiona
- Wzrok skierowany prosto przed siebie
- Ręce swobodnie opuszczone wzdłuż ciała

Postawa zamknięta:

- Ciało lekko pochylone
- Plecy przygarbione
- Skulone ramiona
- Opuszczona głowa
- Spuszczony wzrok
- Ręce zaplecione na piersiach

Mimika to wszelkie zmiany, które można zaobserwować na ludzkiej twarzy. Mimika przesyła informacje dotyczące naszego stanu emocjonalnego.

Szczegółowe badania nad ekspresją twarzy i jej interpretacją doprowadziły do stwierdzenia, że o ile można stosunkowo łatwo opanować postawę swojego ciała i gestykulację, a następnie wyrażać nimi świadomie wybrane emocje, o tyle kontrolowanie muskulatury twarzy jest bardzo trudne.

ROZDZIAŁ 7

Oczy – przesyłają wiele informacji dotyczących stanu emocjonalnego np.: gniew lub smutek, które interpretujemy z pakietu danych tj. układ brwi, kierunek spojrzenia i szerokość źrenic.

Układ brwi – uniesione do góry oznaczają niedowierzanie, a obniżone zakłopotanie, ściągnięte do środka to oznaka złości.

Usta – uniesione lub opuszczone kąciki ust mogą sygnalizować zadowolenie lub jego brak. Drżenie dolnej wargi oznaczają wrogość.

Kontakt wzrokowy z drugą osobą jest najczęściej pierwszym kontaktem, wejściem w interakcję. Utrzymywanie tego kontaktu podczas rozmowy jest sygnałem gotowości do komunikacji dla strony przeciwnej, przejęciem uwagi i zainteresowania. Uciekanie wzrokiem na boki, spuszczenie oczu i inne przerwy w kontakcie wzrokowym mogą być odbierane jako wycofywanie lub unikanie tematu. Ponadto uporczywe wpatrywanie się oznacza nieugiętość, sztywność myślenia lub niepokój

Niewerbalne techniki wywierania wpływu na postawy uczniów przez nauczyciela

- Wygląd osoby – postawa, ubranie, dodatki
- Mimika, gestykulacja
- Sposób poruszania się
- Dystans fizyczny i psychologiczny
- Operowanie głosem
- Otoczenie fizyczne

Umiejętność wywierania wpływu w relacjach społecznych wymaga:

- pozyskiwania zaufania
- utrzymywania relacji opartych na wzajemnym szacunku
- analizy informacji oraz wykorzystywania informacji
- zachowania wiarygodności
- nawiązywania i utrzymywania dobrych kontaktów z ludźmi
- precyzyjnego formułowanie oczekiwań

SOCJALIZACYJNY KONTEKST KOMUNIKACJI W KLASIE SZKOLNEJ

- wyciągania konstruktywnych wniosków z pozyskiwanych informacji zwrotnych
- wyczucia chwili (tj. kiedy należy mówić, a kiedy należy zachować milczenie).

8

Społeczne mechanizmy wzbudzania motywacji edukacyjnej

MODUŁ NR 8

- Cel ogólny:
Celem zajęć jest przybliżenie problematyki dotyczącej motywacji do uczenia się. Zapoznanie z procesem motywacyjnym jako takim oraz z jego uwarunkowaniami.
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 8

Temat:

Społeczne mechanizmy wzbudzania motywacji edukacyjnej

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Celem zajęć jest przybliżenie problematyki dotyczącej motywacji do uczenia się. Zapoznanie z procesem motywacyjnym jako takim oraz z jego uwarunkowaniami.

Cele szczegółowe:

- wymieni uwarunkowania procesu motywacyjnego
- scharakteryzuje rodzaje uczenia się
- omówi warunki sprzyjające procesowi rozbudzania motywacji edukacyjnej w szkole
- oceni deficyty środowiska szkolnego stanowiące barierę w efektywnym uczeniu się
- zanalizuje pojecie wzmocnienia oraz przedstawi jego zastosowanie w warunkach szkolnych

Pojęcia kluczowe:

Motywacja; transfer; wzmocnienie; konflikt poznawczy; warunkowanie instrumentalne; atrybucja przyczynowa; motywacja osiągnięć; motywacja zadaniowa

Literatura:

Atkinson J. W., Badania nad motywacją osiągnięć. Psychologia wychowawcza, 2 1960 s. 130 – 150

Dymkowski M., Poznawanie siebie. Umotywowane sprawdziany samowiedzy, Warszawa 1993

Projektowany przebieg zajęć:

1. Charakterystyka procesu motywacji edukacyjnej
  - 1.1. Uczenie się jako zmiana sposobu zachowania

- 1.2. Uczenie się jako bierne przyswajanie wiedzy
- 1.3. Uczenie się jako konstruowanie wiedzy
2. Wzbudzanie motywacji do uczenia się
  - 2.1. Rola i znaczenie wzmocnień danego zachowania
  - 2.2. Warunkowanie klasyczne na lekcji
  - 2.3. Tłumienie zachowań
3. Różnicowanie uczenia się a zachowania
  - 3.1. Rozróżnienie między aktywnym a pasywnym uczestnictwem w lekcji
  - 3.2. Określenie pożądanych konsekwencji zachowania się uczniów na lekcji
4. Akceptacja własnych postępów w nauce a motywacja
  - 4.1. Percepcja własnych możliwości samokontroli
  - 4.2. Postrzeganie własnych kompetencji
  - 4.3. Wspomaganie motywacji wewnętrznej do uczenia się
5. Uwarunkowania aktywizacji ciekawości ucznia

Zadania:

Scharakteryzuj problem klasycznego warunkowania w klasie szkolnej na wybranym przykładzie

Materiał dla słuchaczy:

Rozwijanie zdolności uczniów

Uczeń zdolny, to uczeń osiągający lepsze wyniki od swoich rówieśników

w przypadku, gdy zachowane są jednakowe dla wszystkich warunki pracy, lub uzyskujący te same, co oni wyniki przy mniejszym wysiłku. Zawdzięcza to węższemu niż u innych, rozwojowi takich zdolności, jak: myślenie, zdolność obserwacji i wyobrażenia, pamięć, uwaga, sprawności manualne i ruchowe.

Cechy uczniów zdolnych

- wysoki iloraz inteligencji, posiadanie pasji i ukierunkowanych zainteresowań
- kreatywność; postawa twórcza, innowacyjna
- płynność, giętkość, oryginalność myślenia
- otwartość na wieloznaczność
- podejmowanie ryzyka
- wrażliwość i bogata emocjonalność
- skuteczność w rozwiązywaniu problemów
- zdolność dokonywania analizy i syntezy
- dociekliwość, ciekawość świata
- umiejętność dostrzegania zależności przyczynowo-skutkowych
- logiczność myślenia
- trudności w dostrzeganiu stanów pośrednich (widzą świat w kategoriach: dobro - zło) - postawa idealistyczna
- cynizm
- skłonność do dominacji
- za niska lub za wysoka samoocena
- indywidualizm
- bogate słownictwo, łatwość wysławiania się
- krytycyzm
- nietolerancyjna postawa w stosunku do błędów innych

Klasyfikacja uczniów zdolnych

- Uczniów zdolnych do uczenia się konkretnych przedmiotów szkolnych
- Uczniów zdolnych twórczo
- Uczniów zdolnych społecznie
- Uczniów zdolnych do praktycznego działania

Formy pracy z uczniem zdolnym

- Nauka indywidualna – na lekcjach i poza lekcjami
- Praca w grupach
- Przydzielanie uczniom zdolnym trudniejszych zadań podczas pracy grupowej lub indywidualnej
- Stwarzanie uczniom zdolnym sytuacji wyboru zadań, ćwiczeń o większej skali trudności lub prac dodatkowych
- Różnicowanie stopnia trudności prac domowych i klasowych
- Stopniowe zwiększanie wymagań
- Przydzielanie uczniom zdolnym specjalnych ról: asystenta, lidera itp.
- Rozwijanie zainteresowań uczniów na zajęciach kół przedmiotowych lub zajęciach pozaszkolnych
- Organizacja konkursów i olimpiad
- Wcześniejsze rozpoczynanie nauki
- Zachęcanie do poszukiwania zadań i problemów wymagających nietypowych rozwiązań oraz do wykorzystywania dodatkowych źródeł wiedzy
- Przenoszenie do wyższych klas

Metody aktywizujące w pracy z uczniem zdolnym

- Istotą metod aktywizujących jest pobudzenie aktywności umysłowej ucznia i zachęcenie go do działania. W ten sposób nie podsuwa mu się gotowych rozwiązań, ale wskazuje kierunki działania.
- Metody te mogą być stosowane podczas całej jednostki lekcyjnej lub w wybranej fazie lekcji. Są one często również skutecznym sposobem na przełamanie niechęci uczniów do szkoły, przedmiotu, nauczyciela.

Rodzaje metod aktywizujących

- Metoda projektów - dzięki metodzie projektów uczniowie uczą się samodzielności, pracy w grupie, umiejętności rozwiązywania problemów, argumentowania, słuchania innych.
- Drzewko decyzyjne - nauczyciel podaje problem, następnie uczniowie zapisują go w postaci drzewka dodając kolejno gałęzie- czyli różne warianty rozwiązań problemu. Schemat drzewka decyzyjnego: Decyzja - Cel i wartości - Pozytywne skutki rozwiązań - Negatywne skutki rozwiązań - Możliwe rozwiązania - Problem (sytuacja wymagająca podjęcia decyzji)
- Debata „za” i „przeciw” – metoda ta polega na przedstawieniu przez uczniów przeciwstawnych argumentów. Podzieleni oni są na dwie grupy reprezentujące przeciwne strony, ich zadaniem jest podanie argumentów „za” lub „przeciw”. Metoda uczy prowadzenia dyskusji i patrzenia na problemy z różnych punktów.
- Burza mózgów – metoda polegająca na podaniu przez grupę w krótkim czasie różnych pomysłów na to jak rozwiązać dany problem. Istotą tej metody jest to, że każdy pomysł się liczy, nie ma złych pomysłów. Są one zapisywane a następnie wartościowane. Później następuje dyskusja.

Metaplan - jest to metoda prowadzenia dyskusji dydaktycznej. Przebieg dyskusji jest zapisywany w postaci plakatu, nazywa się on metaplanem. Metodą tą pracuje się albo z całą klasą albo w grupach 5-6 osobowych.

Drama - jest to metoda polegająca na wchodzenie w inne postaci, na wczuwaniu się w ich role. Jest to trening emocjonalny powiększający wrażliwość jednego człowieka na drugiego i pozwalający lepiej go zrozumieć.

Zalety metod aktywizujących w pracy z uczniem zdolnym

- umożliwiają uczniom aktywny udział w lekcji
- rozwijają samodzielność, umiejętność wypowiadania się, bronięcia swych racji, argumentowania swych poglądów oraz uczą odpowiedzialności
- uczą uczniów analizy, stawiania hipotez
- dają okazję do wymiany doświadczeń
- służą pogłębianiu i utrwalaniu wiedzy
- uczą się właściwych stosunków międzyludzkich, tolerancji
- rozwijają zainteresowania uczniów
- są alternatywą dla zwykłych, dobrze znanych uczniom lekcji
- uczą współpracy w grupie i komunikowania się

Potrzeby ucznia zdolnego

- pomoc w rozpoznaniu talentu i zdolności
- poczucie bezpieczeństwa
- zainteresowanie i uwaga ze strony nauczyciela
- czas ze strony nauczyciela
- odpowiednie motywowanie
- aktywizujące metody i indywidualne podejście
- działania dydaktyczne - zaplanowane i systemowe
- kontakty społeczne
- zrozumienie i akceptacja

ROZDZIAŁ 8

- przyzwolenie na poszukiwanie, pytanie i eksperymentowanie

9

Trudności wychowawcze a zmiany społeczno - kulturowe

MODUŁ NR 9

- Cel ogólny:
Celem zajęć jest analiza współczesnych problemów wychowawczych w perspektywie przemian społeczno-kulturowych. Zapoznanie słuchaczy z przyczynami trudności wychowawczych a także z konsekwencjami pedagogicznymi różnych form oddziaływania socjalizacyjnego
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 9

Temat:

Trudności wychowawcze a zmiany społeczno- kulturowe

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Celem zajęć jest analiza współczesnych problemów wychowawczych w perspektywie przemian społeczno-kulturowych. Zapoznanie słuchaczy z przyczynami trudności wychowawczych a także z konsekwencjami pedagogicznymi różnych form oddziaływania socjalizacyjnego

Cele szczegółowe:

- Scharakteryzuje współczesne trudności wychowawcze
- Opisz rodzaje przemian społeczno-kulturowych schyłku XX i początków XXI wieku i ich wpływ na wzorce aktywności dzieci i młodzieży
- Omówi znaczenie mcdonaldyzacji zachowań dzieci, młodzieży i dorosłych i wskaże pedagogiczne implikacje tego procesu
- Wyjaśni rolę jaką pełnią współczesne subkultury w generowaniu trudności wychowawczych
- Opisz na czym polega kryzys społecznych autorytetów

Pojęcia kluczowe:

Anomia; subkultura; style wychowania; Mcdonaldyzacja; heteronomia; autorytet wychowawczy

Literatura:

Beck U., Społeczeństwo ryzyka. W drodze do innej rzeczywistości, Warszawa 2002

Liotard J. F., Kondycja ponowoczesna. Raport o stanie wiedzy, Warszawa 1997 s. 58

Prekop J., *Mały tyran*, Warszawa 1993

Projektowany przebieg zajęć:

1. Przedstawienie określonych trudności wychowawczych ujawniających się pod wpływem przemian społeczno-kulturowych
  - 1.1. rola chaosu w otwartych systemach społecznych
  - 1.2. oddziaływanie przeobrażeń w obrębie kultury na systemy wychowawcze
2. Anonimowość „machiny szkolnej” a chaos w systemach wychowawczych
3. Proces segmentacji stosunków społecznych
  - 3.1. Kryzys norm i wartości młodego pokolenia
  - 3.2. Rozpad więzi społecznych jako przyczyna małej empatii w relacjach międzyludzkich
  - 3.3. Pluralizm norm jako źródło rezygnacji z przestrzegania określonych zasad moralnych
4. Rola egoizmu, przemocy i aspołeczności w powstawaniu współczesnych trudności wychowawczych
  - 4.1. Mała autonomia i odpowiedzialność współczesnych nastolatków

Zadania:

Opisz te z współczesnych przemian społeczno – kulturowych które, twoim zdaniem, mają największy wpływ na pojawiające się obecnie problemy wychowawcze wśród dzieci i młodzieży (wypowiedź przygotuj w formie rozprawki)

Materiał dla słuchaczy:

Zasady, których należy przestrzegać, aby kara była środkiem wychowawczym

Ellen Key „ (...) społeczeństwo samo wytwarza zwyrodniałe dzieci, a potem gdy je za pomocą kar na drogę cnoty chce zapędzić, postępuje jak tyran, który najpierw człowiekowi kazał oczy wyłupić, a następnie bił go za to, że błędzi i drogi znaleźć nie mógł.”

- Jeśli kary mają być skuteczne, nie wolno ich nadużywać. Przed ukaraniem powinno pojawić się ostrzeżenie. Damy w ten sposób dziecku czas na poprawę zachowania i uniknięcia kary.
- Kara musi być odpowiednia do sytuacji. Pamiętajmy, że nie karzymy osoby, lecz niewłaściwe zachowanie.
- Jeśli grozimy dziecku karą, musimy być konsekwentni i rzeczywiście ukarać je, gdy na to zasłuży. Często rodzice straszą karą, ale kończy się tylko na groźbach.
- Nie wolno karać dziecka za coś, co zrobiło nie umyślnie. Przecież dzieci uczą się na błędach.
- Jeśli musimy wymierzyć karę nie zwlekajmy z nią. Dziecko lepiej zapamięta i zrozumie karę wymierzoną natychmiast niż tą odroczoną.
- Karząc nie porównujemy dziecka z innymi.
- Karą nie może być to co jest obowiązkiem (np. pomoc w zadaniach domowych)
- Niedopuszczalne jest straszenie, kara nie może zaburzyć psychiki dziecka.
- Kara cielesna, jest naruszeniem godności dziecka, a rodzicom służy jako wyładowanie agresji.

Karanie fizyczne lub inne "siłowe" egzekwowanie naszej woli wobec dziecka przynosi następujące konsekwencje:

- Uczy dzieci, że duzi używają przemocy żeby zabronić czegoś małym.
- Uczy dzieci, że siłą albo przemocą można rozwiązać problemy, konflikty oraz, że w złości tak należy się zachowywać.
- Osłabia poczucie wartości dziecka, przez to, że jego ciało nie jest szanowane.
- Kara fizyczna może natychmiast zatrzymać dane zachowanie - ale nie na długo. Po prostu oznacza, że dziecko może przestać zachowywać się w ten sposób przy rodzicach.

- Negatywnie nastawia dziecko do rodzica.
- Uczy dziecko, że najważniejsze jest to, aby nie zostać przyłapanym. Dziecko uczy się ukrywać swoje czyny i staje się przebiegłe.

Dyscyplina jest to podporządkowanie się przepisom służbowym, rygorom, regulaminowi wewnętrznemu danej organizacji, grupy; karność, ustalony porządek, posłuszeństwo opanowanie.

Dyscyplina to więcej niż reagowanie na złe zachowanie dziecka. Jako rodzice wszystko co robicie jest związane z dyscypliną.

Efektywna dyscyplina wymaga efektywnego komunikowania się. Dlatego słuchanie, zadawanie pytań i używanie sformułowań "ja" uważamy za metody wychowawcze oparte na dyscyplinie.

Aby efektywnie używać tych metod, musimy mieć na względzie ogólną wiedzę i postawę (cierpliwość, otwartość) oraz pojęcie o rozwoju dzieci i nastolatków. Najważniejsze, byśmy zrozumieli, że nauczenie się poniższych metod wymaga wiele czasu i chęci.

Techniki dyscyplinujące

Wyrażenie oczekiwań - stanowi fundament do wzmocnienia samokontroli. Sprecyzowane oczekiwania wyznaczają dzieciom cel i pokazują strukturę potrzebną do budowania i utrzymywania samokontroli.

Zasady - są bardzo pożyteczne, pozwalają zapewnić przewidywalność, ciągłość i stabilność, której dzieci potrzebują, by czuć się bezpiecznie i wiedzieć, że ktoś się o nie troszczy. Zasady mogą być używane zarówno do zapobiegania powstawaniu problemów jak i reagowaniu na nie gdy już powstaną.

Zmiana - powoduje u dzieci silne napięcie, które najlepiej reaguje na strukturę, konsekwencję i rutynę. Właśnie w stresie dzieci demonstrują najgorsze zachowania. Wprowadzenie przez rodzica zmian w otoczeniu dziecka potrzebne jest, by pomóc dziecku osiągnąć sukces i być bezpiecznym. Nie ma sensu chronić dzieci przed czymś, co się ma wydarzyć. Potrzebują one czasu, by się przygotować i uporać ze swoimi uczuciami.

Wykorzystanie komunikatów "ja" - zmniejsza konfrontację i koncentruje się na pomocy dziecku w zrozumieniu jakie są skutki jego zachowania.

ROZDZIAŁ 9

Chcemy, by dziecko wiedziało, jak się czujemy i jak jego zachowanie wpłynęło na nasze życie

Czas na przemyślenie - jego celem jest pozwolenie dziecku na odzyskanie samokontroli, powstrzymanie nieodpowiedniego zachowania i umożliwienie dziecku przemyślenia danego zachowania i jego skutków.

Metody dyscyplinowania dzieci

- Ignorowanie złego zachowania dziecka
- Dawanie wzoru pożądanego zachowania.
- Zmienianie otoczenia.
- Przekazywanie jasnych reguł i norm.
- Stosowanie przerw.
- Stosowanie naturalnych i logicznych konsekwencji.
- Pozwalanie dzieciom na kontrolowane ryzyko.
- Słuchanie.

Zalety kar naturalnych

- Są bezpośrednio powiązane z winą - dziecku łatwiej jest zrozumieć, że skoro zepsuło zabawkę, to nie ma się czym bawić, niż że skoro ją zepsuło, to nie obejrzy filmu.
- Nie są zależne od tego czy masz lepszy czy gorszy dzień, czy jesteś bardziej czy mniej wyrozumiały i cierpliwy.
- Nie mają w sobie pierwiastka zemsty.
- Nie urażają poczucia godności dziecka.

10

Uwarunkowania agresji interpersonalnej w szkołach

MODUŁ NR 10

- Cel ogólny:
Celem zajęć jest zaznajomienie słuchaczy z rodzajami agresji występującymi w szkole. Omówienie przyczyn zachowań agresywnych oraz ich skutków tak w wymiarze indywidualnym jak i grupowym.
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 10

Temat:

Uwarunkowania agresji interpersonalnej w szkołach

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Celem zajęć jest zaznajomienie słuchaczy z rodzajami agresji występującymi w szkole. Omówienie przyczyn zachowań agresywnych oraz ich skutków tak w wymiarze indywidualnym jak i grupowym.

Cele szczegółowe:

- Omówi przyczyny agresji w szkołach
- Wymieni formy i rodzaje zachowań agresywnych wśród uczniów w różnych grupach wiekowych
- Oceni stan przygotowania kadry pedagogicznej do reagowania na agresję w szkołach
- Scharakteryzuje sposoby reagowania nauczyciela na agresję uczniów i innych nauczycieli

Pojęcia kluczowe:

Agresja; zachowanie amoralne; nihilizm; teleewangelizm

Literatura:

Żebrowski J.(red.), Zjawiska patologii społecznej i zachowań dewiacyjnych, Gdańsk 2001

Barber B., Skonsumowani. Jak rynek psuje dzieci, infantyлізуje dorosłych i połyka obywateli, Warszawa 2008 s. 11-55; s.393-439;

Kenrick D. T., Neuberg S. L., Cialdini B. R., Psychologia społeczna. Rozwiązane tajemnice, Gdańsk 2001, s. 487 – 523; 530 - 539

Projektowany przebieg zajęć:

1. Scharakteryzowanie współczesnego oblicza agresji interpersonalnej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych
2. Rodzaje i formy zachowań agresywnych

3. Skutki krótko- i długoterminowej agresji interpersonalnej
4. kryzys wartości jako jedna z przyczyn ujawniania zachowań agresywnych
5. Rola i znaczenie budowania postaw moralnych: szacunek i zaufanie jako elementy przeciwdziałające agresji
6. stymulacja zachowań agresywnych ze strony współczesnych massmediów

Zadania:

Na podstawie studium przypadku przeanalizuj funkcje agresji

11

Sposoby radzenia sobie z agresywnymi zachowaniami uczniów i nauczycieli – modele wsparcia pedagogicznego

MODUŁ NR 11

- Cel ogólny:
Poznanie przez słuchaczy rodzajów metod oddziaływania na uczniów pozwalających na zastępowanie agresji zachowaniami akceptowanymi społecznie
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 11

Temat:

Sposoby radzenia sobie z agresywnymi zachowaniami uczniów i nauczycieli – modele wsparcia pedagogicznego

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Poznanie przez słuchaczy rodzajów metod oddziaływania na uczniów pozwalających na zastępowanie agresji zachowaniami akceptowanymi społecznie

Cele szczegółowe:

- scharakteryzuje metody oddziaływania, które zapobiegają aktom agresji w szkołach
- opíše modele wsparcia pedagogicznego
- wyjaśni cele i zadania interwencji terapeutycznej w sytuacji grup zagrożonych agresją
- opíše modele kształcenia w zakresie radzenia sobie z agresją dzieci i młodzieży

Pojęcia kluczowe:

Agresja; trening zastępowania agresji; autoagresja; techniki interwencyjne

Literatura:

Speck O., Trudności wychowawcze – być nauczycielem w czasie zmian społeczno –kulturowych, Gdańsk 2007 s.263 – 285

Miller A. Zniewolone dzieciństwo. Ukryte źródła tyranii, Poznań 1999, s. 77

King G., Umiejętności terapeutyczne nauczyciela, Gdańsk 2004, s. 11 – 20; 37 – 67; 93 – 106

Nolting H. P., Jak zachować porządek w klasie, Gdańsk 2004, s. 20 – 58; 65 – 90; 94 - 129

Projektowany przebieg zajęć:

1. Opisanie źródeł trudności z utrzymaniem dyscypliny w szkole i w klasie
2. Korzystne alternatywy dla zachowań agresywnych
  - 2.1. uczenie panowania nad wywołującymi złość myślami
  - 2.2. niwelowanie korzyści płynących z zachowań agresywnych
3. Skuteczność sankcji karnych w zapobieganiu aktom agresji bezpośredniej
4. Techniki interwencyjne i ich skuteczność w zapobieganiu i eskalacji agresji interpersonalnej
  - 4.1. świadome ignorowanie
  - 4.2. przebrażenie struktur
  - 4.3. afektywna życzliwość
  - 4.4. „antyseptyczne” wyrzucenie
  - 4.5. Zaangażowanie w kółku zainteresowań

Zadania:

Opracuj własny model reagowania na wybrana sytuację agresji interpersonalnej (postaraj się zaproponować własne rozwiązania sytuacji trudnych)

Materiały dla słuchaczy:

AGRESJA: zachowanie agresywne

- Działanie na szkodę drugiego człowieka – celem jest wyrządzenie mu krzywdy
- Przekroczenie granic fizycznych lub psychicznych drugiego człowieka, bez jego zgody
- Może mieć formę aktów fizycznych lub psychicznych

ROZDZIAŁ 11

Agresja werbalna – obraźliwe słowa, pomówienia, oskarżenia, szantaż, groźby, nakazy, oszczerstwa, prośby o charakterze wymuszenia, kierowane do osoby będącej obiektem ataku lub innych osób

Agresja fizyczna – to naruszenie pola fizycznego człowieka np.: niechciany dotyk, bicie, szarpanie, gwałt, więzienie, niszczenie czyjegoś mienia, odmowa zaspokojenia potrzeb fizjologicznych oraz naruszenie prywatności i intymności

Autoagresja – atak na własne ciało

Agresja instrumentalna – będąca narzędziem do osiągnięcia danego celu np.: poprzez eliminację przeciwnika

Elementy sterujące i potęgujące zachowania agresywne:

- Sytuacje trudne, frustracje
- Nagrody osiągane wskutek stosowania agresji
- Wpływ grupy: rodzina, szkoła
- Temperament człowieka
- Wpływ mediów – osvajanie się z istnieniem agresji
- Środki zmieniające świadomość - alkohol, narkotyki
- Stereotypy – „Kto się lubi - ten się czubi”

Rodzaje zachowań agresywnych:

- Wybuch złości
- Wściekłość
- Furia
- Rozdrażnienie
- Uraz
- Zły humor
- Wrogość

Przemoc – zachowania agresywne wobec ludzi pozostających w jakimkolwiek związku zależności względem danej osoby (np.: zależność Przemoc w odróżnieniu do niektórych aktów agresji - jest celowa i intencjonalna. Intencją sprawcy jest osiągnięcie określonego celu poprzez wywarcie presji na osobę, której obrona jest ograniczona, ze względu na istniejącą zależność. Ofiara ponosi przez to dodatkowe koszty emocjonalne i fizyczne.

12

Proces kształcenia dorosłych i jego uwarunkowania – elementy Andragogiki

MODUŁ NR 12

- Cel ogólny:
Zapoznanie z problematyką edukacji człowieka dorosłego oraz wybranymi aspektami warunkującymi treść, zakres oraz metody stosowane w edukacji ustawicznej
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 12

Temat:

Proces kształcenia dorosłych i jego uwarunkowania – elementy Andragogiki

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Zapoznanie z problematyką edukacji człowieka dorosłego oraz wybranymi aspektami warunkującymi treść, zakres oraz metody stosowane w edukacji ustawicznej

Cele szczegółowe:

- Pozna wybrane teorie andragogiczne – teorie rozwoju i edukacji ucznia dorosłego
- Scharakteryzuje rodzaje uczenia się ludzi dorosłych
- Opisz style uczenia się uczniów dorosłych
- Omów zasady dydaktyki dorosłych
- Wymieni i opisz zasady nauczania zawarte w teoriach uczenia się
- Scharakteryzuje główne założenia budowania programów rozwoju edukacyjnego pracowników na przykładzie wybranych organizacji

Pojęcia kluczowe:

Andragogika; model andragogiczny; prawo efektu; teoria zmiany; edukacja ustawiczna; edukacja całościowa; schemat antycypujący

Literatura:

Wujek T., Wprowadzenie do Andragogiki, Warszawa 1996, część I rozdz. 1 i 7 część III rozdz. 1 część IV rozdz. 3

Przybylska E., Edukacja dorosłych w wybranych krajach Europy, Warszawa 2002 s.9 – 25

Edukacja – jest w niej ukryty skarb. Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do Spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem J. Delorsa, Warszawa 1998 s.85 – 142

Projektowany przebieg zajęć:

1. Omówienie Andragogiki jako nauki o edukacji dorosłych
  - 1.1. Ukonstytuowanie się terminu andragogika
  - 1.2. Przedmiot i zadania andragogiki
  - 1.3. Subdyscypliny współdziałające z andragogiką
2. Człowiek dorosły jako podmiot edukacji
  - 2.1. Różnice między biologicznym a psychologicznym rozwojem człowieka
  - 2.2. Potencjał rozwojowy ludzi dorosłych
3. Kształcenie uczniów dorosłych – modele edukacji
  - 3.1. Pojęcie i zakres dydaktyki dorosłych
  - 3.2. Uwarunkowania procesu edukacyjnego w odniesieniu do ucznia dorosłego
  - 3.3. Projektowanie zajęć z ludźmi dorosłymi
4. Cele i treści edukacji całożyciowej
  - 4.1. Analiza postulatów zawartych w raportach dotyczących m.in.: edukacji ustawicznej (Biała Księga Komisji Europejskiej o Edukacji; raport Komisji J. Delorsa)
  - 4.2. Kierunki badań nad edukacją dorosłych

Zadania:

Opisz dwa podejścia do rozwoju ludzi dorosłych

Materiały dla słuchaczy:

Temperament a osobowość człowieka dorosłego

- TEMPERAMENT – biologicznie uwarunkowane predyspozycje osobowościowe ujawniające się we wczesnym dzieciństwie (Hogan i in., 1996)
- Wrodzone skłonności do angażowania się w określony styl zachowania
- Buss i Plomin(1984;1995) są zdania, że istnieją 4 wymiary temperamentu:
  - Aktywność
  - Towarzystwość
  - Emocjonalność
  - impulsywność
- Aktywność – szybkość działania (tempo) i intensywność działania (wigor)
- Towarzystwość – „Ignięcie do ludzi” „dystansowanie się od ludzi”
- Emocjonalność – łatwe ujawnianie negatywnych emocji typu: napięcie, gniew, lęk bądź – spokój
- Impulsywność – skłonność do natychmiastowego reagowania na bodziec bez namysłu i refleksji
- TEMPERAMENT – odnosi się do względnie stałych cech osobowości. Będąc pierwotnie zdeterminowany przez wrodzone mechanizmy neurobiochemiczne, temperament podlega powolnym zmianom spowodowanym procesem dojrzewania oraz indywidualnie specyficznym oddziaływaniem między genotypem a środowiskiem
- RTT- Regulacyjna Teoria Temperamentu Strelaua – cechy temperamentu: REAKTYWNOŚĆ I AKTYWNOŚĆ
- REAKTYWNOŚĆ – determinuje charakterystyczną dla podmiotu wielkość (intensywność) reakcji

- **AKTYWNOŚĆ** – to liczba i zakres podejmowanych działań o wartości stymulacyjnej

I tak –niska **REAKTYWNOŚĆ** – oznacza duże zapotrzebowanie na stymulację, wysoka **REAKTYWNOŚĆ** – to małe zapotrzebowanie na stymulację (źródłem stymulacji może być: własne zachowanie, sytuacja, otoczenie społeczne – STRELAU 1985)

- **AKTYWNOŚĆ** – duży poziom aktywności idzie w parze z niską reaktywnością
- Natomiast wysokiej reaktywności towarzyszy mała aktywność
- Rola **AKTYWNOŚCI** polega na regulowaniu aktywacji organizmu do optymalnego poziomu (Eliasz 1974)
  - **CECHY TEMPERAMENTU WYODRĘBNIONE NA PODSTAWIE ANALIZY CZYNNIKOWEJ** (Strelau, Zawadzki, 1997)
  - **ŻWAWOŚĆ** – tendencja do szybkiego reagowania i do utrzymywania tempa aktywności
  - **PERSEWERATYWNOŚĆ** – tendencja do kontynuowania i powtarzania zachowań po zaprzestaniu działania bodźca (sytuacji)
  - **WRAŻLIWOŚĆ SENSORYCZNA** – zdolność reagowania na bodźce o małej wartości stymulacyjnej
  - **REAKTYWNOŚĆ EMOCJONALNA** – tendencja do intensywnego reagowania na bodźce wywołujące emocje, wyrażająca się w dużej wrażliwości i niskiej odporności emocjonalnej
  - **WYTRZYMAŁOŚĆ** – zdolność do adekwatnego reagowania w sytuacjach wymagających długotrwałej lub wysoko stymulującej aktywności
  - **AKTYWNOŚĆ** – tendencja do podejmowania zachowań o dużej wartości stymulacyjnej

OSOLOWOŚĆ:

Złożony zbiór własności psychicznych, które wpływają na charakterystyczne wzorce zachowania jednostki, niezmienny czasowo i sytuacyjnie

Osobowość jako zespół cech – Pięcioczynnikowy Model Osobowości (Costy i McCrae'a)

Teoria PEN Eysencka

Czynniki sprzyjające rozwojowi człowieka dorosłego:

1. **SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCE PROCESY POZNAWCZE** – spostrzeganie, pamięć(wyćwiczona), uwaga, myślenie, podejmowanie decyzji

Pamięć – deklaratywna (pamięć faktów) niedeklaratywna inaczej pamięć proceduralna – np.: umiejętność pływania aktualizujemy w wodzie

Pamięć krótkotrwała (STM – short term memory) utrwalanie zdarzeń ostatnio rejestrowanych ma ograniczoną pojemność i bez powtarzania przechowuje inf. przez krótki czas

Pamięć długotrwała (LTM – long term memory) pozwala na przechowywanie i odtwarzanie informacji w dowolnym czasie

Uwaga – selektywność, czujność

2. **AMBITNE DŁUGODYSTANSOWE CELE**

3. **ZAWODOWA SAMOSTEROWNOŚĆ** – wykorzystanie potencjału pracownika

4. **POZYTYWNA SAMOOCENA** – zbiór sądów oceniających i wartościujących dotyczących cech: fizycznych, psychicznych i relacji z otoczeniem (stosowanie mechanizmów obronnych związane ze skłonnością do pozytywnych ocen w ważnych dla nas wymiarach; tendencja do wewnętrznej atrybucji sukcesów i zewnętrznej atrybucji przyczyn porażek –Mądrzycki 1982)

5. AUTONOMIA, POCZUCIE TOŻSAMOŚCI I ODREBNOŚCI – stałość cech fizycznych, psychicznych i środowiska społecznego jednostki-określenie zdolności, zainteresowań pełnionych ról; optymalny poziom odrębności tj. umiarkowany w zderzeniu „JA – INNI” (zbyt duży powoduje poczucie wyobcowania)

6. POCZUCIE KONTROLI WEWNĘTRZNEJ – internal locus of control   tendencja do wpływania na bieg zdarzeń
external locus of control – poczucie kontroli zewnętrznej

7. ZAINTERESOWANIE ŚWIATEM SPOŁECZNYM – empatia i współczucie

8. GOTOWOŚĆ DO UCZENIA SIĘ OD INNYCH

9. INTELIGENCJA – zdolność poprawnego rozwiązywania problemów, rozumienia i uczenia się złożonego materiału; zdolność przystosowania się do środowiska (Sternberg, 2000) Teoria Inteligencji Wielorakiej H.Gardnera

10. POSTAWA OTWARTOŚCI NA WIEDZĘ

11. BRAK DOGMATYZMU MYŚLENIA

12. WGLĄD W SIEBIE

13. REFLEKSYJNOŚĆ – umiejętność zwracania uwagi na dorobek cywilizacyjny

ROZDZIAŁ 12

14. DOSTRZEGANIE RÓŻNORODNOŚCI W ŚWIECIE; ZWRACANIE UWAGI NA WIELOKUKTUROWOŚĆ W KONTEKŚCIE PROCESÓW GLOBALIZACYJNYCH

13

Motywacja edukacyjna uczniów dorosłych

MODUŁ NR 13

- Cel ogólny:
Przedstawienie modeli motywacji edukacyjnych
u ludzi dorosłych
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 13

Temat:

Motywacja edukacyjna uczniów dorosłych

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Przedstawienie modeli motywacji edukacyjnych u ludzi dorosłych

Cele szczegółowe:

- opíše wybrane modele motywacji edukacyjnej u ucznia dorosłego
- wskaże różnicę między edukacją dziecka a edukacją człowieka dorosłego
- scharakteryzuje perspektywy rozwoju poznawczego u ludzi dorosłych
- opíše całościowy proces rozwoju ról pełnionych przez ludzi dorosłych
- zanalizuje współczesne perspektywy efektywnego uczenia się dorosłych

Pojęcia kluczowe:

Umiejscowienie kontroli; samokształcenie; uczenie się przez doświadczenie

Literatura:

Malewski M. *Teorie andragogiczne*, Metodologia teoretyczności dyscypliny naukowej Wrocław 1998 s.66 – 71; s. 89 – 93; s. 97 – 101

Raport Europejskiego Biura Eurydyce Na Konferencję Ministrów inaugurującą Programy SOKRATES II, LEONARDO DA VINCI II i MŁODZIEŻ, Lizbona, 17 – 18 marca 2000, *Uczenie się przez całe życie: rola systemów edukacji w państwach członkowskich Unii Europejskiej*, s. 7 - 16

Projektowany przebieg zajęć:

1. Rola czynników motywacyjnych w podejściu dorosłych do uczenia się
2. Podejmowanie aktywności edukacyjnej a model motywacji Grooma
3. Rola automotywacji w kształceniu dorosłych
4. Gotowość do uczenia się ludzi dorosłych a poczucie własnych kompetencji
5. Rola uprzednich doświadczeń ucznia w motywacji edukacyjnej dorosłych.

Zadania : Uzupełnij w tabeli składniki procesu andragogicznego

Składniki procesu		
składnik	ujęcie pedagogiczne	ujęcie andragogiczne
Przygotowanie ucznia	minimalne	Dostarczenie niezbędnych informacji Pomoc w określeniu własnych oczekiwań
	Formalna nastawiona na współzawodnictwo	
Planowanie procesu		
Diagnozowanie potrzeb		Wspólne określenie potrzeb edukacyjnych
Formułowanie celów	Nauczyciel określa cele	
Budowanie planu uczenia się		
Metody i techniki		
Ewaluacja procesu	Nauczyciel szacuje wartość	

Materiały dla słuchaczy:

Pojęcie dorosłości

- Biologiczne (zdolność do rozmnażania).
- Prawne (pełna zdolność do czynności prawnych).
- Zgodne z naukami społecznymi (odgrywanie dorosłych ról społecznych).
- Psychologiczne (uznajemy samych siebie za odpowiedzialnych, kierujących samymi sobą).

Andragogiczny model kształcenia

Przypisuje nauczycielowi rolę pomocniczą w procesie edukacji. Zapewnia większą autonomię jednostki uczącej się. Pozwala z założenia wybrać kierunek, tempo, formę i metodę kształcenia uczącym się według ich możliwości i potrzeb.

Model andragogiczny – cechy

1. Potrzeba wiedzy. Dorośli muszą wiedzieć, dlaczego mają się czegoś uczyć, zanim zaczną.
2. Obraz samego siebie uczącego się. Dorośli mają obraz samych siebie jako odpowiedzialnych za swoje decyzje i swoje życie. Kiedy już taki obraz stworzą, rozwijają głęboką psychologiczną potrzebę, aby inni postrzegali ich i traktowali jako zdolnych do samokierowania.
3. Rola doświadczenia ucznia. Dorośli zaczynają się uczyć z bagażem liczniejszych i innych jakościowo doświadczeń niż doświadczenia młodzieży.
4. Gotowość do uczenia się. Dorośli stają się gotowi do uczenia się tych rzeczy, które potrzebują wiedzieć i które muszą umieć robić, aby skutecznie radzić sobie z sytuacjami życiowymi.
5. Orientacja w uczeniu się. Dorośli nie są skoncentrowani na przedmiocie, ale na życiu.
6. Motywacja. Dorośli są podatni na pewne czynniki zewnętrzne (lepszą pracę, awans, wyższą pensję, itp.) ale najsilniejszymi stymulatorami są naciski wewnętrzne (pragnienie większego

MOTYWACJA EDUKACYJNA UCZNIÓW DOROSŁYCH

zadowolenia z pracy, zwiększenie poczucia własnej wartości, jakości życia, itp.).

Opracowanie na podstawie: Malcolm S. Knowles , Elwood F. Holton III, Richard A. Swanson, Edukacja dorosłych PWN 2009

14

Cechy ucznia dorosłego – zróżnicowanie stylów uczenia się dorosłych

MODUŁ NR 14

- Cel ogólny:
Celem zajęć jest przedstawienie cech uczniów dorosłych jako uczącej się grupy zaangażowanej w proces edukacyjny. Zapoznanie z charakterystycznymi dla uczniów dorosłych stylami uczenia się
- Liczba godzin: 2

MODUŁ 14

Temat:

Cechy uczenia dorosłego – zróżnicowanie stylów uczenia się dorosłych

Liczba godzin: 2

Cel ogólny:

Celem zajęć jest przedstawienie cech uczniów dorosłych jako uczącej się grupy zaangażowanej w proces edukacyjny. Zapoznanie z charakterystycznymi dla uczniów dorosłych stylami uczenia się

Cele szczegółowe:

- Wymieni cechy uczniów dorosłych
- Opisz style uczenia się dorosłych
- Wskaże relację między cechami uczniów dorosłych a barierami edukacyjnymi jakie występują w procesie edukacji ustawicznej
- Scharakteryzuje tworzenie środowiska sprzyjającego uczeniu się ludzi dorosłych
- Porówna efektywność metod stosowanych w edukacji dorosłych

Pojęcia kluczowe:

Styl uczenia się dorosłych; inteligencja skryształizowana; styl poznawczy; kontrakt edukacyjny; edukator dorosłych; uczenie się naturalne; uczenie się formalne; uczenie się osobiste

Literatura:

Bednarczyk H., Figurski J., Żurek M., *Pedagogika pracy*. Doradztwo zawodowe tom 128, Radom, s.106.

Przyborowska B., *Struktury innowacyjne w kształceniu osób dorosłych*, Rocznik Andragogiczny 2000 Warszawa – Toruń 2001 s. 66

Projektowany przebieg zajęć:

1. Charakterystyka cech uczniów dorosłych

2. Przedstawienie różnych koncepcji dotyczących stylów uczenia się ludzi dorosłych
3. Omówienie zagadnień dotyczących strategii uczenia się dorosłych
  - 3.1. Charakterystyka modelu uczenia się przez doświadczenie autorstwa D. Kolba
4. Charakterystyka procesu ewaluacji zajęć z uczniami dorosłymi
5. Opisanie barier w kształceniu dorosłych

Zadania:

Wskaż własne bariery i ograniczenia, które utrudniają Ci podjęcie decyzji o rozpoczęciu kształcenia – wypowiedź przygotuj w formie krótkiego eseju.

Materiał dla studentów:

Cechy uczniów dorosłych:

1. Zróżnicowany wiek
2. Różne doświadczenia edukacyjne
.....
3. Różne style uczenia się
.....
4. Deficyt czasu
5. Zróżnicowana motywacja edukacyjna

Uzupełnij puste miejsca i zastanów się jak wymienione cechy wpływają na tok pracy dydaktycznej z uczniem dorosłym

Materiał dla słuchaczy:

Jednym z bardziej znaczących odkryć w obszarze uczenia się dorosłych , jest stwierdzenie, że dorośli uczą się w sposób naturalny, stają się samosternymi.

Wyniki badań potwierdzają również, że dorośli uczą się z własnej inicjatywy, to robią to znacznie dokładniej i bardziej systematycznie,

a zgromadzone w ten sposób wiadomości są częściej wykorzystywane niż wówczas, kiedy są nauczani.

Tego typu uczenie się, które oddziałuje jednocześnie na rozwój osobisty, może być procesem planowanym i prowadzonym całkowicie samodzielnie przez osobę dorosłą oraz swobodne struktur uczenia się.

Filary edukacji:

1. uczyć się aby wiedzieć
2. uczyć się aby działać
3. uczyć się aby żyć wspólnie
4. uczyć się aby być

UCZYĆ SIĘ ABY WIEDZIEĆ – zdobyć narzędzia rozumienia by móc adaptować się przekształcać otaczającą rzeczywistość (pamięć;uwaga;myślenie) niwelowanie „zappingu”- zalew migawkowymi informacjami

UCZYĆ SIĘ ABY DZIAŁAĆ – postulat operacjonalizacji wiedzy – kwalifikacje a kompetencje

UCZYĆ SIĘ ABY ŻYĆ WSPÓLNIE – odkrywanie „INNEGO” ewoluowanie ku społeczeństwom wielokulturowym

UCZYĆ SIĘ ABY BYĆ – nawiązanie do ponadczasowej idei Edgara Faure’a z 1972 roku do ochrony człowieka przed nim samym – do ochrony przed dehumanizacją cywilizacji

Badania nad uczeniem się dorosłych

1. Nurt naukowy.
2. Nurt artystyczny (intuicyjno-refleksyjny).
Edward L. Thronidike

Naukowe fundamenty dotyczące badań nad zdolnością uczenia się ludzi dorosłych:

1. Dorośli mogą się uczyć.
2. Ich zainteresowania są różne od tych, które mają dzieci.

Eduard C. Lindeman

Dążenie do odkrycia nowej wiedzy przez intuicję i analizę doświadczeń, w jaki sposób uczą się dorośli.

Jego zasługą była próba zbudowania usystematyzowanej teorii uczenia się dorosłych.

Kluczowe założenia Lindemana dotyczące dorosłych uczniów:

- Dorośli mają motywację do uczenia się, kiedy mają potrzeby i zainteresowania, które uczenie się jest w stanie zaspokoić
  - Orientacja dorosłych na uczenie się koncentruje się na życiu
  - Doświadczenie jest najbogatszym źródłem w uczeniu się dorosłych
  - Dorośli mają głęboką potrzebę kierowania samymi sobą
  - Indywidualne różnice między ludźmi pogłębiają się wraz z wiekiem
1. Uczący się zorientowani na cel, wykorzystują edukację dla osiągnięcia bardziej precyzyjnie określonych korzyści. Jednostki takie zazwyczaj nie rozpoczęły kształcenia ustawicznego przed osiągnięciem wieku 25 lat
  2. Uczący się zorientowani na aktywność podejmują naukę, ponieważ odnajdują wartość w okolicznościach związanych z uczeniem się, które nie są koniecznie powiązane z treścią albo deklarowanym celem aktywności. Osoby takie rozpoczynają swoje uczestnictwo w edukacji dorosłych w momencie, kiedy ich problemy lub potrzeby stają się wystarczająco naglące.
  3. Uczący się zorientowani na kształcenie dążą do uzyskania wiedzy ze względu na nią samą. Większość dorosłych zorientowanych na kształcenie uczyła się, odkąd pamięta. Ich działania w tym zakresie są ciągłe i płynne, ich zasięg stanowi podstawę uczestnictwa w kształceniu ustawicznym. Czytają książki, wybierają programy edukacyjne, wybierają prace i podejmują decyzje w życiu na podstawie ich osobistego potencjału rozwojowego.

15

Polski system oświatowy

MODUŁ NR 15

- Zajęcia 1: – struktura, instytucje, zależności
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 2: – funkcje i zadania szkoły
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 3: Instytucje współzależne i współpracujące ze szkolnictwem
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 4: Regulacje prawne funkcjonowania oświaty w Polsce na podstawie ostatnich zmian ustawy oświatowej (kwiecień 2009)
- Liczba godzin: 2

Moduł 15 – zajęcia 1

Temat:

Polski system oświatowy – struktura, instytucje, zależności

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student pozna konstrukcję systemu i związki pomiędzy instytucjami w polskim systemie szkolnym

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi z pomocą schematu strukturę polskiego systemu oświatowego
2. Wskaże najważniejsze akty prawne regulujące funkcjonowanie systemu szkolnego
3. Wymieni zakres uprawnień władz systemu szkolnego
4. Scharakteryzuje instytucje systemu szkolnictwa i współdziałające ze szkołami należące do struktur oświatowych
5. Wymieni uprawnienia samorządów lokalnych wobec sieci szkół na ich terenie

Pojęcia kluczowe:

system oświaty narodowej, system szkolny; Ustawa o systemie oświaty, Ustawa Karta nauczyciela, szkoły publiczne, szkoły niepubliczne; poziomy kształcenia, kształcenie ogólne – szerokoprofilowe, kształcenie specjalistyczne, kształcenie zawodowe; placówki oświatowe, szkoły artystyczne, szkoły specjalne, schroniska młodzieżowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, biblioteki pedagogiczne, ośrodki szkolno-wychowawcze, placówki doskonalenia nauczycieli, organy prowadzące.

Literatura podstawowa i dodatkowa

1. Tekst ujednolicony *Ustawy o systemie oświaty* (dostępny na stronie):

<http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/dla-zaradzajacych-szkola/ustawa-o-systemie-owiaty>

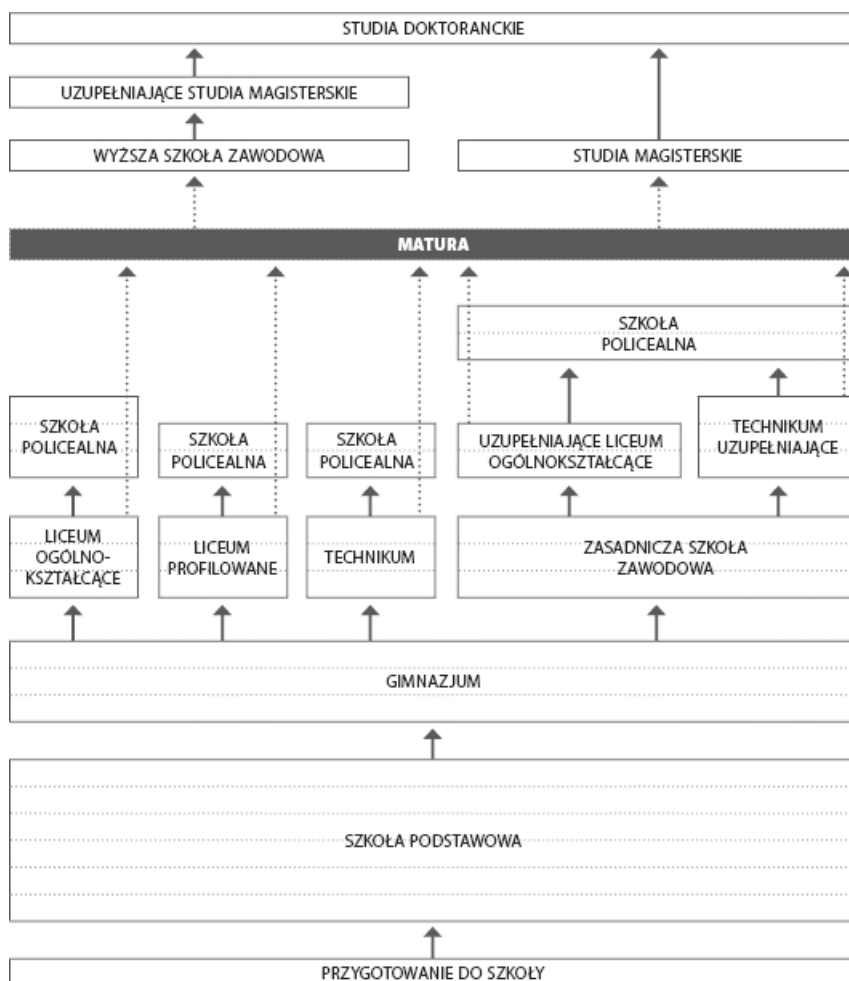
2. Dane ogólne na temat polskiego systemu oświaty zamieszczono na stronie EURIDICE:
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_PL_PL.pdf

Projektowany przebieg zajęć

1. Omówienie programu i wymagań przedmiotowych
2. Prezentacja struktury polskiego systemu szkolnego
3. Omówienie aktów prawnych regulujących funkcjonowanie systemu oświatowego w Polsce
4. Wyjaśnienie zadań i powiązań poszczególnych elementów systemu
5. Omówienie roli samorządów lokalnych w działaniu szkolnictwa

Materiały dla studentów

Materiał 1: Struktura polskiego systemu szkolnego

Materiał 2: Instytucje systemu oświatowego

Szkoła publiczna – to szkoła założona i prowadzona przez podmiot publiczny (państwo, samorząd terytorialny) i utrzymywana ze środków publicznych (z budżetu państwa lub jednostki samorządu terytorialnego). Uprawnienia szkół publicznych mogą posiadać także szkoły, których organem założycielskim i prowadzącym są inne podmioty niż wymienione wcześniej jednostki. Szkoły posiadające uprawnienia szkół publicznych są instytucjami, w których realizowany jest obowiązek szkolny.

W Polsce szkołą publiczną jest szkoła, która:

- zapewnia bezpłatne nauczanie w zakresie ramowych planów nauczania
- przeprowadza rekrutację uczniów w oparciu o zasadę powszechnej dostępności
- zatrudnia nauczycieli posiadających określone kwalifikacje
- realizuje:
  - programy nauczania uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego, w przypadku liceum profilowanego – również podstawę programową kształcenia w profilach kształcenia ogólnozawodowego, a w przypadku szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe – również podstawę programową kształcenia w danym zawodzie
  - ramowy plan nauczania,
- realizuje ustalone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów.

Odpowiedz na pytania:

Szkoła niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej:

1. zapewnia bezpłatne nauczanie w zakresie ramowych planów nauczania
PRAWDA   FAŁSZ   odp. fałsz
2. realizuje programy nauczania uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego, w przypadku szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe - również podstawę programową kształcenia w danym zawodzie
PRAWDA   FAŁSZ   odp. prawda
3. realizuje ramowy plan nauczania
PRAWDA   FAŁSZ   odp. prawda
4. są zobowiązane do uzyskania wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego zobowiązanej do

prowadzenia rejestru szkół publicznych znajdujących się na ich terenie.

PRAWDA   FAŁSZ   odp. prawda

5. realizuje ustalone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania zasady oceniania klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów

PRAWDA   FAŁSZ   odp. prawda

6. przeprowadza rekrutację uczniów w oparciu o zasadę powszechnej dostępności

PRAWDA   FAŁSZ   odp. fałsz

7. zatrudnia nauczycieli posiadających kwalifikacje opisane w odpowiednich przepisach określających wymagania kwalifikacyjne nauczycieli

PRAWDA   FAŁSZ   odp. prawda

Ustawa o systemie oświaty:

Art. 2. System oświaty obejmuje:

- 1) przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi oraz przedszkola specjalne;

pkt 1 otrzymuje brzmienie:

- 1) przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi, przedszkola specjalne oraz inne formy wychowania przedszkolnego;

2) szkoły:

a) podstawowe, w tym: specjalne, integracyjne, z oddziałami integracyjnymi i sportowymi, sportowe i mistrzostwa sportowego,

b) gimnazja, w tym: specjalne, integracyjne, dwujęzyczne, z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi, sportowymi i przysposabiającymi do pracy, sportowe i mistrzostwa sportowego,

c) ponadgimnazjalne, w tym: specjalne, integracyjne, dwujęzyczne, z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi i sportowymi, sportowe, mistrzostwa sportowego, rolnicze i leśne,

d) artystyczne;

3) placówki oświatowo-wychowawcze, w tym szkolne schroniska młodzieżowe, umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego;

3a) placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych;

3b) placówki artystyczne - ogniska artystyczne umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień artystycznych;

4) poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne udzielające dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także pomocy uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu;

pkt 5 otrzymuje brzmienie:

5) młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 16 ust. 7, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 3, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki;

6) (uchylony);

7) placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania;

8) Ochotnicze Hufce Pracy - w zakresie kształcenia i wychowania ich uczestników;

uchyla się pkt 8

9) zakłady kształcenia i placówki doskonalenia nauczycieli;

10) biblioteki pedagogiczne;

11) kolegia pracowników służb społecznych.

ROZDZIAŁ 15

Typy placówek oświatowych i wychowawczych wymienione w bazie SIO (System informacji oświatowej):

Przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego

Szkoła podstawowa

Gimnazjum

Liceum ogólnokształcące

Liceum profilowane

Technikum

Zasadnicza szkoła zawodowa

Uzupełniające liceum ogólnokształcące

Technikum uzupełniające

Szkoła policealna

Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym

Placówki wychowania pozaszkolnego

Szkolne ogniska młodzieżowe

Młodzieżowe ośrodki wychowawcze

Młodzieżowe ośrodki socjoterapii

Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze

Specjalne ośrodki wychowawcze

Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze

Bursy i internaty

Domy wczasów dziecięcych

Pałace młodzieży

Młodzieżowe domy kultury

Międzyszkolne ośrodki sportowe

Ogniska pracy pozaszkolnej

Ogrody jordanowskie

Biblioteki pedagogiczne

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym specjalistyczne

Szkoły artystyczne

Centra kształcenia ustawicznego

Ośrodki doksztalcenia i doskonalenia zawodowego

Centra kształcenia praktycznego

Zakłady kształcenia i doskonalenia nauczycieli

Nauczyciel w związku z powierzonymi obowiązkami wychowawczymi i opiekuńczymi powinien:

- rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę
- wspierać każdego ucznia w jego rozwoju
- kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka
- dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów
- stworzyć warunki do rozwijania samorządnej i samodzielnej pracy uczniów i wychowanków

zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę

Moduł 15 – zajęcia 2

Temat:

Polski system oświatowy – funkcje i zadania szkoły

Czas realizacji – 2 godz.

Cele ogólne:

Sluchacz zaznajomi się z poglądami na temat społecznej roli szkoły i szkolnictwa i omówi rolę nauczyciela w systemie edukacji narodowej

Cele szczegółowe:

1. Omówi określenia społeczeństwo, naród, państwo
2. Omówi miejsce szkoły wśród instytucji państwowych
3. Scharakteryzuje rolę szkoły w procesie edukacji, wychowania młodych pokoleń
4. Scharakteryzuje rolę nauczyciela w systemie szkolnym i w społeczeństwie
5. Wymieni i scharakteryzuje elementy wiedzy o społeczeństwie i szkole potrzebne osobie zatrudnionej na stanowisku nauczyciela, do jak najlepszej realizacji powierzonych mi zadań zawodowych?

Pojęcia kluczowe:

Państwo, szkoła, społeczeństwo, naród, instytucja, grupa społeczna, cele społeczne, cele indywidualne, cele instytucjonalne,

Literatura podstawowa i dodatkowa

Jan Szczepański – *Szkoła w społeczeństwie*; w: Sztuka nauczania (red.) Krzysztof Konarzewski; t 2 PWN, Warszawa 2004; strony 54 – 90.

Ewentualnie dla zainteresowanych inne pozycje z zakresu socjologii edukacji i wychowania np.: Feinberg W., Soltis J.F. *Szkoła i społeczeństwo*, WSiP, Warszawa 2000

Projektowany przebieg zajęć

1. Omówienie podstawowych terminów socjologii oświaty
2. Dyskusja nad zjawiskami i paradoksami oświatowymi

- 2.1. Szkoła jako zarazem promotor zmian społecznych i konserwator dziedzictwa
  - 2.2. Szkoła jako instytucja usługowa, czy misyjna
  - 2.3. W szkole zaspokajane są przede wszystkim potrzeby młodzieży, czy rodziców
  - 2.4. Szkoła narzędzie selekcji społecznej, czy wspierania indywidualnego rozwoju wszystkich uczniów
3. Rola nauczyciela w klasie szkolnej, szkole i w społeczeństwie

Zadania:

Przygotowanie na podstawie dostępnych źródeł definicje pojęć kluczowych takich jak: społeczeństwo, naród, państwo, tożsamość, struktura społeczna, infrastruktura, terytorium, grupa społeczna, instytucja, stratyfikacja społeczna, ruchliwość społeczna pozioma i pionowa.

Lektura, przygotowanie do dyskusji, udział w podsumowaniu lub opcyjnie pisemne podsumowanie jednego z podjętych problemów

Materiały dla słuchacza

Szczególne miejsce szkoły wśród innych środowisk i instytucji zajmujących się edukacją i wychowaniem wynika z następujących jej cech:

- Szkoła przekazuje wiedzę naukową, czyli zobiektywizowaną, zgodną z najbardziej aktualnymi i uzasadnionymi teoriami, badaniami.
- szkoła w swych oddziaływaniach kieruje się współczesnymi teoriami i koncepcjami pedagogicznymi, czyli posługuje się naukowo uzasadnionymi metodami oddziaływania.
- Szkoła uczy całościowo, w zakresie jej zainteresowań są wszelkie dziedziny wiedzy, które mogą ułatwić start życiowy i samodzielność dorastającym pokoleniom
- Szkoła z racji wszechstronności oddziaływania na rozwój dziecka ma możliwość syntetyzowania i ukierunkowywania wpływów innych instytucji i środowisk.

- Szkoła łączy oddziaływanie edukacyjne z uspołecznieniem i wychowaniem
- Szkoła stara się godzić interes społeczny i indywidualne aspiracje młodzieży

Sensem pracy szkoły jest wspieranie rozwoju uczniów; rozwoju intelektualnego, wyposażenia w wiedzę i umiejętności, przygotowanie do zawodu, przygotowanie do samodzielności, ale szkoła sprzyja pogłębianiu tożsamości i wspólnoty państwowej i narodowej, przygotowaniu do pracy na rzecz wspólnego dobra, przygotowaniu do rozwoju i pogłębiania dorobku naukowego, kulturalnego i cywilizacyjnego wspólnot.

Zagadnienia do dyskusji:

- Zorganizowane, masowe kształcenie jest tanie, lecz mało efektywne. Kształcenie indywidualne jest droższe, lecz w lepszy sposób zaspokaja potrzeby edukacyjne i rozwojowe.
- System szkolny jest inwestycją pokoleń dorosłych w dorastającą młodzież.
- W zależności od interesów grup społecznych związanych z funkcjonowaniem szkolnictwa nakłada się na nie zadania ideologiczne, obywatelskie, kulturalne, zawodowe, intelektualne, a także związane z interesami indywidualnymi.
- Społeczny sens kształcenia powiązany jest z chęcią stabilizowania kultury, obyczajowości, wymiany wartości pomiędzy pokoleniami.
- Rola grup społecznych dominujących w systemie szkolnym na oblicze programowe i ideologiczne systemu.
- Szkoła a inne instytucje kształcące i wychowujące.
- Specyfika relacji nauczyciela i ucznia – wychowawcy i wychowanka, ucznia i mistrza, dorosłego i dziecka, przełożonego i podwładnego.
- Zależności pomiędzy szkolnictwem a rynkiem pracy i potrzebami pracodawców (kształcenie ogólne, kształcenie specjalistyczne, kształcenie praktyczne, przygotowanie zawodowe, tzw. system dualny)

- Szkoła a utrwalanie porządku społecznego, systemy selekcyjne, stymulowanie lub hamowanie ruchliwości społecznej poprzez system kształcenia, szkolnictwo egalitarne i elitarne. Reprodukacja porządku społecznego – reprodukcja klas społecznych, grup zawodowych, podziałów majątkowych i społecznych.
- Szkoła a kultura narodowa, lokalna; uczestnictwo w kulturze elitarnej i masowej.
- Szkoła a polityka: wychowanie patriotyczne, realizacja celów dominujących grup politycznych, cele polityczne realizowane przy udziale szkoły, polityka oświatowa – cele doraźne i strategiczne.
- Szkoła w społeczności lokalnej – reforma samorządowa, a lokalne polityki oświatowe, role szkół w społeczności lokalnej – edukacyjne, resocjalizacyjne, socjalne, opieka zdrowotna, kultura, sport i inne. Specyficzna rola szkoły na terenach o wysokim strukturalnym bezrobociu i biedzie, wspieranie wychowania i innych działań rodzinnych od przedszkola.
- Stabilizacja i zmiana w systemie szkolnym. System kontroli szkolnictwa, a zjawiska nadmiernej organizacji, biurokracji i przewagi działań administracyjnych nad pedagogicznymi.
- Pozycja nauczycieli wobec reform oświatowych.
- Inicjowane wewnętrznie ewolucyjne zmiany programów, metod, obyczajowości i innych elementów systemu szkolnego.

Moduł 15 – zajęcia 3

Temat:

Instytucje współzależne i współpracujące ze szkolnictwem

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Analiza pozycji i relacji szkoły w środowisku lokalnym i wśród innych instytucji i organizacji

Cele szczegółowe:

Student

1. Wskaże instytucje współpracujące i współzależne ze szkolnictwem
2. Wskaże instytucje i grupy społeczne wpływające na pracę szkoły
3. Omówi różnorodność interesów grupowych i instytucjonalnych powiązanych z funkcjonowaniem szkolnictwa w państwie i środowisku lokalnym

Pojęcia kluczowe:

uspołecznienie szkolnictwa, interesy instytucjonalne i grupowe, lider opinii społecznej

Literatura podstawowa i dodatkowa

Wybrane lektury spośród następujących:

<http://www.um.gliwice.pl/pub/pliki/S8.pdf>

http://scholaris.pl/cms/index.php/news/show_art?id=J7QY06U2774K6AS3Y8WLRSJ0&cat_id=254

http://www.sciaga.pl/tekst/46342-47-srodowisko_spoeczno_wychowawcze_szkoly

Projektowany przebieg zajęć

1. Wskazanie i próba klasyfikacji instytucji i środowisk powiązanych różnymi interesami z systemem szkolnym

2. Omówienie interesów otoczenia społecznego i instytucjonalnego szkół i innych placówek oświatowych związanych z ich działaniem działaniem statutowym i pozastatutowym
3. Dyskusja nad problemem: czy szkoła jest przedmiotem zabiegów lobbingowych?

Materiały dla studentów

Środowiska społeczne i instytucje związane z systemem szkolnym

1. Podstawowe środowiska społeczne związane z pracą szkoły – uczniowie, nauczyciele, rodzice
2. Personel administracyjny i pomocniczy szkoły – dyrekcja, administracja, obsługa socjalno-techniczna
3. Władze oświatowe, nadzór pedagogiczny i organy prowadzące
4. Inne instytucje systemu oświatowego: poradnie, świetlice, biblioteki, ODN-y
5. Ważne środowiska zawodowe – zakłady pracy, w tym w szczególności te, które są potencjalnymi pracodawcami absolwentów szkoły, służba zdrowia, służby socjalne, twórcy kultury, autorzy, wydawcy i dystrybutorzy podręczników, pomocy naukowych i wyposażenia placówek i inne ...
6. Pozaszkolne środowiska i instytucje współpracujące z oświatą:
  - 6.1. komercyjne: różni wytwórcy, usługi zewnętrzne
  - 6.2. niekomercyjne: organizacje młodzieżowe, NGOs
7. Inne środowiska i instytucje: kościół, policja, wojsko
8. Instytucje i środowiska międzynarodowe – wpływ polityki edukacyjnej UE na działanie polskiej szkoły, migracje ludności związane z otwartością granic państwowych, polityka wobec uchodźców, imigrantów i transgranicznych przepływów ludności
9. Możliwość zaistnienia interesów patologicznych

Zadanie:

Opisz relacje wybranej grupy społecznej lub instytucji z placówkami oświatowymi

Moduł 15 – zajęcia 4

Temat:

Regulacje prawne funkcjonowania oświaty w Polsce na podstawie ostatnich zmian ustawy oświatowej (kwiecień 2009)

Czas realizacji – 2 godz.

Podczas zajęć obok problematyki zapisanej w części III programu przedmiotu będą także podjęte wątki związane z obszarami tematycznymi IV (Przemiany polskiego systemu edukacyjnego) i V (Zarządzanie zmianą i innowacyjność w oświacie) umieszczonych w programie przedmiotu.

Cel ogólny:

Student uzyska wiedzę o najważniejszych aktach prawnych regulujących działanie systemu szkolnego na podstawie ostatnich regulacji prawnych przyjętych przez władze Państwa.

Cele szczegółowe:

Student

1. Posłuży się elementami terminologii prawnej
2. Dokona analizy podstawowych aktów prawnych regulujących funkcjonowanie polskiego systemu szkolnego
3. Dokona analizy ostatnich (kwiecień 2009) zmian ustawy oświatowej

Pojęcia kluczowe:

uchwała, ustawa, rozporządzenie, zarządzenie, statut, regulamin

Literatura podstawowa i dodatkowa

1. Tekst Ustawy o systemie oświaty:
<http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/dla-zaradzajacych-szkola/ustawa-o-systemie-owiaty>
2. http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/images/docs/6_ustawa_w_pigulce.pdf

Projektowany przebieg zajęć

1. Nazwy podstawowych aktów prawnych
2. Wyszczególnienie najważniejszych aktów prawnych regulujących funkcjonowanie szkolnictwa
3. Przykładowe oświatowe regulacje prawne
4. Omówienie zmian Ustawy o systemie oświaty z marca 2009

Zadania:

Zapoznanie się z katalogiem aktów prawnych znajdujących się na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej

16

Przemiany polskiego systemu oświatowego. Polityka oświatowa i programy edukacyjne Unii Europejskiej

MODUŁ NR 16

- Zajęcia 1: - Przemiany polskiego systemu oświatowego – zagadnienia bieżącej polityki oświatowej
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 2: - Przemiany polskiego systemu edukacyjnego – reformy szkolne, ich uwarunkowania i skutki
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 3: - Polityka oświatowa i programy edukacyjne Unii Europejskiej
- Liczba godzin: 2

Moduł 16 – zajęcia 1

Temat:

Przemiany polskiego systemu oświatowego – zagadnienia bieżącej polityki oświatowej

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny: Słuchacz pozna założenia zmian systemowych i programowych wprowadzanych aktualnie przez władze oświatowe

Cele szczegółowe:

Student

1. Scharakteryzuje strategie wprowadzania reform w systemie oświatowym
2. Dokona analizy pakietu zmian wprowadzanych pod hasłem „Szkoła przyjaźnie wymagająca”.
3. Scharakteryzuje usytuowanie i rolę nadzoru pedagogicznego
4. Scharakteryzuje rolę innych instytucji kontrolujących szkołę – na przykład w zakresie wymagań sanitarno-epidemiologicznych, bezpieczeństwa i higieny pracy, stabilizacji zatrudnienia
5. Omówi rolę samorządów lokalnych i dyrektora szkoły w kierowaniu placówkami w kontekście procesów związanych z decentralizacją zarządzania oświatą

Pojęcia kluczowe:

nadzór pedagogiczny, jakość kształcenia, szkoła przyjaźnie wymagająca

Literatura podstawowa i dodatkowa

1. Kruszewski K., *Zrozumieć szkołę*; MAW, Warszawa 1986 (roz. 4)
2. Nowe zadania szkoły a nadzór pedagogiczny – materiał dostępny na stronie:
http://scholaris.pl/cms/index.php/news/show_art?id=1O0M5HLQ3O7M5E7RG54B2G1T&cat_id=253
3. Informacje na temat programu „Szkoła przyjaźnie wymagająca”

Projektowany przebieg zajęć

1. Charakterystyka strategii wprowadzania zmian w systemie szkolnym
2. Omówienie programu „Szkoła przyjaźnie wymagająca” i tła jego ogłoszenia
3. Usytuowanie i zadania nadzoru pedagogicznego
4. Zmiany w obszarze zarządzania placówkami oświatowymi

Materiały dla słuchaczy

JAKA MA BYĆ POLSKA OŚWIATA?

RÓWNY START

Wybór z opracowania dostępnego na stronie MEN: Szkoła przyjaźnie wymagająca - REFORMA PROGRAMOWA. Opis zmian potrzebnych w systemie edukacji: Projekt do konsultacji. Warszawa, kwiecień 2008

Chcemy, aby polska szkoła była przyjaźnie wymagająca. Szczególnie zależy nam na tym, aby była bardziej przyjazna dla uczniów i ich rodziców. By zapewnić równy start wszystkim dzieciom podejmującym naukę w rozpoczynających reformę programową klasach zadamy o to, by podręczniki były tam za darmo. Zakupimy podręczniki dla wszystkich pierwszaków w szkole podstawowej i w gimnazjum. W naszych działaniach przygotowujących zmiany zwracamy szczególną uwagę na równy dostęp do edukacji. Zamierzamy dać wszystkim dzieciom równe szanse, chcemy zadbać o ich bezpieczeństwo i zapewnić dobre efekty edukacyjne na wszystkich poziomach kształcenia.

Proponowana reforma programowa została zaprojektowana tak, by osiągnąć powyższe cele.

Jej głównymi przesłankami są:

- Skuteczniejsze wyrównywanie szans edukacyjnych, poprzez zapewnienie lepszego dostępu najmłodszych dzieci do edukacji.
- Poprawa efektów kształcenia na dwóch ostatnich etapach edukacyjnych.

- Podniesienie rangi nauczania języków obcych w polskich szkołach.
- Wdrożenie elastyczniejszego modelu kształcenia, lepiej dopasowanego do indywidualnych potrzeb i zdolności uczniów.

Ważnym celem naszych działań są zmiany dotyczące zerówek i szkół podstawowych, a więc najmłodszych dzieci. Od paru lat dzieci sześciolatnie objęte są obowiązkiem nauki. Przechodząc z zerówki do szkoły uczeń powtarza w pierwszej klasie prawie to samo, czego uczył się w zerówce. Zmienimy to, aby uczniowie nie powtarzali już zrealizowanego materiału. Rodzice obawiają się, czy dzieci w nowej szkole będą bezpieczne. Obecnie nie wszystkie szkoły są przystosowane do tego, by dzieckiem, szczególnie małym, bezpiecznie się opiekować. Rodzice sześciolatka będą mogli wystąpić o późniejsze pójście przez niego do szkoły. Pozostawiamy tu rodzicom prawo decyzji. To rodzic będzie mógł decydować o odroczeniu posłania sześciolatka do szkoły. Skierowanie sześciolatek z obowiązkowych zerówek do klas pierwszych w szkołach podstawowych będzie połączone z przeniesieniem do szkoły przedszkolnego standardu opieki nad nimi. Chcemy, by wysokie standardy opieki nad małymi dziećmi obowiązywały we wszystkich szkołach. Naszym priorytetem jest zapewnienie takiej samej jak w przedszkolu opieki po zajęciach szkolnych nad najmłodszymi uczniami. Nowy standard opieki po zajęciach będzie dostępny również dla dzieci starszych klas szkoły podstawowej. Wzmocnienie funkcji opiekuńczej w szkole pozwoli to na istotne wsparcie rodziców pracujących.

Chcemy także złączyć programowo gimnazjum i szkołę pogimnazjalną. Celem tej zmiany jest przede wszystkim unowocześnienie programu szkoły i uniknięcie powtórzeń treści programowych.

Zależy nam na zwiększeniu możliwości indywidualizacji nauki pozwalającej na zróżnicowanie programu w zależności od zainteresowań ucznia. Chcemy stworzyć takie rozwiązania organizacyjne, które będą sprzyjały systematycznemu wdrażaniu młodego człowieka do świadomego dokonywania wyboru. Uczniowie gimnazjum i szkoły pogimnazjalnej powinni mieć większe możliwości uzupełniania obowiązkowych zajęć, zarówno o zajęcia istotnie rozwijające ich indywidualne pasje i zainteresowania, jak i o zajęcia dopełniające wiedzę szkolną z dziedzin nieobjętych rozszerzonym programem kształcenia.

Naszym priorytetem jest też doprowadzenie do sytuacji, w której – po raz pierwszy w powojennej historii – uczeń kończący szkołę będzie posługiwał się na poziomie zaawansowanym przynajmniej jednym językiem obcym. Ponadto od gimnazjum obowiązkowe będzie nauczanie dwóch języków obcych, w tym jednego kontynuowanego.

Oczekujemy, że dzięki tym zmianom do roku 2015 edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna będą harmonijnie przygotowywać uczniów do nauki szkolnej. Działania na rzecz jakości edukacji zaowocują lepszym przygotowaniem uczniów do studiów i aktywności na rynku pracy. Poprawimy również poziom kształcenia i wyniki polskich uczniów w międzynarodowych badaniach porównawczych PISA. Zgodnie z potrzebami gospodarki i rynku pracy podwoi się liczba maturzystów wybierających kierunki ścisłe i techniczne.

REFORMA PROGRAMOWA JAKOŚĆ I ZAUFANIE

Główna zasada przyjęta w przedstawianej wizji programowej to jakość i zaufanie.

Proponowane zmiany pozwolą każdemu nauczycielowi polegać na tym, że ten, kto uczył jego uczniów wcześniej, miał odpowiednie warunki i możliwości, by z troską o jakość nauczyć ich przynajmniej tego, co jest wymagane. Jednocześnie sam będzie mógł realizować swoje zadania tak, aby nauczyciel uczący na etapie następnym mógł liczyć na efekty jego pracy. Reforma programowa przesunie dzisiejszy nacisk z deklaratywnego określania treści, które w szkole powinny być nauczane, na ścisłe zdefiniowanie standardów wiedzy i umiejętności, które wymagane na koniec danego etapu edukacji.

Reforma programowa to pakiet działań, zmierzających do osiągnięcia:

1. spójnego programowo i organizacyjnie procesu kształcenia, opisanego w języku efektów kształcenia, dostosowanego do możliwości ucznia i uwzględniającego zwiększone aspiracje edukacyjne młodzieży, wyrównującego szanse edukacyjne, zharmonizowanego zarówno z wychowaniem przedszkolnym, jak i z systemem szkolnictwa wyższego,
2. zapewniania wysokiej jakości polskiej oświaty.

Osiągnięcie wymienionych celów domknie strukturalną reformę systemu edukacji i polegać będzie na:

- wdrożeniu korekty programowej, uwzględniającej:
- obniżenie wieku szkolnego do 6 lat oraz szersze objęcie edukacją przedszkolną dzieci w wieku 3-5 lat,
- dążenie przeważającej części uczniów do zdobycia przynajmniej wykształcenia średniego, prowadzące do masowego kształcenia ogólnego na tym poziomie,
- pogłębione kształcenie każdego absolwenta szkoły kończącej się maturą w zakresie wybranych przedmiotów, lepiej przygotowujące do nauki na wyższych uczelniach;
- dostosowaniu szkół do przyjęcia młodszych dzieci, zapewnieniu spójności między edukacją przedszkolną i wczesnoszkolną, zapewnieniu w szkołach podstawowych pełnej opieki nad najmłodszymi dziećmi;
- dostosowaniu systemu egzaminów zewnętrznych do pełnienia funkcji diagnostyczno-prognostycznej wobec ucznia oraz funkcji mierzącej efektywność pracy szkoły;
- uelastycznieniu procesu dydaktycznego, w ramach zwiększonej autonomii szkoły, dzięki jego lepszemu dostosowaniu do indywidualnych potrzeb ucznia, dla skuteczniejszego osiągnięcia określonych w podstawie programowej efektów kształcenia;
- uproszczeniu prawa, poprzez zdefiniowanie w jednym dokumencie programowym zarówno treści kształcenia, jak i standardów wymagań egzaminacyjnych, sformułowanych językiem efektów kształcenia.

Wdrażanie tego planu rozpocznie się od roku szkolnego 2009/2010, co odpowiada społecznym oczekiwaniom modernizacji szkoły. Realizacja reformy w 2009/2010 roku pozwoli na możliwie łagodne i sprawne wprowadzenie do systemu szkolnego dodatkowego rocznika uczniów. Odsunięcie jej wprowadzenia o każdy kolejny rok byłoby coraz bardziej kosztowne i mniej korzystne z uwagi na liczniejsze roczniki przyszłych pierwszoklasistów.

W związku z wymaganiami nowoczesnego rynku pracy przygotowany jest także plan wprowadzenia zmian programowych i organizacyjnych w kształceniu zawodowym oraz nowej formuły przeprowadzania zewnętrznego egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Będzie to kolejny etap wprowadzania zmian, który musi być przygotowany szczególnie starannie, w sposób dobrze dopełniający kształcenie ogólne i którego rozpoczęcie realizacji zaplanowane jest w 2012 roku. Zmiany programowe mają wejść w życie we wrześniu 2009 roku, równolegle: w pierwszej klasie szkoły podstawowej oraz w pierwszej klasie gimnazjum, a następnie – w kolejnych latach – wkraczać do klas następnych. Uczniowie rozpoczynający naukę w pierwszym roku reformy będą wyposażani przez wszystkie kolejne lata wdrażania zmian w bezpłatne podręczniki.

Absolwent gimnazjum

Absolwent gimnazjum posiada wiadomości, umiejętności i postawy opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Poprzez realizowanie szeregu zajęć przez siebie wybieranych, a także poprzez kontakt z nauczycielem – doradcą zawodowym, jest przygotowany do wyboru profilu klasy w liceum i kierunku dalszego kształcenia, odpowiedniego ze względu na swoje zainteresowania i predyspozycje, lub do wyboru technikum lub zasadniczej szkoły zawodowej, w których może uzyskać przygotowanie do wybranego zawodu.

Absolwent liceum

Absolwent liceum posiada wiadomości, umiejętności i postawy opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół pogimnazjalnych – w zakresie obowiązkowym. Dwa lub trzy wybrane przez siebie przedmioty ogólnokształcące. Absolwent zrealizował w zakresie rozszerzonym. Dodatkowo realizował zajęcia uzupełniające – pogłębiające jego wiedzę ogólną z dziedzin odległych od wybranego profilu kształcenia. Jest przygotowany, po zdaniu egzaminu maturalnego, do kontynuacji nauki w szkole wyższej.

Absolwent technikum

Absolwent technikum posiada wiadomości, umiejętności i postawy opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół pogimnazjalnych – w zakresie obowiązkowym. Dwa przedmioty ogólnokształcące, najbliższe treściowo nauczaniem zawodowi, absolwent zrealizował w zakresie rozszerzonym, co stwarza możliwość, po zdaniu egzaminu maturalnego, kontynuacji nauki w szkole wyższej.

Większość absolwentów technikum podejmuje zatrudnienie w wyuczonym zawodzie. Dobre wykształcenie ogólne sprawia, iż sprawnie pełnią funkcje średniego personelu zarządzającego i nawet, jeśli nie podejmą studiów, posiadane wykształcenie jest bazą do uczenia się przez całe życie.

Absolwent zasadniczej szkoły zawodowej

Absolwent zasadniczej szkoły zawodowej posiada wiadomości, umiejętności i postawy opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół pogimnazjalnych, wyłącznie w zakresie obowiązkowym. Nabyte wykształcenie ogólne nie tylko wspomaga wykonywanie wyuczonego zawodu, lecz stanowi bazę do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, wielokrotnego przekwalifikowania, a nawet do zmiany zawodu i także do kontynuowania nauki w liceum uzupełniającym. Wykształcenie ogólne umożliwia transformację wiedzy zawodowej od stanowiska do stanowiska pracy, przechodzenie z jednej technologii produkcji na inną, bardziej nowoczesną.

Nauczanie języków obcych

Obligatoryjne w gimnazjum są dwa języki obce, w tym jeden kontynuowany ze szkoły podstawowej. Bardzo ważne jest zapewnienie nauki języka kontynuowanego w grupach odpowiadających poziomowi zaawansowania. W liceum są dwa języki obce, najlepiej jeden z nich realizowany w wersji rozszerzonej. Bardzo ważne jest zapewnienie nauki w grupach odpowiadających poziomowi zaawansowania oraz zapewnienie kontynuacji nauki przynajmniej jednego języka obcego z gimnazjum.

W technikum i zasadniczej szkole zawodowej również wymagane jest kontynuowanie jednego języka obcego z gimnazjum, i także rekomendowane nauczanie w grupach odpowiadających poziomowi zaawansowania.

3. Założenia organizacyjne technikum, zasadniczej szkoły zawodowej i uzupełniającego liceum ogólnokształcącego
  - Technikum oferuje równocześnie przygotowanie do wykonywania konkretnego zawodu i dobre kształcenie ogólne, w tym naukę dwóch języków obcych. Ponadto, programy nauczania dwóch przedmiotów ogólnokształcących, najbliższych treściowo nauczaniem zawodowi, uwzględniają podstawę programową kształcenia ogólnego dla tych przedmiotów w zakresie rozszerzonym, co umożliwia absolwentom,

po zdaniu egzaminu maturalnego, kontynuację nauki na wybranych kierunkach studiów.

- Zasadnicza szkoła zawodowa przygotowuje przede wszystkim do wykonywania konkretnego zawodu, lecz daje również wykształcenie ogólne w analogicznych przedmiotach, jak liceum ogólnokształcące czy technikum, jednakże bez możliwości ich realizowania w zakresie rozszerzonym oraz z wyłączeniem nauki drugiego języka obcego.
- Uzupełniające liceum ogólnokształcące dopełnia wykształcenie ogólne nabyte w zasadniczej szkole zawodowej, oferuje naukę dwóch języków obcych i dwóch lub trzech przedmiotów w zakresie rozszerzonym, co umożliwia, po zdaniu egzaminu maturalnego, kontynuację nauki na wybranych kierunkach studiów.

Klasa I technikum i zasadniczej szkoły zawodowej

Organizacja procesu kształcenia jest analogiczna, jak w liceum ogólnokształcącym, z tym, że niewielki dodatkowy wymiar godzin jest przeznaczony na naukę podstaw wybranego zawodu.

Klasa II-IV technikum

Istotnemu zwiększeniu ulega wymiar godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe. Dwa przedmioty ogólnokształcące są realizowane w zakresie rozszerzonym.

Klasa II-III zasadniczej szkoły zawodowej

Istotnemu zwiększeniu ulega wymiar godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe. Kształcenie zawodowe może być prowadzone w szkole lub u pracodawcy na podstawie umowy o naukę zawodu, którą pracodawca zawiera z uczniem klasy I przed terminem klasyfikacji końcoworocznej.

Uzupełniające liceum ogólnokształcące

Organizacja kształcenia jest analogiczna, jak w klasach II-III liceum, z wyłączeniem dziedzin już zrealizowanych w zasadniczej szkole zawodowej.

PRZYJAŹNIE WSPIERAJĄCY PROGRAM WYCHOWAWCZY

Podstawowym i naturalnym środowiskiem wychowawczym dla każdego dziecka jest rodzina. Rolą szkoły jest wspieranie rodziców w wychowywaniu dzieci. Szkoła jest miejscem o szczególnym znaczeniu dla prawidłowego rozwoju ucznia. Wypełnia znaczną część jego aktywnego życia. Jest miejscem intensywnego rozwoju w zakresie funkcjonowania interpersonalnego i społecznego. Edukacja szkolna ma za zadanie harmonijnie oddziaływać zarówno w zakresie przekazywania wiedzy, jak i kształcenia umiejętności i postaw. Zadania te stanowią wzajemnie uzupełniające się wymiary pracy nauczyciela. Konstruowany w szkole program wychowawczy powinien:

- być spójny z programami nauczania,
- kształtować postawy i umiejętności,
- być budowany z udziałem uczniów, rodziców i nauczycieli,
- być osadzony w tradycji szkoły i lokalnej społeczności.

Opracowując program wychowawczy szkoły należy brać pod uwagę:

- jakie wartości są szczególnie ważne dla społeczności szkolnej,
- jakie cele sobie stawiamy,
- jakie zadania chcemy zrealizować,
- kto będzie realizatorem tych zadań.

Początkiem tworzenia szkolnego programu wychowawczego powinna być diagnoza problemów wychowawczych w danej szkole. Sposoby diagnozowania mogą być zróżnicowane (ankiety, wywiady, rozmowy z uczniami, nauczycielami, rodzicami itp.).

Wnikliwa i kompetentna analiza zebranych informacji zmierzać ma do określenia zagadnień, które powinny koniecznie znaleźć się w szkolnym programie wychowawczym. Kolejnym etapem pracy nad budowaniem programu wychowawczego powinna być dyskusja w gronie nauczycieli nad sposobami realizowania postawionych w programie celów. Wspólne wypracowanie metod pracy da szansę spójności oddziaływań wychowawczych w szkole. W planowaniu programu wychowawczego można wykorzystać też wizerunek sylwetki absolwenta, która może w dużym stopniu wyznaczać kierunek pracy wychowawczej szkoły. Powstały

program wychowawczy z określonymi celami i metodami pracy powinien być przedstawiony całej społeczności szkolnej.

Szkolny program wychowawczy charakteryzować mają:

- wypracowane przez społeczność szkolną wartości,
- tradycja szkolna, obyczaje i uroczystości,
- zagadnienia lub problemy, których rozwiązanie jest najbardziej godne uwagi z punktu widzenia środowiska: uczniów, rodziców i nauczycieli.

Realizacja szkolnego programu wychowawczego, skuteczność stosowanych metod i środków, powinna być monitorowana.

OCENIANIE SZKOLNE A SYSTEM EGZAMINACYJNY

Podstawa programowa a ocenianie

Podstawa programowa formułuje wymagania wobec osiągnięć szkolnych uczniów kończących kolejne etapy kształcenia. Zadaniem szkół i systemu egzaminacyjnego jest sprawdzanie rzeczywistych osiągnięć uczniów z punktu widzenia wymagań podstawy programowej.

Ocenianie szkolne

Ocenianie szkolne jest głównym sposobem ciągłego sprawdzania wyników nauczania. Wyniki oceniania szkolnego są jedyną podstawą wystawiania ocen semestralnych i na koniec roku oraz podejmowania decyzji klasyfikacyjnych.

Ocenianie szkolne jest oparte na szkolnym systemie oceniania, który respektuje wymagania zapisane w podstawie programowej, a także uwzględnia dodatkową ofertę edukacyjną szkoły. Ocenianie szkolne dąży do spełniania wymogu obiektywnego oceniania poprzez jasność kryteriów i procedur oceny. Każda szkoła zobowiązana jest rozwijać standardy oceniania służące obiektywizacji oceny.

Ocenianie zewnętrzne

Egzaminy zewnętrzne dopełniają ocenianie szkolne. Dostarczają częściowej, ale za to wysoce zobiektywizowanej oceny osiągnięć szkolnych ucznia na zakończenie szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły pogimnazjalnej. System centralnych egzaminów zewnętrznych umożliwia użycie ujednoliconych i nowoczesnych procedur sprawdzania osiągnięć

szkolnych. Egzaminy zewnętrzne, z racji swoich ograniczeń, nie są używane do sprawdzenia wszystkich szczegółowych wymagań zapisanych w podstawie programowej. Dobrze dobrane zadania egzaminacyjne dają jednak podstawę do syntetycznej oceny osiągnięć szkolnych ucznia.

Funkcje egzaminów zewnętrznych

Doniosłość egzaminów zewnętrznych wynika z ich funkcji. Główne funkcje egzaminów zewnętrznych to:

1. ocena spełnienia przez ucznia wymagań zawartych w podstawie programowej,
2. prognoza przyszłych osiągnięć edukacyjnych pozwalająca podejmować racjonalne decyzje rekrutacyjne na progu szkoły pogimnazjalnej i wyższej,
3. ewaluacja nauczania na poziomie całego systemu oświaty oraz elementów tego systemu (szkoły, programy i podręczniki itp.).

System egzaminacyjny docelowo zapewni pełną porównywalność wyników egzaminów w kolejnych rocznikach. Analiza średnio i długookresowych tendencji w całym systemie oświaty będzie ważną przesłanką polityki oświatowej. Konstrukcja egzaminów zewnętrznych na kolejnych etapach docelowo zapewni informacje nie tylko o poziomie osiągnięć absolwentów danej szkoły, lecz w odniesieniu do trzeciego i czwartego etapu, także o przyroście osiągnięć szkolnych, mierzonym na podstawie wyników egzaminu przed i po danym etapie kształcenia.

Charakterystyka egzaminów zewnętrznych

Procedury i narzędzia egzaminacyjne podporządkowane są funkcjom tych egzaminów.

1. Sprawdzian i egzamin gimnazjalny. Nie są to egzaminy z konkretnych przedmiotów, sprawdzają przede wszystkim syntetycznie rozumiane kompetencje umysłowe ucznia będące wynikiem spełniania wymagań szczegółowych i ogólnych określonych w podstawie programowej. Od roku 2009 wprowadza się obowiązkowy egzamin gimnazjalny z języka obcego. Od roku 2015 planuje się też wprowadzenie egzaminu z języka obcego na zakończenie szkoły podstawowej.
2. Egzamin maturalny. Od roku 2010 wszyscy maturzyści obowiązkowo zdają matematykę. Zmiany związane z wprowadzeniem obowiązkowej matematyki będą ukierunkowane na

PRZEMIANY POLSKIEGO SYSTEMU OŚWIATOWEGO.
POLITYKA OŚWIATOWA I PROGRAMY EDUKACYJNE UNII EUROPEJSKIEJ

rozwiązania docelowe (w pełni wprowadzone od roku 2015). Docelowo matura składać się będzie z dwóch części: powszechnej i do wyboru.

- 2.1. Część powszechna obowiązywać będzie wszystkich uczniów szkoły pogimnazjalnej kończącej się maturą i będzie zawierać pięć egzaminów: z języka polskiego (ustny i pisemny), języka obcego (ustny i pisemny) i matematyki (pisemny). W tej części nie będzie dotychczasowego zróżnicowania poziomu egzaminu. Część powszechna matury będzie korespondować z egzaminami na zakończenie wcześniejszych etapów, dając możliwość porównywania wyników. Od wyniku w tej części zależeć będzie, czy egzamin maturalny zostanie zdany.
- 2.2. Część druga matury obejmie jeden lub więcej egzaminów, które sprawdzą wyniki pogłębionego uczenia się wybranych przedmiotów. Część druga matury pełnić będzie głównie funkcję rekrutacyjną na wyższe uczelnie. System egzaminacyjny współpracować będzie przy opracowywaniu tych egzaminów z uczelniami wyższymi.

Moduł 16 – zajęcia 2

Temat:

Przemiany polskiego systemu edukacyjnego – reformy szkolne, ich uwarunkowania i skutki

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Słuchacz oceni obecną sytuację systemu szkolnego poprzez analizę historycznych zmian w systemie ze szczególnym uwzględnieniem dokonanych w ostatnim 20-leciu.

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi historię polskiej oświaty do 1989 roku
2. Omówi najważniejsze zmiany pierwszych lat transformacji ustrojowej
3. Scharakteryzuje i oceni skutki zmian w systemie ze szczególnym uwzględnieniem dokonanych w ostatnim 20-leciu

Pojęcia kluczowe:

Demokratyzacja, deregulacja, decentralizacja,

Literatura podstawowa i dodatkowa

4. Szybiak I., *Z dziejów szkoły* w: *Sztuka nauczania* (red.) Krzysztof Konarzewski; t 2 PWN, Warszawa 2004 (s. 13 – 52)
5. Konarzewski K., *Oświata polska po 1989 roku*; w: *Sztuka nauczania* (red.) Krzysztof Konarzewski; t 2 PWN, Warszawa 2004; (s. 91 – 104)
6. Putkiewicz E., Zachorska M., (red.), *Monitorowanie reformy edukacji*; Instytut Spraw Publicznych, Warszawa wrzesień 1999. (dostępne na stronie:
<http://www.isp.org.pl/files/19178174040443030001149497757.pdf>)

Projektowany przebieg zajęć

1. Najważniejsze fakty związane z rozwojem szkolnictwa do 1989 roku
2. Ocena przygotowania systemu szkolnego do transformacji ustrojowej
3. Charakterystyka zmian oświatowych po 1989 roku
4. Przygotowanie reformy szkolnej w latach 1998 – 99
5. Założenia, przebieg i skutki reformy z 1999 roku

Materiały dla słuchaczy

Historia przemian polskiego systemu oświatowego

1. II Rzeczpospolita – reforma jędrzejewiczowska (1934 r.)
2. Zmiany po II wojnie światowej
3. Nieudana próba reformy z lat 70-tych
4. Zmiany systemu edukacji okresu transformacji ustrojowej
5. Reforma z 1999 roku

Motywy i uwarunkowania reformy z 1999 r.

Unowocześnienie systemu kształcenia

Dostosowanie struktur i funkcji oświaty do „modelu europejskiego”

Dokończenie przemian ustrojowych

Spójność administracji państwowej

Uwarunkowania przebiegu reformy

Kadencyjność władz oświatowych

Doświadczenia poprzednich reform szkolnych

Niż demograficzny roczników uczniowskich początku lat 90-tych

Dostępna sieć placówek szkolnych

ROZDZIAŁ 16

Czas przeznaczony na przygotowanie kadry pedagogicznej i programów nauczania

Zakres zmian w reformie z 1999 roku

1. Struktura systemu oświatowego
2. Programy nauczania i podręczniki
3. System egzaminów zewnętrznych
4. Doskonalenie zawodowe i awans zawodowy nauczycieli
5. System finansowania oświaty
6. Zmiany administracyjne

Ocena przebiegu i kontynuacji reformy z '99

Ocenie będą podlegały następujące elementy reformy i wywołane nią procesy

- zmiany struktury systemu oświatowego (gimnazjum i wiek startu szkolnego)
- przygotowanie programów nauczania - oprzyrządowanie programów
- przygotowanie i doskonalenie nauczycieli, doradztwo metodyczne
- zmiany w zakresie awansu zawodowego i kwalifikacji nauczycieli
- decyzje dotyczące finansów oświaty oraz administrowania szkolnictwem
- rozstrzygnięcia dotyczące kierowania placówkami
- wprowadzenie systemu egzaminów zewnętrznych
- sytuacja placówek specjalnych, artystycznych i innych
- kontynuacja, modyfikacja, zaniechania rozwiązań reformatorskich związanych z kadencyjnością władz oświatowych

Moduł 16 – zajęcia 3

Temat:

Polityka oświatowa i programy edukacyjne Unii Europejskiej

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student zaznajomi się z założeniami polityki oświatowej UE i programami edukacyjnymi finansowanymi przez UE

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi założenia polityki oświatowej Unii Europejskiej
2. Dokona oceny wpływu akcesji Polski do Unii Europejskiej na system szkolny
3. Scharakteryzuje programy edukacyjne finansowane przez Unię Europejską

Pojęcia kluczowe:

Socrates, Erasmus, Comenius, Lingua, Minerva, Euridice, Grundvig, Arion, Label, PV Centralne, PV LLP, EFS

Literatura podstawowa i dodatkowa

Solarczyk H., *Polityka oświatowa Unii Europejskiej*, artykuł dostępny na stronie:

http://www.pedagogika.umk.pl/zeuipp/eduust/materialy/2/POLITYKA_OSWIATO_WA_UE.pdf

Strony internetowe odpowiednich programów edukacyjnych Unii Europejskiej, na przykład

<http://www.socrates.org.pl/socrates2/index1.php?dzial=4>

Projektowany przebieg zajęć

1. Omówienie założeń polityki edukacyjnej UE
2. Zmiany w systemie szkolnym powiązane z akcesją Polski do UE

3. Programy edukacyjne prowadzone przez UE

Materiały dla studenta:

Zasady polityki oświatowej Unii Europejskiej

Unia Europejska, zgodnie z zasadą subsydiarności pozostawia swobodę i zarazem odpowiedzialność państwom członkowskim za organizację systemów kształcenia oraz cele i treści nauczania. Wspólna polityka UE w tej dziedzinie ma na celu rozwój ilościowy i jakościowy szkolnictwa, wspieranie nauczania i rozpowszechniania języków państw członkowskich, propagowanie wiedzy o Unii Europejskiej, wymianę młodzieży oraz wymiany międzyuczelniane (uznawanie dyplomów i okresów studiów), wymianę różnorodnych doświadczeń związanych z narodowymi politykami oświatowymi oraz rozwój kształcenia zawodowego.

System oświatowy każdego z państw członkowskich powstawał przez wieki. Dostosowano go do określonych warunków ekonomicznych, społecznych, ustrojowych oraz kulturalnych. Unia Europejska nie wytworzyła wspólnej polityki edukacyjnej w znaczeniu, w jakim mówimy na przykład o Wspólnej Polityce Rolnej. Natomiast w ramach polityki oświatowej Unii Europejskiej funkcjonuje wiele programów wspierających rozwój edukacji tak w europejskim obszarze edukacyjnym, jak i w poszczególnych państwach członkowskich. Dokumenty Unii Europejskiej dotyczące oświaty mają charakter zaleceń, do których państwa członkowskie powinny się stosować, ale kraje członkowskie podejmują autonomiczne decyzje w zakresach, których dotyczą poszczególne ustalenia zapisane w dokumentach. Zalecenia te przyjmują postać uchwał, memorandum, raportów grup eksperckich, dokumentów towarzyszących poszczególnym projektom.

Najistotniejsze wydarzenia dotyczące polityki oświatowej Unii Europejskiej

Pierwsze spotkanie ministrów edukacji Unii Europejskiej odbyło się w 1971 roku.

W dwa lata później opublikowano raport; „W kierunku europejskiej polityki oświatowej”.

W 1974 roku Komisja powołała Komitet Edukacyjny.

W 1975 roku otwarto samodzielny instytut badawczy: Europejskie Centrum Wspierania Edukacji Zawodowej.

PRZEMIANY POLSKIEGO SYSTEMU OŚWIATOWEGO.
POLITYKA OŚWIATOWA I PROGRAMY EDUKACYJNE UNII EUROPEJSKIEJ

W 1976 roku został zatwierdzony pierwszy program wspólnotowy dotyczący oświaty. Dalej jednak edukacja pozostawała na marginesie polityki Unii Europejskiej, zgodnie z zasadą autonomii państw członkowskich w dziedzinie oświaty.

Za przełom w postrzeganiu miejsca i znaczenia edukacji w polityce Unii Europejskiej można uznać układ z Maastricht (1992), w którym zawarto dwa rozdziały dotyczące edukacji: polityka społeczna i oświatowa oraz drogi edukacji i szkolenia zawodowego. W tym dokumencie wyrażono wolę wprowadzania zmian intensyfikujących działania w dziedzinie edukacji.

Administracyjnie oświatą w Unii Europejskiej zajmuje się Komisja Europejska z siedzibą w Brukseli poprzez 3 dyrekcje: V: edukacja zawodowa; XII: Badania, nauka i edukacja, XXIII: polityka oświatowa.

Ważnym dokumentem w dziedzinie oświaty pozostaje Uchwała o wolności wychowania we Wspólnocie Europejskiej (1984), domagająca się uznania zasad zapewniających wszystkim dzieciom i młodzieży prawa do wychowania i nauki i podejmująca ten problem Deklaracja podstawowych praw i swobód (1989).

Na uwagę zasługują ponadto memoranda Unii Europejskiej:

1) *na temat szkolnictwa wyższego z 5.11.1991 roku*, w którym poruszono kwestie badań naukowych i ich roli w rozwiązywaniu problemów regionalnych, ocenę rynku pracy, zmieniające się warunki demograficzne, mobilność pracowników i ich udział w zaspokojeniu potrzeb rynku wewnętrznego. W drugiej części omówiono nowe potrzeby edukacyjne, zwłaszcza w zakresie kształcenia ustawicznego i otwartego.

2) Te zagadnienia rozwija kolejne *memorandum z 30.10.2000 roku na temat uczenia się przez całe życie*. Głównym celem tego dokumentu jest intensyfikowanie debaty nad edukacją ustawiczną jako kluczową kompetencją XXI wieku. Za wyznaczniki tej dyskusji przyjęto 6 punktów:

1. Nowe umiejętności - znajomość nowoczesnej technologii informacyjnej, znajomość języków obcych, obycie techniczne, przedsiębiorczość i umiejętności społeczne - dla wszystkich.

2. Podniesienie poziomu inwestycji w zasoby ludzkie - przyjęcie strategii wspólnej odpowiedzialności i ustaleń o współfinansowaniu uczestnictwa w uczeniu się przez całe życie.

3. Innowacje w nauczaniu i uczeniu się - uczniowie przyjmują aktywne postawy edukacyjne; nauczyciele przyjmują nową rolę przewodników, mentorów i mediatorów.

4. Wartościowanie procesu uczenia się - uznawalność wiedzy, kwalifikacji i doświadczeń zdobytych w różnych kontekstach edukacyjnych i różnych okresach życia.

5. Powszechny dostęp do wysokiej jakości informacji i doradztwa na temat możliwości edukacyjnych w całej Europie - szczególnie pożądana jest bardziej aktywna postawa edukatorów - powinni sami docierać do ludzi.

6. Kształcenie bliżej miejsca zamieszkania - wykorzystanie w tym celu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT).

Unia Europejska opiera się w swych decyzjach polityczno-oświatowych w dużej mierze na raportach grup eksperckich. Dla analizowanego zagadnienia szczególną wagę mają:

■ tzw. Biała Księga „Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa” z 1995 roku, w której nakreślono 5 zadań, które pomogą w osiągnięciu postawionego w tytule raportu celu:

1. zachęcanie do zdobywania wiedzy i uznawania kwalifikacji niekoniecznie popartych urzędowym świadectwem;
2. zbliżanie szkoły i zakładów pracy poprzez rozwój różnych form praktyk zawodowych w Europie;
3. walka z marginalizacją: propozycja drugiej szansy ukończenia szkoły;
4. znajomość trzech języków UE;
5. równouprawnienie inwestycji materialnych i nakładów na kształcenie.

■ tzw. Niebieska Księga „Edukacja dla Europy” z 1997 roku, w której przedstawiono wizję Europy dla młodzieży. Podstawowa teza raportu jest stwierdzenie, iż „edukacja zajmuje centralne miejsce w debacie nad przyszłością naszych społeczeństw i europejską integracją”.

Autorzy Niebieskiej Księgi zgodzili się co do trzech podstawowych konieczności, jakie winny brać pod uwagę systemy edukacji w Europie:

PRZEMIANY POLSKIEGO SYSTEMU OŚWIATOWEGO.
POLITYKA OŚWIATOWA I PROGRAMY EDUKACYJNE UNII EUROPEJSKIEJ

1. konieczność wzmocnienia europejskiej konkurencyjności w dziedzinie gospodarczej i technicznej w zakresie innowacji naukowych i organizacyjnych,
2. konieczność uświadomienia sobie trudności aktualnej sytuacji, społecznych napięć, manifestujących się zjawisk wykluczenia w szkole już w stosunku do dzieci najmłodszych,
3. konieczność przestrzegania podstawowych zasad edukacji, której cele daleko wykraczają poza cele bezpośrednio utylitarne.

Przygotowano na podstawie artykułu Hanny Solarczyk Polityka oświatowa Unii Europejskiej:

http://www.pedagogika.umk.pl/zeuipp/eduust/materialy/2/POLITYKA_OSWIATOWA_UE.pdf

Proces Boloński zapoczątkowany został 19 czerwca 1999 roku. Wtedy to ministrowie odpowiedzialni za szkolnictwo wyższe z 29 krajów Europy podpisali Deklarację Bolońską. Zobowiązali się do utworzenia do 2010 roku wspólnego Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (European Higher Education Area).

Ministrowie edukacji na spotkaniach w Bolonii (1999), Pradze (2001) i Berlinie (2003) określili cele szczegółowe. Zobowiązali się również do koordynacji polityki edukacyjnej, tak aby europejskie systemy szkolnictwa wyższego stały się łatwiej porównywalne oraz były bardziej konkurencyjne i atrakcyjne w skali światowej.

Od podpisania Deklaracji Bolońskiej liczba krajów uczestniczących w Procesie Bolońskim wzrosła z 29 do 40, co również nadaje dodatkowego znaczenia temu Procesowi. Kraje zaangażowane w Proces Boloński to: Albania, Andora, Austria, Belgia – Wspólnota Francuska i Flamandzka Belgii, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Niemcy, Norwegia, Macedonia, Malta, Polska, Portugalia, Rosja, Rumunia, Serbia i Czarnogóra, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, (Lichtenstein), Szwecja, Turcja, Watykan, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

Programy związane z rozwojem i spójnością edukacji w obszarze Unii Europejskiej:

Erasmus jest programem dla szkolnictwa wyższego - skierowany jest przede wszystkim do uczelni, ich studentów i pracowników. W niektórych jego akcjach mogą uczestniczyć także inne instytucje, organizacje lub przedsiębiorstwa, które współpracują z uczelniami.

Celem Erasmusa jest podnoszenie jakości kształcenia w krajach uczestniczących w tym programie poprzez rozwijanie międzynarodowej współpracy między uczelniami oraz wspieranie mobilności studentów i pracowników szkół wyższych.

Program **Comenius** jest skierowany do :

- uczniów korzystających z edukacji szkolnej do końca szkoły średniej;
- szkół określonych przez państwa członkowskie;
- nauczycieli i pozostałego personelu tych szkół;
- stowarzyszeń, organizacji non profit, organizacji pozarządowych i przedstawicieli podmiotów związanych z oświatą szkolną;
- osób oraz podmiotów odpowiedzialnych za organizację i realizację oświaty i edukację na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym;
- ośrodków badawczych i podmiotów zajmujących się kwestiami uczenia się przez całe życie;
- szkół wyższych;
- podmiotów oferujących usługi w zakresie doradztwa zawodowego i poradnictwa, związane z jakimkolwiek aspektem uczenia się przez całe życie.

Program **Lingua** dotyczy nauczania i uczenia się języków obcych.

W latach 2000-2006 wspierały pozostałe akcje programu SOCRATES poprzez działania służące:

- utrzymaniu i rozwojowi różnorodności językowej w Unii Europejskiej;

PRZEMIANY POLSKIEGO SYSTEMU OŚWIATOWEGO.
POLITYKA OŚWIATOWA I PROGRAMY EDUKACYJNE UNII EUROPEJSKIEJ

- podniesieniu poziomu nauczania i uczenia się języków obcych;
- zapewnieniu szerszego dostępu do różnych form, które umożliwiają "uczenie się języków obcych przez całe życie", stosownie do potrzeb każdej jednostki.

Przez termin "nauka języków" rozumiemy naukę i uczenie się wszystkich urzędowych języków Wspólnoty oraz irlandzkiego a także luksemburskiego. Do tej kategorii zaliczamy też języki krajów EFTA oraz krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej, które uczestniczą w Programie Socrates.

Program **Minerva** – główne zadania:

- promowanie i ocena wdrażania technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) do edukacji i kształcenia otwartego i na odległość;
- podjęcie dialogu na poziomie europejskim w wyżej wymienionych kwestiach, który powinien zmierzać do opracowania wspólnej polityki i strategii wdrażania ICT do edukacji;
- wspieranie zastosowania ICT w celach edukacyjnych zgodnie z ustalonymi priorytetami dwóch kluczowych inicjatyw Wspólnoty Europejskiej: eEuropa i eLearning;
- ułatwienie rozumienia wpływu, jaki wywierają technologie informacyjno-komunikacyjne na procesy edukacyjne;
- rozwijanie innowacyjnych modeli i metod nauczania/uczenia się włączających ICT do edukacji;
- promowanie dostępu do nowoczesnych metod kształcenia i zasobów edukacyjnych wykorzystujących ICT, a także do najlepszych rozwiązań praktycznych w tym zakresie.

Eurydice – Europejska sieć informacji o edukacji

Eurydice prezentuje nie tylko statyczny obraz systemów, ich struktury, sposoby zarządzania, legislację - lecz także dynamikę przemian, wszelkie działania reformatorskie i ich kierunki.

Eurydice zakłada sobie następujące cele:

1. Rozwój wymiany informacji o systemach edukacyjnych, ukazywanie ich różnorodności oraz wyszukiwanie elementów wspólnych - jednak bez formułowania sądów czy dokonywania ocen. Obowiązuje zasada respektowania odmienności, a celem nadrzędnym jest rzetelne podawanie faktów.
2. Na szczeblu krajowym, celem każdego krajowego biura Eurydice jest informowanie polityków oświatowych, decydentów, administratorów oświaty, badaczy, wreszcie wszystkich zainteresowanych edukacją - o funkcjonujących w innych krajach rozwiązaniach.

Program **Grundtvig** dotyczy ogólnej niezawodowej edukacji osób dorosłych i skierowany jest do organizacji działających w obszarze szeroko rozumianej edukacji dorosłych, ich słuchaczy i pracowników.

Nazwa programu pochodzi od nazwiska Mikołaja Grundtviga (1783-1872) - duńskiego filozofa, poety, pedagoga i teologa, założyciela pierwszego uniwersytetu ludowego i autora koncepcji uczenia się przez całe życie.

Europejski Fundusz Społeczny (EFS)

Dążąc do efektywnego rozwoju zasobów ludzkich, Program będzie koncentrował wsparcie na następujących obszarach: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli i wdrażaniem zasady dobrego rządzenia.

Celem głównym Programu jest: wzrost zatrudnienia i spójności społecznej a do osiągnięcia tego celu przyczynia się realizacja sześciu celów strategicznych do których należą:

- Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo
- Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego
- Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce
- Upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług

PRZEMIANY POLSKIEGO SYSTEMU OŚWIATOWEGO.
POLITYKA OŚWIATOWA I PROGRAMY EDUKACYJNE UNII EUROPEJSKIEJ

edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy

- Zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa
- Wzrost spójności terytorialnej.

17

Zmiana i innowacyjność w kształceniu – wykorzystanie działań projektowych. Zarządzanie zmianą w procesie edukacyjnym

MODUŁ NR 17

- Zajęcia 1: - Kształtowanie poglądu na temat możliwości dokonywania zmian i innowacji rozumianych jako działania projektowe we własnych działaniach nauczycielskich
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 2: - Zarządzanie zmianą w procesie edukacyjnym
- Liczba godzin: 2

Moduł 17 – zajęcia 1

Temat:

Zmiana i innowacyjność w kształceniu – wykorzystanie działań projektowych.

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student ukształtuje poglądy na temat możliwości dokonywania zmian i innowacji rozumianych jako działania projektowe we własnych działaniach nauczycielskich

Cele szczegółowe:

Słuchacz

1. Omówi terminy dotyczące zmiany i innowacyjności w szkolnictwie (sens prawny i pedagogicznych terminów)
2. Omówi możliwe zakresy zmian dydaktycznych, wychowawczych i organizacyjnych w placówce szkolnej
3. Dokona charakterystyki metody projektów jako narzędzia działalności innowacyjnej w placówkach oświatowych
4. Opracuje koncepcję projektu zmiany pedagogicznej związanej z własnym środowiskiem pracy

Pojęcia kluczowe:

reforma, zmiana, innowacja, eksperyment pedagogiczny, projekt pedagogiczny, program autorski

Literatura podstawowa i dodatkowa

1. Kruszewski K., *Zrozumieć szkołę*; MAW, Warszawa 1986 (roz. 1)
2. Szymański M., S.,: *O metodzie projektów: z historii, teorii i praktyki pewnej metody kształcenia*; Wydawnictwo Akademickie "Żak", Warszawa 2000

Projektowany przebieg zajęć

1. Przegląd terminów prawnych i pedagogicznych opisujących działalność innowacyjną w oświacie
2. Omówienie obszarów potencjalnej innowacyjności pedagogicznej
3. Opracowanie i omówienie koncepcji projektów zmian pedagogicznych związanych z miejscem pracy studentów

Materiały dla słuchaczy

(opracowanie Jerzy Marek)

Zasady wprowadzania zmian w oświacie (na podstawie K. Kruszewski Zrozumieć szkołę; MAW, Warszawa 1986, roz. 1)

- wybór celu i alokacja środków (C (t) -> F, M, L) (C – cel; t – planowany czas realizacji; F,M,L – zasoby finansowe, materialne, ludzkie)
- horyzont czasowy działania (doraźne, średnioterminowe, strategiczne)
- zasięg terytorialny zmiany (dotyczące placówki, sieci szkół, systemowe)
- charakterystyka i dostępność zasobów koniecznych do przeprowadzenia zmiany
- specyfika zmian dydaktyczno-wychowawczych

Tworzenie i realizacja projektów pedagogicznych

etap przygotowań

pomysł przeprowadzenia zmiany pedagogicznej

diagnoza uwarunkowań pedagogicznych i społecznych realizacji pomysłu

decyzja o podjęciu działania

sprecyzowanie oczekiwanych osiągnięć (burza mózgów + opracowanie)

ROZDZIAŁ 17

projekt - analiza czynności (wariantowość)

ocena szans powodzenia elementów przygotowywanego projektu -
hierarchizacja celów

przyjęcie strategii kierowania projektem

gromadzenie i ocena posiadanych środków

współpracownicy - kwalifikacje doświadczenia, motywacja

przygotowanie harmonogramu

etap realizacji

inicjacja projektu (oczekiwania środowiska realizatorów i uczestników
przygotowywanego działania, mobilizacja realizatorów, sprawdzenie
środków, ew. próby pilotażowe)

stosowanie przygotowanych środków – zapewnienie i rola rezerw

ewentualne modyfikacje dotyczące zadań, środków i czasu

etap oceny

ocena etapów

ocena podprojektów

ocena końcowa

kryteria - przeprowadzone działania, wykonane wytwory

- efekty a koszty

- sprawność organizacyjna i czynnik ludzki

koncepcja wykorzystania osiągnięć

analiza niedociągnięć i określenie przyczyn (czynnik L, M i F,
Czas)

decyzje dotyczące kontynuacji projektu lub jego elementów

Moduł 17 – zajęcia 2

Temat:

Zarządzanie zmianą w procesie edukacyjnym

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student ukształtuje poglądy na temat strategii dokonywania zmian w swym otoczeniu zawodowym.

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi obszary swej pracy zawodowej podlegające ustawicznym zmianom i scharakteryzuje czynniki wpływające na przebieg i skuteczność podejmowanych działań
2. Wskaże obszary w miejscu swojej pracy potencjalnie wymagające zmian dotyczących przebiegu procesu dydaktycznego, pracy wychowawczej, jakości i satysfakcji z pracy własnej.
3. Przeprowadzi analizę SWOT – wymieni czynniki sprzyjające i mogące zakłócić projektowaną zmianę oraz korzyści i ewentualne zagrożenia innowacji szkolnej

Pojęcia kluczowe:

Zarządzanie zmianą, wdrażanie innowacji, analiza SWOT

Literatura podstawowa i dodatkowa

Podłowska J., *Zarządzanie zmianą a jakość placówki oświatowej* dostępny na stronie

www.koweziu.edu.pl/edukator/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=226

Hasło *Zarządzanie zmianą* w: pl.wikipedia.org/wiki/Zarządzanie_zmianą

Hasło *Analiza SWOT* w: pl.wikipedia.org/wiki/SWOT

Projektowany przebieg zajęć

1. Przygotowanie w zespołach listy zmian pedagogicznych i organizacyjnych przeprowadzonych w szkołach zatrudniających studentów
2. Omówienie czynników prowadzących do decyzji o przeprowadzeniu innowacji
3. Wskazanie ważnych niedogodności pojawiających się w pracy nauczycielskiej i dyskusja na temat warunków skutecznego ich wyeliminowania
4. Na wybranym przykładzie przygotowywanej lub przeprowadzonej zmiany pedagogicznej dokonanie analizy SWOT

Materiały dla studenta

(na podstawie Wikipedii haseł: zarządzanie zmianą, analiza SWOT)

Zmiana organizacyjna jest definiowana jako:

- każda istotna modyfikacja jakiejś części organizacji (R.W. Woodman)
- zmiana organizacyjna może dotyczyć każdego aspektu organizacji i może pociągnąć za sobą skutki daleko wykraczające poza obszar, w którym się odbywa (W. Pasemore)
- to przekształcenie istniejącego układu wg ustalonych procedur przemieniające równocześnie rezultaty tego przekształcenia ukierunkowane przez celowość działań organizacji (E. Masłyk-Musiał).

Zarządzanie zmianą jest procesem. Nie przebiega według gotowych schematów i prowadzi do rezultatów, które nie są do końca określone, ponieważ zachodzą w zespole ludzkim, np. jednym z czynników zaburzającym przebieg procesu jest opór pracowników wobec zmiany. Podstawowym warunkiem zmiany jest dobra diagnoza.

Proces zarządzania zmianą obejmuje:

- ustalenie ogólnego celu organizacyjnego
- rozważanie ważności i wielkości zmiany
- zidentyfikowanie kultury organizacyjnej

- określenie ograniczeń krytycznych
  - aktywne włączenie pracowników w proces zmian.
1. Makrosystemowe (w wypadku szkoły będą to decyzje dotyczące całej placówki, sieci szkół lub systemu oświatowego kraju)
    - systemowe
    - strukturalne
    - programowe
  2. Mikrosystemowe (dotyczą pracy poszczególnych nauczycieli)
    - innowacje
    - modyfikacje
    - usprawnienia

Można dokonać także podziału na zmiany:

- zmiany dostosowawcze (reaktywne) i wyprzedzające (plano- wane)
- radykalne i powierzchowne

Okazje do przeprowadzania zmian wg Petera Druckera można podzielić na:

- występujące wewnątrz organizacji, są to:
  - nieoczekiwane powodzenie, niepowodzenie, zdarzenie zewnętrzne
  - niezgodność między rzeczywistością a wyobrażeniami członków danej organizacji
  - innowacja wynikająca z potrzeb procesu
  - zmiany w strukturze przemysłu lub rynku, które wszystkich zaskakują
- występujące na zewnątrz organizacji, to:
  - zmiany demograficzne (zmiany w populacji)

ROZDZIAŁ 17

- zmiany w postrzeganiu np. mody
- nowa wiedza

Czynniki, które wpływają na zainicjowanie procesu zmian w praktyce edukacyjnej to: zmiany prawne, dyrekcja szkoły, potrzeby uczniów, opinie rodziców, system doskonalenia nauczycieli, rynek pracy, konkurujące placówki, systemy motywacyjne nastawione na premiowanie zmian, wydarzenia społeczne, kulturalne i polityczne, rozwój nauk, zmiana warunków pracy, poszerzające się możliwości technologiczne, rotacja personelu.

Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanej informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Zadania dla studenta

Zidentyfikuj we własnym otoczeniu zawodowym elementy, które sprzyjają i zniechęcają do przeprowadzania innowacji pedagogicznych i organizacyjnych oraz potencjalne korzyści i zagrożenia wprowadzanych innowacji.

18

Praca i awans zawodowy nauczyciela

MODUŁ NR 18

- Zajęcia 1: - Rozwój zawodowy nauczyciela
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 2: - Ocena jakości pracy nauczyciela
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 3: - Indywidualne style pracy nauczycieli
- Liczba godzin: 2

Moduł 18 – zajęcia 1

Temat:

Rozwój zawodowy nauczyciela

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student pozna przepisy związane z zatrudnianiem i awansem zawodowym nauczyciela

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi przepisy dotyczące wymaganych kwalifikacji osób zatrudnianych na stanowiskach nauczycielskich
2. Omówi wymagania związane z awansem na kolejne stopnie
3. Omówi koncepcję przygotowania się do własnego awansu zawodowego

Pojęcia kluczowe:

Staż nauczycielski, nauczyciel kontraktowy, mianowany, dyplomowany, profesor oświaty

Literatura podstawowa i dodatkowa

1. Rozporządzenie Ministra edukacji Narodowej ws. awansu nauczycieli z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli
2. Wymagania dotyczące awansu na kolejne stopnie publikowane są na stronie <http://www.awans.oswiata.org.pl/>

Projektowany przebieg zajęć

1. Wskazanie przepisów prawnych regulujących sferę awansu zawodowego nauczyciela
2. Omówienie wymagań związanych z awansem na kolejne stopnie
3. Omówienie zakresu przygotowań i przebiegu procedury awansowej

Materiały dla studenta

Rozporządzenie ministra ws. awansu nauczycieli z dnia 1 grudnia 2004r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli wraz z zmianami z dnia 14 listopada 2007 r. (tekst ujednolicony)

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. Nr 260, poz. 2593) wprowadza się następujące zmiany: (zmienione paragrafy i punkty zostały zaznaczone kolorem czerwonym).

Na podstawie art. 9g ust. 10 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112, z późn. zm. 2)) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie określa sposób odbywania stażu, rodzaj dokumentacji załączanej do wniosku nauczyciela o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego, zakres wymagań do uzyskania poszczególnych stopni awansu zawodowego, tryb działania komisji kwalifikacyjnych i egzaminacyjnych, wzory zaświadczeń o uzyskaniu akceptacji lub zdaniu egzaminu oraz wzory aktów nadania stopni awansu zawodowego.

§ 2.

Ilekróć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) Karcie Nauczyciela - rozumie się przez to ustawę z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela;
- 2) nauczycielu - rozumie się przez to nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych, o których mowa w art. 1 ust. 1, 1a i 2 pkt 1-3 Karty Nauczyciela;
- 3) szkole bez bliższego określenia - rozumie się przez to jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 1 ust. 1, 1a i 2 pkt 1-2 Karty Nauczyciela;
- 4) dyrektorze szkoły - rozumie się przez to osoby kierujące jednostkami organizacyjnymi, o których mowa w art. 1 ust. 1, 1a i 2 pkt 1-2 Karty Nauczyciela;

5) uczniach - rozumie się przez to także słuchaczy i wychowanków.

§ 3.

1. Nauczyciel stażysta przedkłada dyrektorowi szkoły projekt planu rozwoju zawodowego w terminie 20 dni od dnia rozpoczęcia zajęć.

2. Nauczyciel kontraktowy i nauczyciel mianowany, projekt planu rozwoju zawodowego załącza do wniosku o rozpoczęcie stażu skierowanego do dyrektora szkoły.

3. Dyrektor szkoły zatwierdza projekt planu rozwoju zawodowego nauczyciela w terminie 30 dni od dnia rozpoczęcia zajęć lub zwraca go nauczycielowi do poprawy ze wskazaniem, w formie pisemnej, zakresu niezbędnych zmian.

4. Nauczyciel obowiązany jest niezwłocznie poprawić projekt planu rozwoju zawodowego zgodnie z zaleceniami dyrektora szkoły i ponownie przedłożyć projekt dyrektorowi szkoły.

5. W przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 9f ust. 2 Karty Nauczyciela, ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

§ 4.

1. Dyrektor szkoły zapewnia nauczycielowi odbywającemu staż warunki do:

1) obserwacji zajęć dydaktycznych, wychowawczych oraz innych prowadzonych w szkole, w szczególności zajęć prowadzonych przez nauczyciela tego samego przedmiotu lub rodzaju zajęć w tej samej lub innej szkole;

2) udziału w formach kształcenia ustawicznego, jeżeli wynika to z zatwierdzonego planu rozwoju zawodowego i potrzeb szkoły;

3) korzystania z pomocy merytorycznej i metodycznej poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innych placówek i instytucji oświatowych.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, w czasie trwania stażu dyrektor szkoły może pisemnie zobowiązać nauczyciela do zmiany planu rozwoju zawodowego lub zmienić nauczycielowi opiekuna stażu.

3. W czasie trwania stażu nauczyciel może wprowadzać zmiany w planie rozwoju zawodowego za zgodą dyrektora szkoły.

ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELA. OCENA JAKOŚCI PRACY NAUCZYCIELA.
INDYWIDUALNE STYLE PRACY NAUCZYCIELI

4. W terminie 30 dni od dnia zakończenia stażu nauczyciel składa dyrektorowi szkoły sprawozdanie z realizacji planu rozwoju zawodowego.

§ 5.

Opiekun stażu przedstawia dyrektorowi szkoły projekt oceny dorobku zawodowego nauczyciela za okres stażu w terminie 14 dni od dnia zakończenia stażu przez nauczyciela.

§ 6.

1. Nauczyciel stażysta ubiegający się o awans na stopień nauczyciela kontraktowego w okresie odbywania stażu powinien w szczególności:

1) poznawać organizację, zadania i zasady funkcjonowania szkoły, w tym:

a) przepisy związane z funkcjonowaniem szkoły;

b) sposób prowadzenia dokumentacji obowiązującej w szkole;

c) przepisy dotyczące zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków nauki i pracy;

2) uczestniczyć jako obserwator w zajęciach prowadzonych przez opiekuna stażu lub innych nauczycieli, w wymiarze co najmniej jednej godziny zajęć w miesiącu, oraz omawiać z prowadzącym obserwowane zajęcia;

3) prowadzić zajęcia z uczniami, w obecności opiekuna stażu lub dyrektora szkoły, w wymiarze co najmniej jednej godziny zajęć w miesiącu, oraz omawiać je z osobą, w obecności której zajęcia zostały przeprowadzone;

4) uczestniczyć w wewnątrzszkolnych formach doskonalenia zawodowego nauczycieli.

2. Wymagania niezbędne do uzyskania stopnia nauczyciela kontraktowego obejmują:

1) znajomość organizacji, zadań i zasad funkcjonowania szkoły, w której nauczyciel odbywał staż;

2) umiejętność prowadzenia zajęć w sposób zapewniający właściwą realizację statutowych zadań szkoły, w której nauczyciel odbywał staż;

- 3) znajomość środowiska uczniów, ich problemów oraz umiejętność współpracy ze środowiskiem uczniów;
- 4) umiejętność omawiania prowadzonych i obserwowanych zajęć.

§ 7.

1. Nauczyciel kontraktowy ubiegający się o awans na stopień nauczyciela mianowanego w okresie odbywania stażu powinien w szczególności:

- 1) uczestniczyć w pracach organów szkoły związanych z realizacją zadań dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych lub innych wynikających ze statutu szkoły oraz potrzeb szkoły i środowiska lokalnego;
- 2) pogłębiać wiedzę i umiejętności zawodowe, samodzielnie lub przez udział w różnych formach kształcenia ustawicznego;
- 3) poznawać przepisy dotyczące systemu oświaty, a w przypadku nauczycieli, o których mowa w art. 1 ust. 1 pkt 2 i ust. 1a Karty Nauczyciela - przepisy dotyczące pomocy społecznej lub postępowania w sprawach nieletnich, w zakresie funkcjonowania szkoły - z uwzględnieniem specyfiki typu i rodzaju szkoły, w której odbywa staż.

2. Wymagania niezbędne do uzyskania stopnia nauczyciela mianowanego obejmują:

- 1) umiejętność organizacji i doskonalenia warsztatu pracy, dokonywania ewaluacji własnych działań, a także oceniania ich skuteczności i dokonywania zmian w tych działaniach; w przypadku nauczycieli, o których mowa w art. 1 ust. 1a Karty Nauczyciela - umiejętność samodzielnego opracowania indywidualnych planów pracy z dzieckiem i prowadzenia karty pobytu dziecka oraz aktywnego działania w zespole do spraw okresowej oceny sytuacji wychowanków;
- 2) umiejętność uwzględniania w pracy potrzeb rozwojowych uczniów, problematyki środowiska lokalnego oraz współczesnych problemów społecznych i cywilizacyjnych;
- 3) umiejętność wykorzystywania w pracy technologii informacyjnej i komunikacyjnej;
- 4) umiejętność zastosowania wiedzy z zakresu psychologii, pedagogiki i dydaktyki oraz ogólnych zagadnień z zakresu oświaty, pomocy społecznej lub postępowania w sprawach nieletnich, w rozwiązywaniu

ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELA. OCENA JAKOŚCI PRACY NAUCZYCIELA.
INDYWIDUALNE STYLE PRACY NAUCZYCIELI

problemów związanych z zakresem realizowanych przez nauczyciela zadań;

5) umiejętność posługiwania się przepisami dotyczącymi systemu oświaty, pomocy społecznej lub postępowania w sprawach nieletnich, w zakresie funkcjonowania szkoły, w której nauczyciel odbywał staż.

§ 8.

1. Nauczyciel mianowany ubiegający się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego w okresie odbywania stażu powinien w szczególności:

1) podejmować działania mające na celu doskonalenie warsztatu i metod pracy, w tym doskonalenie umiejętności stosowania technologii informacyjnej i komunikacyjnej;

2) realizować zadania służące podniesieniu jakości pracy szkoły;

3) pogłębiać wiedzę i umiejętności służące własnemu rozwojowi oraz podniesieniu jakości pracy szkoły, samodzielnie lub przez udział w różnych formach kształcenia ustawicznego - z uwzględnieniem specyfiki typu i rodzaju szkoły, w której odbywa staż.

2. Wymagania niezbędne do uzyskania stopnia nauczyciela dyplomowanego obejmują:

1) uzyskanie pozytywnych efektów w pracy dydaktycznej, wychowawczej lub opiekuńczej na skutek wdrożenia działań mających na celu doskonalenie pracy własnej i podniesienie jakości pracy szkoły, a w przypadku nauczycieli, o których mowa w art. 9e ust. 1-3 Karty Nauczyciela - uzyskanie pozytywnych efektów w zakresie realizacji zadań odpowiednio na rzecz oświaty, pomocy społecznej lub postępowania w sprawach nieletnich, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub pełnioną funkcją;

2) wykorzystywanie w pracy technologii informacyjnej i komunikacyjnej;

3) umiejętność dzielenia się wiedzą i doświadczeniem z innymi nauczycielami, w tym przez prowadzenie otwartych zajęć, w szczególności dla nauczycieli stażystów i nauczycieli kontraktowych, prowadzenie zajęć dla nauczycieli w ramach wewnątrzszkolnego doskonalenia zawodowego lub innych zajęć;

4) realizację co najmniej trzech z następujących zadań:

- a) opracowanie i wdrożenie programu działań edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych lub innych związanych odpowiednio z oświatą, pomocą społeczną lub postępowaniem w sprawach nieletnich,
  - b) wykonywanie zadań doradcy metodycznego, egzaminatora okręgowej komisji egzaminacyjnej, eksperta komisji kwalifikacyjnej lub egzaminacyjnej dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy, rzeczoznawcy do spraw programów nauczania, programów wychowania przedszkolnego, podręczników lub środków dydaktycznych, a w przypadku nauczycieli szkół artystycznych - także konsultanta współpracującego z Centrum Edukacji Artystycznej,
  - c) poszerzenie zakresu działań szkoły, w szczególności dotyczących zadań dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych,
  - d) uzyskanie umiejętności posługiwania się językiem obcym na poziomie zaawansowanym, a w przypadku nauczycieli języków obcych – uzyskanie umiejętności posługiwania się drugim językiem obcym na poziomie zaawansowanym,
  - e) wykonywanie zadań na rzecz oświaty, pomocy społecznej lub postępowania w sprawach nieletnich we współpracy z innymi osobami, instytucjami samorządowymi lub innymi podmiotami,
  - f) uzyskanie innych znaczących osiągnięć w pracy zawodowej;
- 5) umiejętność rozpoznawania i rozwiązywania problemów edukacyjnych, wychowawczych lub innych, z uwzględnieniem specyfiki typu i rodzaju szkoły, w której nauczyciel jest zatrudniony.

§ 9.

1. Dokumentacja załączona do wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego, z zastrzeżeniem ust. 2, obejmuje:

- 1) dokumenty potwierdzające posiadane kwalifikacje zawodowe, a w przypadku nauczyciela kontraktowego lub nauczyciela mianowanego także akt nadania stopnia awansu zawodowego – poświadczone kopie;
- 2) zaświadczenie dyrektora szkoły zawierające informacje o:
  - a) wymiarze zatrudnienia nauczyciela oraz nauczonym przez niego przedmiocie lub rodzaju prowadzonych zajęć w dniu wydania zaświadczenia oraz w okresie odbywania stażu; w przypadku nauczyciela, który w okresie odbywania stażu zmienił miejsce zatrudnienia, oraz nauczycie-

ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELA. OCENA JAKOŚCI PRACY NAUCZYCIELA.
INDYWIDUALNE STYLE PRACY NAUCZYCIELI

la zatrudnionego w kilku szkołach, w każdej w wymiarze niższym niż połowa obowiązkowego wymiaru zajęć, łącznie w wymiarze co najmniej połowy obowiązkowego wymiaru zajęć, należy załączyć zaświadczenia ze wszystkich szkół, w których nauczyciel był zatrudniony w okresie stażu,

b) dacie zatwierdzenia planu rozwoju zawodowego nauczyciela,

c) dacie złożenia przez nauczyciela sprawozdania z realizacji planu rozwoju zawodowego,

d) uzyskanej przez nauczyciela ocenie dorobku zawodowego za okres stażu oraz dacie jej dokonania, a w przypadku nauczyciela, który w okresie odbywania stażu zmienił miejsce zatrudnienia – także o ocenie dorobku zawodowego za okres stażu odbytego w poprzednim miejscu zatrudnienia;

3) w przypadku nauczyciela mianowanego:

a) opis i analizę realizacji wymagań określonych w § 8 ust. 2, w szczególności ze wskazaniem uzyskanych efektów,

b) dyplom lub świadectwo potwierdzające zaawansowaną znajomość języka obcego w rozumieniu przepisów w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli – jeżeli nauczyciel realizował zadanie, o którym mowa w § 8 ust. 2 pkt 4 lit. d – poświadczoną kopię.

2. Dokumentacja składana przez nauczycieli, o których mowa w art. 9e ust. 1-3 Karty Nauczyciela, załączona do wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego, obejmuje:

1) dokumenty potwierdzające posiadane kwalifikacje zawodowe, a w przypadku nauczyciela kontraktowego lub nauczyciela mianowanego także akt nadania stopnia awansu zawodowego – poświadczone kopie;

2) zaświadczenie pracodawcy o spełnieniu wymagań dotyczących okresów pracy, urlopowania lub zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy, wymaganych do złożenia wniosku, jeżeli okresów tych nie można udokumentować na podstawie świadectw pracy;

3) w przypadku nauczyciela mianowanego – dokumentację, o której mowa w ust. 1 pkt 3;

4) w przypadku nauczyciela, któremu powierzono stanowisko dyrektora szkoły – sprawozdanie z ostatnich 3 lat pracy obejmujące w szczególności charakterystykę i rozwój kierowanej przez niego szkoły w tym okresie, z uwzględnieniem efektów kształcenia i wychowania, a także wyróżniającą ocenę pracy uzyskaną w okresie zajmowania stanowiska dyrektora szkoły, z zastrzeżeniem pkt 7;

5) w przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela – sprawozdanie z ostatnich 3 lat pracy zawierające informacje o sposobie realizacji zadań związanych z zajmowanym stanowiskiem, z zastrzeżeniem pkt 7;

6) w przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 3 Karty Nauczyciela – sprawozdanie z realizacji, w okresie ostatnich 3 lat, zadań odpowiednio na rzecz oświaty, pomocy społecznej lub postępowania w sprawach nieletnich – potwierdzone przez właściwy organ organizacji związkowej, w której nauczyciel pełni funkcję z wyboru, z zastrzeżeniem pkt 7;

7) w przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 9e ust. 5 Karty Nauczyciela – odpowiednio dokumenty, o których mowa w pkt 4-6, a także:

a) zaświadczenie dyrektora szkoły o wymiarze zatrudnienia nauczyciela oraz nauczonym przez niego przedmiocie lub rodzaju prowadzonych zajęć w okresie odbywania stażu; w przypadku nauczyciela, który w okresie odbywania stażu zmienił miejsce zatrudnienia, oraz nauczyciela zatrudnionego w kilku szkołach, w każdej w wymiarze niższym niż połowa obowiązkowego wymiaru zajęć, łącznie w wymiarze co najmniej połowy obowiązkowego wymiaru zajęć, należy załączyć zaświadczenia ze wszystkich szkół, w których nauczyciel był zatrudniony w okresie stażu,

b) zatwierdzony plan rozwoju zawodowego nauczyciela oraz sprawozdanie z jego realizacji.

§ 10.

1. Organ powołujący komisję kwalifikacyjną lub komisję egzaminacyjną dla nauczyciela ubiegającego się o stopień awansu zawodowego, ustalając skład komisji, zapewnia w niej udział ekspertów posiadających kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkole tego samego typu i rodzaju co szkoła, w której nauczyciel jest zatrudniony, z których co najmniej jeden jest zatrudniony w szkole tego samego typu i

rodzaju oraz co najmniej jeden naucza tego samego przedmiotu lub prowadzi ten sam rodzaj zajęć, co nauczyciel, z zastrzeżeniem ust. 2-4.

2. W przypadku nauczyciela, któremu powierzono stanowisko dyrektora szkoły, organ powołujący komisję kwalifikacyjną, ustalając skład komisji, zapewnia w niej udział co najmniej dwóch ekspertów zajmujących stanowisko związane ze sprawowaniem nadzoru pedagogicznego, z których co najmniej jeden zajmuje stanowisko kierownicze w szkole, oraz co najmniej jednego eksperta nauczającego tego samego przedmiotu lub prowadzącego ten sam rodzaj zajęć, co nauczyciel, któremu powierzono stanowisko dyrektora szkoły.

3. W przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela, organ powołujący komisję kwalifikacyjną, ustalając skład komisji, zapewnia w niej udział ekspertów zatrudnionych na stanowisku odpowiadającym stanowisku nauczyciela.

4. W przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 3 Karty Nauczyciela, organ powołujący komisję kwalifikacyjną lub komisję egzaminacyjną, ustalając skład komisji, zapewnia w niej udział co najmniej jednego eksperta pełniącego z wyboru funkcję związkową.

§ 11.

1. Dyrektor szkoły lub właściwy organ nadający stopień awansu zawodowego przeprowadza analizę formalną wniosku o podjęcie odpowiednio postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego i dokumentacji, o której mowa w § 9.

2. Jeżeli wniosek o podjęcie odpowiednio postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego lub dokumentacja, o której mowa w § 9, nie spełniają wymagań formalnych, dyrektor szkoły lub właściwy organ nadający stopień awansu zawodowego wskazuje szczegółowo stwierdzone braki i wzywa nauczyciela do ich usunięcia w terminie 14 dni wraz z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków w terminie spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

3. Dyrektor szkoły lub właściwy organ nadający stopień awansu zawodowego powiadamia nauczyciela, który złożył wniosek o podjęcie odpowiednio postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego, o terminie i miejscu przeprowadzenia odpowiednio rozmowy kwalifikacyjnej, egzaminu lub rozmowy, o której mowa w § 12 ust. 3, na co najmniej 14 dni przed datą posiedzenia komisji.

§ 12.

1. Komisja kwalifikacyjna przeprowadza rozmowę kwalifikacyjną, podczas której nauczyciel stażysta ubiegający się o awans na stopień nauczyciela kontraktowego:

- 1) przedstawia sprawozdanie z realizacji planu rozwoju zawodowego;
- 2) odpowiada na pytania członków komisji dotyczące wymagań określonych w § 6 ust. 2.

2. Komisja egzaminacyjna przeprowadza egzamin, w czasie którego nauczyciel kontraktowy ubiegający się o awans na stopień nauczyciela mianowanego:

- 1) dokonuje prezentacji dorobku zawodowego;
- 2) odpowiada na pytania członków komisji dotyczące wymagań określonych w § 7 ust. 2.

3. Komisja kwalifikacyjna analizuje dorobek zawodowy nauczyciela mianowanego ubiegającego się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego na podstawie przedłożonej przez nauczyciela dokumentacji oraz przeprowadzonej rozmowy, podczas której nauczyciel odpowiada na pytania członków komisji dotyczące wpływu działań i zadań zrealizowanych przez nauczyciela w okresie stażu na podniesienie jakości pracy szkoły, w której nauczyciel odbywał staż.

§ 13.

1. Komisja kwalifikacyjna i komisja egzaminacyjna podejmują rozstrzygnięcia w obecności co najmniej 2/3 składu swoich członków.

2. Każdy z członków komisji ocenia spełnianie przez nauczyciela wymagań niezbędnych do uzyskania stopnia awansu zawodowego, w punktach według skali od 0 do 10.

3. Na podstawie liczby punktów przyznanych przez poszczególnych członków komisji oblicza się średnią arytmetyczną punktów, z tym że jeżeli liczba członków komisji jest większa niż 3, odrzuca się jedną najwyższą i jedną najniższą ocenę punktową.

4. Nauczyciel uzyskał odpowiednio akceptację komisji kwalifikacyjnej lub zdał egzamin przed komisją egzaminacyjną, jeżeli obliczona średnia arytmetyczna punktów wynosi co najmniej 7.

5. Wzór zaświadczenia o uzyskaniu akceptacji komisji kwalifikacyjnej stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia.

6. Wzór zaświadczenia o zdaniu egzaminu przed komisją egzaminacyjną stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 14.

1. Z przebiegu pracy komisji kwalifikacyjnej oraz komisji egzaminacyjnej sporządza się protokół zawierający w szczególności:

- 1) datę i miejsce posiedzenia komisji;
- 2) imiona i nazwiska członków komisji;
- 3) imiona i nazwiska osób uczestniczących w pracach komisji w charakterze obserwatora;
- 4) pytania zadane nauczycielowi w czasie rozmowy kwalifikacyjnej, egzaminu lub rozmowy, o której mowa w § 12 ust. 3, oraz informację o udzielonych przez nauczyciela odpowiedziach;
- 5) uzyskane przez nauczyciela oceny punktowe;
- 6) średnią arytmetyczną punktów, o której mowa w § 13 ust. 3;
- 7) uzasadnienie rozstrzygnięcia komisji;
- 8) podpisy członków komisji uczestniczących w jej pracach.

2. Protokoły i dokumentacja komisji kwalifikacyjnej oraz komisji egzaminacyjnej przechowywane są przez organ powołujący komisję. Protokoły udostępniane są organom nadzorującym czynności podejmowane w postępowaniu o nadanie nauczycielom stopnia awansu zawodowego.

3. W dokumentacji przechowywanej przez dyrektora szkoły lub właściwy organ nadający stopień awansu zawodowego pozostawia się wniosek nauczyciela o wszczęcie postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego oraz dokumenty, o których mowa w § 9 ust. 1 pkt 1 i 2, ust. 2 pkt 1, 2 i 4-7. Pozostałą dokumentację załączoną do wniosku nauczyciela o wszczęcie postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego zwraca się nauczycielowi, jeżeli decyzja o nadaniu albo odmowie nadania stopnia awansu zawodowego stała się ostateczna.

4. Organ, który powołał komisję kwalifikacyjną lub komisję egzaminacyjną, zapewnia jej obsługę administracyjno-biurową oraz pokrywa wydatki związane z jej działalnością.

§ 15.

W sprawach dotyczących prac komisji kwalifikacyjnej oraz komisji egzaminacyjnej, nieuregulowanych w rozporządzeniu, decyduje komisja w drodze głosowania, zwykłą większością głosów obecnych na posiedzeniu członków.

§ 16.

1. Wzór aktu nadania stopnia nauczyciela kontraktowego lub nauczyciela dyplomowanego stanowi załącznik nr 3 do rozporządzenia.
2. Wzór aktu nadania stopnia nauczyciela mianowanego stanowi załącznik nr 4 do rozporządzenia.
3. Wzór aktu nadania stopnia nauczyciela kontraktowego na podstawie art. 9a ust. 3 Karty Nauczyciela stanowi załącznik nr 5 do rozporządzenia.
4. uchylony.
5. uchylony.
6. Wzór aktu nadania stopnia nauczyciela mianowanego na podstawie art. 9a ust. 4 Karty Nauczyciela stanowi załącznik nr 8 do rozporządzenia.
7. uchylony.

§ 17.

Do postępowań wszczętych na podstawie wniosków o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego złożonych do dnia 31 października 2004 r. przez nauczycieli mianowanych stosuje się przepisy rozporządzenia, z wyjątkiem § 8 ust. 2 i § 9 ust. 4.

W zakresie wymagań niezbędnych do uzyskania stopnia nauczyciela dyplomowanego oraz dokumentacji potwierdzającej spełnienie tych wymagań, składanej przez tych nauczycieli, stosuje się dotychczasowe przepisy.

§ 18.

Traci moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2000 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. Nr 70, poz. 825 oraz z 2002 r. Nr 82, poz. 744).

ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELA. OCENA JAKOŚCI PRACY NAUCZYCIELA.
INDYWIDUALNE STYLE PRACY NAUCZYCIELI

§ 19.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Moduł 18 – zajęcia 2

Temat:

Ocena jakości pracy nauczyciela

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Słuchacz pozna procedury i kryteria oceny jakości pracy nauczyciela

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi cele oceny pracy nauczyciela
2. Omówi procedury oceny pracy nauczyciela
3. Scharakteryzuje kryteria oceny pracy nauczyciela

Pojęcia kluczowe:

jakość, TQM, mierzenie jakości, wskaźniki, badanie, ewaluacja pedagogiczna

Literatura podstawowa i dodatkowa

Wlazło S., Mierzenie jakości pracy szkoły, Wrocław 1997

Projektowany przebieg zajęć

1. Omówienie podstawowych terminów stosowanych w związku z oceną jakości pracy nauczyciela
2. Zakres celów związanych z podejmowaniem oceny pracy nauczyciela
3. Sposoby gromadzenia danych potrzebnych do doskonalenia jakości pracy i przeprowadzania oceny pracy nauczyciela
4. Omówienie kryteriów oceny pracy związanych z – jego aktywnością i sprawnością organizacyjną, umiejętnościami metodycznymi i wiedzą przedmiotową oraz cechami osobowymi

Materiały dla słuchaczy

Określ na podstawie własnych doświadczeń jakie szczegółowe cechy należące do poszczególnych kryteriów mających znaczenie dla oceny jakości pracy nauczyciela

Kryteria oceny jakości pracy nauczyciela

- Kryteria osobowe
  - cechy intelektualne
  - umiejętności komunikacyjne
  - pozycja społeczna
  - wygląd zewnętrzny
  - stan zdrowia
  - cechy motywacyjne
  - cechy etyczne
- Wiedza przedmiotowa
  - kwalifikacje formalne
  - aktualizacja wiedzy
  - zainteresowania przedmiotowe
  - i pozapredmiotowe
- Kwalifikacje metodyczne
  - jedno- czy różno-rodność metodyczna
  - organizacja pracy zespołu klasowego
  - indywidualizacja oddziaływań
  - odpowiedniość metod do celów dydaktycznych
  - wieku
  - zaawansowania wiedzy
  - przyzwyczajzeń uczniów

- wykorzystanie technicznych środków i pomocy naukowych
- Sprawność organizacyjna
  - terminowość
  - konsekwencja
  - sprawność
  - przewidywalność
  - inicjatywy organizacyjne
  - dobieranie współpracowników
  - przyjmowanie pozalekcyjnych zobowiązań
  - współpraca z zespołem

Moduł 18 – zajęcia 3

Temat:

Indywidualne style pracy nauczycieli

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student pozna cechy różnicujące pracę nauczycieli.

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi społeczne zadania nauczyciela.
2. Scharakteryzuje zawód nauczyciela jako połączenie profesjonalizmu i misji społecznej.
3. Wymieni kryteria indywidualizujące pracę nauczyciela.
4. Scharakteryzuje postawę nauczyciela określanego jako „refleksyjnego praktyka”.

Pojęcia kluczowe:

styl pracy, rola społeczna, strategie kierowania klasą szkolną, postawa wobec zadań zawodowych

Literatura podstawowa i dodatkowa

Konarzewski K.: *Nauczyciel w: Sztuka nauczania*, t. 2, red. Krzysztof Konarzewski, Warszawa, PWN, 2004 (s. 160 – 173)

Scott G. Paris, Linda R. Ayres: *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem*, WSiP, Warszawa, 1997 (s. 29 – 43)

Projektowany przebieg zajęć

1. Rola społeczna jako konstrukt umożliwiający psychospołeczną analizę zadań zawodowych
2. Omówienie edukacyjnych i społecznych zadań nauczyciela
3. Cechy indywidualizujące pracę i oddziaływania nauczyciela
4. Nauczyciel jako „refleksyjny praktyk”

Materiały dla słuchacza

(opracowanie własne)

1. Rola społeczna i zawodowa nauczyciela

Pojęcie roli społecznej (wg Ralph Linton „Kulturowe podstawy osobowości”)

Rola społeczna to zespół oczekiwań związanych z postawami i zachowaniami przypisywanych osobom reprezentującym wskazane kategorie społeczne.

Zarzuty wobec Lintonowskiej koncepcji ról społecznych:

- Społeczne oczekiwania bywają niespójne
- Jednostka reprezentuje różne kategorie społeczne
- Zmienność oczekiwań wobec reprezentantów ról społecznych
- Zmienność własnej koncepcji wzorca roli

Definicja roli społecznej (wg Krzysztof Konarzewski „Nauczyciel” w „Sztuka nauczania” praca zbiorowa)

Rola społeczna to podzielany przez większość członków danej społeczności w określonym kontekście społeczno-kulturowym zespół oczekiwań związanych z postawami i zachowaniami przypisywanych osobom reprezentującym wskazane kategorie społeczne.

2. Specyfika roli nauczyciela

Rola nauczyciela jest:

- Niejasna (kryteria doskonałości zawodowej)
- Wewnętrznie niespójna
- Psychologicznie trudna
- Niezgodna z innymi pełnionymi ważnymi rolami

Funkcje nauczyciela

- kieruje przepływem informacji

ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELA. OCENA JAKOŚCI PRACY NAUCZYCIELA.
INDYWIDUALNE STYLE PRACY NAUCZYCIELI

- rozdziela lub akceptuje zadania
- rozdziela pomoce dydaktyczne
- rozdziela przywileje i funkcje
- kontroluje czas: rytm i tempo pracy

Style kierowania (za Andrzej Janowski „Uczeń w teatrze życia szkolnego”)

- demokratyczny (wymienia poglądy, współpracuje z zespołem, wskazuje sposób postępowania, a nie egzekwuje rygorystycznie wskazanych reguł, opisuje ogólne zamierzenia, wypowiedzi partnerskie – koncyliacyjne)
- autorytarny (narzuca i kontroluje poglądy, przepływ informacji, wydaje polecenia i domaga się posłuszeństwa, dyryguje postępowaniem i ocenia efekty, nie komunikuje planów, nie akceptuje pomysłów i projektów uczniowskich, wypowiedzi dyrektywne)

Czynniki różnicujące nauczyciela autorytarnego i progresywestę (za Neville Benett „Teaching styles and pupils progress”)

- Kierowanie klasą i organizacja zajęć
- Kontrola zachowania i sankcje
- Zakres planowania i zawartości programu
- Strategie nauczania (instruktywne vs. swobodne)
- Sposoby motywowania do pracy
- Sposoby oceniania
- Preferowany sposób prezentacji treści
- Udział uczniów w generowaniu informacji
- Zakres swobody uczniów w formułowaniu tez
- Zastosowanie wiedzy (teoretyczne, praktyczne)
- Twórczość i ekspresja doznań własnych uczniów

ROZDZIAŁ 18

Inne cechy nauczyciela: komunikatywność, atrakcyjność osobowa, intelektualna, fizyczna, cechy temperamentalne, poczucie humoru, strategie autoprezentacji, indywidualizacja wymagań, koncentracja na dyscyplinie, sposoby podejmowania decyzji, strategie oceniania, pewność siebie.

Postawy wobec wiedzy i przedmiotu (za John Holt „How children fail?”)

- Kapłan wiedzy
- Besserwisser
- Dopuszcza odmiennosc poglądów
- Relatywista

Style pracy (koncentracja na dyscyplinie, wykorzystanie czasu) (za Jerzy Marek „Indywidualne style pracy nauczycieli”)

- Efektywny (dyscyplina -, czas +)
- Skuteczny (dyscyplina +, czas +)
- Wycofujący (dyscyplina -, czas -)
- Walczący (dyscyplina +, czas -)

Strategie przetrwania (za Peter Woods „The divided school”)

- Socjalizacja
- Dominacja
- Negocjacje
- Fraternalizacja
- Nieobecność i wycofywanie
- Rytuał i rutyna
- Terapia zajęciowa
- Moralizowanie

19

Program szkolny

MODUŁ NR 19

- Zajęcia 1: - Program szkolny – ustalenia definicyjne, składniki programu szkolnego.
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 2: - Kompetencje kluczowe jako podstawa budowania programu szkolnego.
- Liczba godzin: 2
- Zajęcia 2: - Program szkolny i jego realizacja w budowaniu społeczeństwa wiedzy.
- Liczba godzin: 2

Moduł 19 – zajęcia 1

Temat:

Program szkolny – ustalenia definicyjne, składniki programu szkolnego

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student pozna problemy związane z tworzeniem i realizacją szkolnych programów kształcenia

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi różne definicje programu szkolnego
2. Scharakteryzuje ewolucję programów kształcenia w polskim systemie oświatowym
3. Wymieni składniki programu szkolnego
4. Omówi cechy założeń programu szkolnego opisanych w Podstawie programowej kształcenia ogólnego
5. Omówi podstawę programową własnego przedmiotu dla szczebla nauczania, na którym pracuje
6. Wymieni zasady konstruowania zindywidualizowanych programów kształcenia

Pojęcia kluczowe:

program, program szkolny, podręcznik, przewodnik metodyczny, techniczne środki kształcenia, program realizowany, podstawa programowa, minimum programowe, program autorski, scenariusz lekcji, konspekt lekcji

Literatura podstawowa i dodatkowa

1. Okoń W., *Nowe tendencje w badaniach nad programami szkolnymi*; Kwartalnik pedagogiczny nr 98/1978 (s. 3 – 13)
2. Konarzewski K., *Przebudować podstawę programową kształcenia ogólnego*; Seria Analizy i opinie, zeszyt 27, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2004

PROGRAM SZKOLNY – USTALENIA DEFINICYJNE, SKŁADNIKI PROGRAMU SZKOLNEGO.
KOMPETENCJE KLUCZOWE JAKO PODSTAWA BUDOWANIA PROGRAMU SZKOLNEGO.
PROGRAM SZKOLNY I JEGO REALIZACJA W BUDOWANIU SPOŁECZEŃSTWA WIEDZY.

3. Podstawa programowa kształcenia ogólnego opublikowana jest na stronie
<http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/dla-nauczycieli>
4. Podstawa programowa kształcenia w zawodzie technik informatyk opublikowana jest na stronie
http://www.zst.edu.pl/podstawa/technik_informatyk.pdf

Projektowany przebieg zajęć

1. Omówienie różnych określeń definicyjnych programu szkolnego
2. Zmiany programów kształcenia i sposobów ich tworzenia w polskim systemie szkolnym w ostatnim dwudziestolecu – elastyczność i pluralizm
3. Składniki programu szkolnego
4. Program autorski, własne modyfikacje programów kształcenia, ich możliwy zakres
5. Dyskusja o zakresie możliwej elastyczności realizowanych programów kształcenia

Materiały dla studentów

(opracowanie własne)

1. Definicja programu szkolnego

Program szkolny jest zestawieniem celów dydaktycznych i wychowawczych, określających kwalifikacje intelektualne, osobowe i społeczne, które mają stać się właściwością uczących się w wyniku procesu kształcenia, zawierającym ponadto opis środków służących osiągnięciu przyjętych zamiarów, czyli projekt organizacji kształcenia, treści nauczania i pomocy dydaktycznych, wykaz czynności, które powinien przeprowadzić nauczyciel zgodnie z intencją autora programu oraz zapisy dotyczące wymagań.

2. Składniki programu szkolnego (opis programu <adresat, zakładane osiągnięcia, relacje z innymi programami edukacyjnymi, poziom wymagań wstępnych>, cele kształcenia, treści nauczania, przewodnik metodyczny dla nauczycieli, wskazówki dotyczące organizacji zajęć, pomoce dydaktyczne, wymagania i przykładowe narzędzia kontroli dydaktycznej).

ROZDZIAŁ 19

3. Różnice w pojmowaniu potrzeb edukacyjnych.
  - kształcenie erudycyjne
  - kształcenie praktyczne
  - międzygeneracyjny przekaz wartości
  - stymulacja rozwoju
  - przygotowanie do dalszego kształcenia
4. Pluralizm programowy.
5. Wybór programu i podręcznika.
6. Kształcenie szerokoprofilowe i specjalistyczne.
7. Samokształcenie i doksztalcenie.

Moduł 19 – zajęcia 2

Temat:

Kompetencje kluczowe jako podstawa budowania programu szkolnego

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student zapozna się z współcześnie dyskutowaną koncepcją budowania programów szkolnych na podstawie zidentyfikowanych kompetencji kluczowych.

Cele szczegółowe:

Student

1. Omówi definicje terminów: umiejętności, kompetencje, kompetencje kluczowe. kwalifikacje.
2. Scharakteryzuje propozycje edukacyjne zawarte na liście przyjętych przez Polskę kompetencji kluczowych
3. Omówi kompetencje kluczowe związane z kształceniem technicznym

Pojęcia kluczowe:

Umiejętności, kompetencje, kompetencje kluczowe, kwalifikacje

Literatura podstawowa i dodatkowa

1. Kompetencje kluczowe w nowoczesnej szkole
<http://www.coveria.com.pl/nauczyciel/materialy/artykuly/arttykul0009.htm>
2. Waldemar Furmanek Teoretyczny i empiryczny sens kompetencji kluczowych
<http://www.univ.rzeszow.pl/wmp/technika/wfurmanek/284.pdf>
3. Zainteresowanych zachęcam do zapoznania się także z publikacją Kompetencje kluczowe wydanej przez Unię Europejską
http://www.eurydice.org.pl/files/kkomp_PL.pdf

Projektowany przebieg zajęć

1. Omówienie definicji

2. Dyskusja nad potrzebami kwalifikacyjnymi w warunkach współczesnej cywilizacji europejskiej
3. Omówienie listy kompetencji kluczowych przyjętych przez Polskę
4. Refleksja nad warunkami wdrożenia treści zawartych w przyjętych kompetencjach kluczowych w programach kształcenia polskiej szkoły

Materiały dla studentów

Umiejętność – praktyczna znajomość czegoś, biegłość w czymś, zdolność wykonywania czegoś (Słownik języka polskiego PWN s. 598)

Umiejętności kluczowe – szczególnie ważne umiejętności, bez opanowania których nie można skutecznie wykonywać określonych zadań (Słowniczek nowych terminów w praktyce szkolnej Elżbieta Goźlińska s. 121)

Kwalifikacje – umiejętności, przygotowanie, wykształcenie potrzebne do wykonywania czegoś (Słownik poprawnej polszczyzny, PWN, Warszawa 1999)

Kwalifikacje zawodowe – zestaw wiedzy i umiejętności wymaganych do realizacji składowych zadań zawodowych (w wybranej specjalności). (pl.wikipedia.org/wiki/Kwalifikacje_zawodowe)

Kompetencja – zakres czyjejś wiedzy, umiejętności lub odpowiedzialności (Słownik języka polskiego PWN s. 977)

– umiejętność wyższego rzędu będąca skutkiem osiągniętym przez ćwiczenie umiejętności i nabywanie doświadczeń, podbudowanych przekonaniem, pewnością opartą na refleksji dlatego trzeba postąpić w określony sposób w określonej sytuacji". (Projektowanie: Program "Nowa Szkoła" s. 29)

Kompetencje kluczowe – jest to zestaw najważniejszych kompetencji, bez których nie można kształtować kompetencji pozostałych. (www.eurydice.org/pl/files/kkomp_PL.pdf)

Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego (OECD), która w roku 1996 dokonała analizy oświaty średniego szczebla, wymienia takich kompetencji 9: (źródło: www.coveria.com.pl/nauczyciel/materiały)

PROGRAM SZKOLNY – USTALENIA DEFINICYJNE, SKŁADNIKI PROGRAMU SZKOLNEGO.
KOMPETENCJE KLUCZOWE JAKO PODSTAWA BUDOWANIA PROGRAMU SZKOLNEGO.
PROGRAM SZKOLNY I JEGO REALIZACJA W BUDOWANIU SPOŁECZEŃSTWA WIEDZY.

1. umiejętność pracy w zespole
2. umiejętność posługiwania się nowoczesną technologią informacyjną i komunikowania się
3. umiejętność rozwiązywania problemów
4. umiejętność wysłuchiwanie innych i brania pod uwagę ich punktów widzenia
5. umiejętność korzystania z odmiennych źródeł informacji
6. porozumiewanie się w kilku językach
7. łączenie i porządkowanie rozmaitych porcji wiedzy
8. umiejętność radzenia sobie z niepewnością i złożonością
9. umiejętność organizowania i oceniania własnej pracy

W Polsce przyjęto 5 kompetencji kluczowych:

1. Planowanie, organizowanie i ocenianie własnego uczenia się.
2. Skuteczne porozumiewanie się w różnych sytuacjach.
3. Efektywne współdziałanie w zespole.
4. Rozwiązywanie problemów w twórczy sposób.
5. Sprawne posługiwanie się komputerem.

Moduł 19 – zajęcia 3

Temat:

Program szkolny i jego realizacja w budowaniu społeczeństwa wiedzy

Czas realizacji – 2 godz.

Cel ogólny:

Student zapozna się z działaniami podejmowanymi w związku z postulatem tworzenia społeczeństwa wiedzy

Cele szczegółowe:

Student

1. Wymieni cechy edukacji, gospodarki i życia codziennego charakterystycznych dla społeczeństwa wiedzy.
2. Wskaże szanse rozwojowe związane z realizacją postulatu społeczeństwa wiedzy.
3. Wskaże w polskim systemie edukacyjnym, życiu gospodarczym i społecznym czynniki, które sprzyjają i przeszkadzają w realizacji postulatu społeczeństwa wiedzy.
4. Wymieni zagrożenia wynikające z realizacji założeń społeczeństwa wiedzy w warunkach ekonomicznych, społecznych i kulturowych charakteryzujących się pogłębiającym się rozwarstwieniem i anomią.

Pojęcia kluczowe:

społeczeństwo wiedzy, społeczeństwo informacyjne, uczenie się przez całe życie

Literatura podstawowa i dodatkowa

Cempel Cz., *Społeczeństwo Wiedzy - Nowa Wizja i Misja Aktywności Gospodarczej*, artykuł dostępny na stronie:
<http://ptdt.polsl.pl/Referaty/Spoleczenstwo.pdf>

Rozwój społeczeństwa wiedzy w Polsce, wywiad z Krzysztofem Pawłowskim dla E-mentora (1/2005) red. Marcina Dąbrowskiego dostępny na stronie
www.e-mentor.edu.pl/artukul_v2.php?numer=8&id=108

Projektowany przebieg zajęć

1. Charakterystyka społeczeństwa wiedzy jako efektu programu realizowanego przez nasz kraj w ramach Unii Europejskiej.
2. Omówienie działań edukacyjnych, gospodarczych, społecznych i kulturowych realizowanych dla osiągnięcia celów programu społeczeństwa wiedzy.
3. Analiza polskiego systemu edukacji i realizowanych w Polsce programów nauczania jako czynnika niezbędnego w realizacji programu społeczeństwa wiedzy.
4. Omówienie szans i zagrożeń związanych z realizacją i zaniechaniami w programie społeczeństwa wiedzy

Materiały dla studentów

(opracowanie własne)

Społeczeństwo wiedzy

Efektom Procesu Bolońskiego ma być między innymi wzmocnienie potencjału intelektualnego, kulturalnego, społecznego, naukowego i technologicznego zjednoczonej Europy. Europejskie uniwersytety ogniskują te działania, jako miejsce tworzenia się i promocji wiedzy, na której to oparta ma zostać europejska gospodarka. System szkolny buduje podwaliny intelektualne dla działań wyższych uczelni.

Z pojęciem społeczeństwa wiedzy wiążą się nie tylko odpowiednie kwalifikacje, ale także gospodarka, której silnym filarem staje się zbieranie, analiza i udostępnianie informacji, czyli zarządzanie wiedzą. W Polsce i w innych państwach odbywają się na ten temat liczne konferencje i seminaria naukowe (jeśli jesteś zainteresowany tą problematyką łatwo znajdziesz odpowiednie informacje w Internecie). Z przeglądu różnych wypowiedzi wynika, że definicja pojęcia to nie jest jeszcze skryształizowana, ale dochodzące informacje wskazują, że wiedza jest swoistym i coraz cenniejszym kapitałem, którym można i trzeba zarządzać. Na przykład firmy konsultingowe należą do najlepiej zarabiających. Prof. Mirosława Kwiecień mówi o kapitalizmie intelektualnym, jako takim, gdzie wiedza tworzy wartość dodaną i jest przedmiotem obrotu gospodarczego.

ROZDZIAŁ 19

Jest szereg warunków, które wiążą się z wdrażaniem programu społeczeństwa wiedzy:

- przygotowanie do zbierania, oceniania, analizowania i selekcji informacji
- posiadanie wiedzy umożliwiającej korzystanie z modernizujących się technologii pozyskiwania i dystrybucji informacji
- umiejętność tworzenia technologii (twardej i miękkiej) dającej szansę na udział w konkurencyjnym rynku tworzenia informacji
- utworzenie warunków społecznych pozwalających na udział w rynku wiedzy: zaufanie partnerów, tworzenie zespołów realizujących wspólne cele, akceptacja zmienności warunków pracy i życia, niski poziom kontroli i ograniczeń administracyjnych.

Z formowaniem się społeczeństwa wiedzy wiążą się zagrożenia polegające na dalszym rozwarstwianiu się społeczeństwa, obniżeniu się poziomu ufności społecznej i poczucia stabilizacji życiowej, nasileniu konfliktów międzypokoleniowych i innych.

Zadanie:

Wskaż mocne i słabe strony realizowanych w polskim szkolnictwie programów nauczania i innych rozwiązań organizacyjnych i dydaktycznych, które mogą sprzyjać lub utrudniać osiągnięcie celów programów Unii Europejskiej związanych z tworzeniem społeczeństwa wiedzy.